

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

TÜKETİCİ SENETLERİNİN DEVRİ VE SONUÇLARI

TEZİ YAZAN

Nazife Nisa OK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Selen KARAAĞAÇ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ (Akdeniz Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / EKİM 2023

ONAY SAYFASI

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

2021005004 numaralı öğrencimiz olan **NAZİFE NİSA OK** tarafından hazırlanan **“TÜKETİCİ SENETLERİNİN DEVRİ VE SONUÇLARI”** başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından **oybirliği** ile **Özel Hukuk** Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

İmzalı evrakın aslı Enstitü Müdürlüğündedir
Üniv. İçi – Asıl Üye-Tez Danışmanı– Jüri Başkanı.:Dr. Öğr. Üyesi Selen KARAAĞAÇ

İmzalı evrakın aslı Enstitü Müdürlüğündedir
Üniv. İçi- Jüri Asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT

İmzalı evrakın aslı Enstitü Müdürlüğündedir
Üniv. Dışı – Jüri Asıl Üyesi: Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ
(Akdeniz Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

İmzalı evrakın aslı Enstitü Müdürlüğündedir

05/10/2023

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Sevgili Aileme
ve
Zehra Ablama...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.05/10/2023

Nazife Nisa OK

TEŐEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca bilgi ve tecrübeleri ile bana hep destek olan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Selen KARAAĞAÇ'a, tezimi değerlendirmek için kıymetli vakitlerini ayıran Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ ve Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT'a teőekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez sürecim boyunca her zaman yanımda olan aileme de teőekkür eder, yapmış olduğum çalışmanın literatüre katkı sağlamasını temenni ederim.

ÖZ

TÜKETİCİ SENETLERİNİN DEVRİ VE SONUÇLARI

Nazife Nisa OK

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Selen KARAAĞAÇ

Ekim 2023, 107 Sayfa

Çalışma konumuzu 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da (TKHK) yer alan tüketici senetlerinin tanımı, devri ve sonuçları oluşturmaktadır. Çalışmada, tüketici senetlerinin düzenlenmesi ve devri konusunda 6502 sayılı TKHK ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) arasındaki çelişkilere de yer verilmiştir. Çalışma üç temel kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, 6502 sayılı TKHK kapsamında tüketici hukukunda yer alan temel kavramlara değinilerek tüketici senetlerinin tanımı yapılmış ve unsurları detaylı olarak incelenmiş ve tüketici senetlerinin hukuki niteliği tartışılmıştır. İkinci kısımda ise öncelikle kıymetli evrakın devir şekilleri üzerinde durularak 6502 sayılı TKHK kapsamında tüketici senetlerinin devir şekline yer verilmiştir. Son kısımda ise tüketici senetlerinin devrinin sonuçları, 6502 sayılı TKHK'ye aykırı olarak düzenlenen senetlerin "geçersizlik" yaptırımı, görevli mahkeme meselesi ve takip usulü öğretide yer alan görüşler ve yüksek mahkeme ilamları ile detaylı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: tüketici, tüketici işlemi, tüketici senedi, kambiyo senedi, kıymetli evrak.

ABSTRACT

TRANSFER AND CONSEQUENCES OF CONSUMER PROVISIONS

Nazife Nisa OK

Master's Thesis, Department of Private Law

Supervisor: Dr. Öğr. Selen KARAAĞAÇ

October 2023, 107 Page

The subject of our study is the definition, transfer and results of consumer bills in the Law on the Protection of the Consumer No. 6502 (TKHK) . In the study, the contradictions between TKHK numbered 6502 and Turkish Commercial law numbered 6102 (TTK) on the issue and transfer of consumer bills were tried to be resolved. The study consists of three main parts. In the first part, consumer bills are defined by touching on the basic concepts in consumer law within the scope of TKHK No. 6502, their elements are examined in detail and the legal nature of consumer bills is discussed. In the second part, first of all, the transfer forms of valuable papers are emphasized and the form of transfer of consumer bills within the scope of TKHK numbered 6502 is given. In the last part, the consequences of the transfer of consumer bills, the "invalidity" sanction of bills issued in violation of the TKHK No. 6502, the issue of the competent court and the follow-up procedure are examined in detail with the opinions in the doctrine and the decisions of the high court.

Keywords: consumer, consumer transaction, consumer bill, bill of exchange, negotiable instrument.

ÖN SÖZ

Çalışma, uygulamada zayıf taraf olan tüketiciye, tüketici senetleri adı altında bono düzenlenmesi sonucu tüketicinin mağduriyete uğraması problemi ile ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda tüketici senedi tanımından yola çıkılarak tüketici senetlerinin devri ile uygulamada yer alan düzenleme şekli arasında çatışmalara yer verilmiştir. Zayıf taraf olan tüketicinin korunması ve tüketicinin mağduriyetinin azaltılması amacı ile uygulamada yer alan yüksek mahkeme kararları incelenmiş ve çeşitli çözüm önerileri ile literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Ekim 2023

Nazife Nisa OK

1.2.3.2.2. Tüketici Senetlerinin Her Bir Taksit İçin Ayrı Senet Olarak Düzenlemesinin Tüketicie Sağladığı Faydalar	26
1.3. Tüketici Senetlerinin Kıymetli Evrak Niteliği	27
1.3.1. Kıymetli Evrak Tanımı ve Unsurları.....	27
1.3.1.1. Senet Unsuru	28
1.3.1.2. Devredilebilir Hak Unsuru	30
1.3.1.3. Hakkın Senede Bağlanması Unsuru.....	31
1.3.2. Kıymetli Evrakta Yer Alan Def'iler.....	32
1.3.2.1. Def'i Kavramı ve Türleri.....	32
1.3.2.1.1. Mutlak Def'iler	33
1.3.2.1.1.1. Senet Metninden Anlaşılan Def'iler.....	33
1.3.2.1.1.2. Senetteki Taahhüdün Hükümsüzlüğüne İlişkin Def'iler	34
1.3.2.1.2. Nispi (Şahsi) Def'iler.....	35
1.3.3. Kıymetli Evrakın Türüne Göre Def'ilerin Değerlendirilmesi	36
1.3.4. Tüketici Senetlerinde İleri Sürülebilecek Def'ilerin Değerlendirilmesi	37
1.4. Tüketicinin Senetlerinin Kambiyo Senedi Karşısındaki Durumu	38
1.4.1. Kambiyo Senedinin Tanımı.....	38
1.4.2. Kambiyo Senedinin Ortak Özellikleri.....	39
1.4.3. Kambiyo Senedinin Türleri	41
1.4.3.1. Poliçe.....	41
1.4.3.2. Bono	43
1.4.3.3. Çek	44
1.4.4. Tüketici Senetlerinin Kambiyo Senedi Açısından Değerlendirilmesi	46

İKİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ SENETLERİNİN DEVRİ

2.1. Kıymetli Evrakın Genel Olarak Devir Şekilleri	47
2.1.1. Nama Yazılı Kıymetli Evrakın Devir Şekilleri	47
2.1.2. Emre Yazılı Kıymetli Evrakın Devir Şekilleri	49
2.1.3. Hamile Yazılı Kıymetli Evrakın Devir Şekilleri.....	50
2.2. Tüketici Senetlerinin Devir Şekilleri.....	51

2.2.1. Tüketici Senetlerinin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu'na Göre Devir Şekilleri.....	51
2.2.2. Tüketici Senetlerinin Türk Ticaret Kanunu'na Göre Devir Şekilleri.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜKETİCİ SENETLERİNİN DEVRİNİN SONUÇLARI

3.1. Tüketici Senetlerinin Geçersizliği Kavramı	55
3.1.1. Geçersizlik Kavramına İlişkin Doktrinde Yer Alan Görüşler ve Çözüm Önerileri	56
3.1.1.1. Şahsi Def'i Olduğu Görüşü	56
3.1.1.2. Mutlak Def'i Olduğu Görüşü	57
3.1.1.3. Şahsi Def'ilerin Herkese Karşı İleri Sürülmesi Gerektiği Görüşü	57
3.1.1.4. Doktrinde Yer Alan Çözüm Önerileri	58
3.1.2. Yargıtay İlamları Doğrultusunda Geçersizlik Kavramı	58
3.1.2.1. Yargıtay'ın Geçersizliği Mutlak Def'i Olarak Kabul Ettiği Kararları	59
3.1.2.2. Yargıtay'ın Geçersizliği Nispi Def'i Olarak Kabul Ettiği Kararları	61
3.1.2.3. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 29 Kasım 2019 Tarihli "İçtihatların Birleştirilmesine Yer Olmadığına" Dair Kararı	64
3.2. Geçersizlik Kavramının Değerlendirilmesi	66
3.3. Tüketici Senedi Nedeniyle Çıkacak Uyuşmazlıkta Görevli Mahkeme Sorunu	67
3.4. Tüketici Senetlerinin Takip Usulünün Tüketicie Etkisi	71
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	79
EKLER	90

KISALTMALAR

a. g. e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
A.Ş.	: Anonim şirketi
a.g.t.	: Adı geçen tez
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	: Bölüm
BATİDER.	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BÜHFD.	: Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
C.	: Cilt
DÜHFD.	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
ERÜHFD.	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
e.t.	: Erişim Tarihi
Ed.	: Editör
GÜHFD.	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İBGK.	: İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
İKÜHFD.	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
LTD.Şti	: Limited Şirketi
md.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TBK.	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
T.	: Tarih
TBB.	: Türkiye Barolar Birliği
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

- TTK.** : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
TMK. : 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
vd. : ve devamı
YGHK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBBGK : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu

EKLER LİSTESİ

EK A. Etik Kurul Onay Belgesi	90
EK B. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı	92
EK C. Etik Kurul Kararı	93

GİRİŞ

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun¹ (TKHK) 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bahsi geçen kanunun çıkarılması ile ekonomide meydana gelen değişiklikler sonucu, tüketici örgütlerinin tüketici haklarının korunması ve geliştirilmesi bu bağlamda da toplumun tüketici hakları hususunda bilinçlenmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu sebeple çalışmada, uygulamada karşılaşılan sorunlarına ve tüketicinin korunması ile ilgili olarak tüketici tarafından düzenlenen kıymetli evrakın geçersizliğine, tüketici senetlerinin nama yazılı düzenlenmesi gerektiğine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

6502 sayılı TKHK’de “tüketici” ve “tüketici işlemi” tanımlarına yer verilmiştir. Bahsi geçen kanunda tüketici senetlerinin net bir tanımı yapılmamış ancak tüketici senetlerinin düzenlenmesine ilişkin unsurlar belirtilerek dolaylı bir tanım yapılmıştır. TKHK md.4/5’te yer alan hüküm ile nama yazılı olmayan veya her bir taksit tutarı için ayrı ayrı düzenlenmeyen senetlerin tüketici yönünden geçersiz sayılacakları belirtilmiştir. Doktrinde senedin tüketici yönünden geçersizliği çeşitli şekillerde yorumlanmaktadır. Senedin tüketici yönünden geçersizliği kavramının yorumu tüketicinin öne sürebileceği def’iler açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışma sonucunda bahsi geçen def’ilere detaylı olarak değinilmesi amaçlanmış olup bu senetlerin tüketici yönünden geçersiz olmasından ne anlaşılması gerektiği de ortaya konulacaktır.

Her ne kadar TKHK’de tüketici senetlerinin düzenlenme şekli açık bir şekilde belirtilmiş ise de uygulamada bu şekil şartlarına uyulmayarak tüketici senetleri adı altında “bono” düzenlenmektedir. Bilindiği üzere bonoların devri ile tüketici senetlerinin devri usul yönünden birbirinden farklı olduğundan bu konuda sıkça sorunlar meydana gelmekte ve tüketici mağduriyet yaşamaktadır. İşbu durumun uygulamada yaygınlık göstermesi tüketicinin mağduriyetinin artmasına sebep olmasının yanı sıra TKHK ile 6102 sayılı TTK² arasındaki çatışma, ayrışmanın artmasına sebebiyet vermektedir.

Tüketici senetlerinin uygulamada “bono” olarak düzenlenmesi, meydana gelen uyuşmazlıklarda gerek görevli mahkeme gerekse söz konusu senedin takip usulü açısından da çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bilindiği üzere usulde meydana gelen

---

¹ 28.11.2013 Tarih 28835 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanan 6502 Sayılı Kanun.

² 14.02.2012 Tarih 27846 sayılı Resmî Gazetede Yayınlanan 6102 Sayılı Kanun.

yanlışlar yargılamayı uzattığından zayıf taraf olan tüketicinin mağduriyeti arttırmakta ve yargıya olan inancı daha da azalmaktadır. Bu sebeple işbu sorunu gidermek adına söz konusu çalışmada, Yargıtay ve BAM kararları incelenmiş olup tüketici ile satıcı/sağlayıcı arasında meydana gelen uyuşmazlıklarda izlenilmesi gereken hukuki yollara ve yargıdaki görüşlere yer verilmiştir.

Çalışmada TKHK ile TTK arasındaki hükümlerden kaynaklanan uygulama farklılığının önüne geçilerek TKHK’de düzenlendiği şekilde, tüketiciyi koruyan hükümler kapsamında tüketici senetlerinin düzenlenmesine dair çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Bir diğer taraftan literatüre bu konuda yeteri kadar katkı yapılmamış olması da bu bağlamda çalışma hazırlamaya değer görülmüştür.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde tüketici hukukunda yer alan temel kavramlar açıklanmadan önce mülga 4077 sayılı TKHK³,de (*eTKHK*) yapılan tüketici ve tüketici senedi ile ilgili olarak yapılan değişikliklerin kısaca bir nedenine yer verilmiştir. Daha sonrasında ise söz konusu değişikliklerinin nedeni ayrıntılı olarak açıklanmış ve tüketici hukukunda yer alan temel kavramlardan olan tüketici ve tüketici işleminin detaylı olarak tanımı yapılmıştır. Tüketici senetlerinin gerek kanun gerekse yönetmeliklerde genel bir tanımı yapılmadığından tüketici hukukunda yer alan temel kavramlardan yola çıkılarak tüketici senetleri tanımına ve unsurlarına yer verilmiştir. Ardından tüketici senetlerinin kıymetli evrak niteliği üzerinde durularak kıymetli evrakın unsurları ve def’i kavramları detaylı olarak incelenmiştir. İkinci bölümde ise kıymetli evrakın devir şekilleri incelenmiş, TTK ve TKHK kapsamında tüketici senetlerinin devri ele alınmıştır. Son olarak üçüncü bölümse ise Yargıtay ilamları ve doktrinde yer alan görüşler çerçevesinde tüketici senetlerinin devrinin sonuçları, görevli mahkemenin belirlenmesi hususu ve tüketici senetlerinin takip usulüne etkisi incelenmiştir.

Yapılan çalışma ile TTK’de düzenlenen bono ile TKHK’de yer alan tüketici senetleri kavramlarına, bu bağlamda iki kanun arasındaki çatışmanın önlenmesine, bu konuda verilmiş olan yargı kararlarına dair farklılıklara, doktrinde bu konuda yer alan farklı görüşlere detaylı yer verilecek olup katkı sağlanacaktır. Görevli mahkeme ve taraflar arasında düzenlenen tüketici senedi sonucu izlenilmesi gereken takip usulü ve hukuki yollara Yargıtay ve BAM kararları ışığında yer verilerek mahkemelerin uygulamadaki tutumuna değinilecektir.

---

³ 08.03.1995 Tarih, 22221 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 4077 Sayılı Kanun (Mülga).

Ele alınan çalışma sonucunda gerek kanunlarda gerekse getirilen diğerk düzenlemelerde korunması amaçlanan tüketicinin uygulamada ne derece korunduğuna yer verilerek tüketicinin mağduriyetini en aza indirmek amacıyla çeşitli çözüm önerilerine yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ SENETLERİ

1.1. Genel Olarak

6502 sayılı TKHK'nin, 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte o tarihten önce uygulama alanı bulan mülga 08.09.1995 tarihli ve 4077 sayılı ETKHK yürürlükten kalkmıştır⁴. İki kanunun da asıl amacının zayıf taraf olan tüketicinin korunması ve tüketici hukuku açısından meydana gelen yenilik ve değişikliklere ayak uydurmak olduğu söylenebilir. Tüketici senetleri açısından meydana gelen değişiklikleri ele almak ve tüketiciye sağlanmak istenen kolaylığı ölçmek açısından yeni bir düzenlenmeye neden ihtiyaç duyulduğunun değerlendirilmesinde fayda vardır.

Mülga 4077 sayılı TKHK yürürlüğe girdiğinde her ne kadar teknik yönden pek çok eleştiriye maruz kalmış ise de tüketicinin korunması ve ilk derli toplu kanun olması açısından büyük önem arz etmiş, hukukta yer alan büyük bir boşluğu doldurmuştur⁵. Mülga 4077 sayılı Kanun'a ek olarak 06.03.2003 tarihinde kabul edilen 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun⁶ ile birlikte önemli ölçüde değişiklikler ve yeni bir takım düzenlemeler eklenmiştir⁷. Bu bağlamda 4077 sayılı kanuna ek madde olarak 6/A maddesi getirilerek taraflar arasında *“sözleşmeden ayrı olarak kıymetli evrak niteliğinde senet düzenlenecekse, bu senedin, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde ve sadece nama yazılı olarak düzenleneceği, aksi halde kambiyo senedinin geçersiz olacağı da”* getirilmiştir⁸. Ancak 4077 sayılı kanunda yer alan düzenlemelerin yetersiz kalması, tüketici senetlerinin kanundaki şartlara uymaması sonucunda ortaya çıkan yaptırımın kambiyo senedini tümüyle geçersiz kılması sonucunun ticari yaşamı ve senedin tedavül gücünü kötü etkileyeceği düşüncesi, tüketicilere sunulan hakların daha da ileriye götürülmesi ve tüketicilerin bilinçlerinin artırılması amacı ile daha yenilikçi, sade ve anlaşılır dili olan

⁴ Acar, Hakan, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu İle 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un Taksitle Satışa İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, ERÜHFD, C.8, S.2,2013,s.826.

⁵ Aydoğdu, Murat, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S.2, 2013,s.3.

⁶ 06.03.2003 Tarih, 25048 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 4822 Sayılı Kanun

⁷ Kadioğlu, Kamil, “4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da 4822 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikler Hakkında İnceleme”, TBB Dergisi, S. 55, 2004, s.295.

⁸ Kadioğlu, s.305.

6502 sayılı kanuna ihtiyaç duyulmuştur. Söz konusu kanuna ihtiyaç duyulmasının nedenlerini kısaca ele almak gerekir ise;

Öncelikle Yürürlükteki TBK ve TTK'ye uyum sağlanması amacı ile 6502 sayılı kanuna gereksinim duyulmuştur. Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu⁹ (ETTK) ve mülga 818 sayılı Türk Borçlar Kanunu¹⁰ (ETBK) köklü bir değişikliğe uğramış ve bu kanunların yerini 6102 sayılı TTK ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu¹¹ (TBK) almıştır¹². Bilindiği üzere tüketici işlemleri, tüketici işlemlerinden meydana gelen sonuçlar ve tüketici işlemi akdetmek amacıyla düzenlenen senetler açısından TBK, TTK ve TKHK iç içedir. Her iki temel kanunda yapılan değişiklikler haliyle 4077 sayılı kanunda da değişiklik gereksinimi doğurmuştur.

Bir diğer amaç ise uygulamada meydana gelen sorunların çözülmesi ve gelişen teknolojiye uyum sağlanması amacıdır. Mülga TKHK 1995 yılında yürürlüğe girmiş olup günümüze kadar geline dönemde teknolojinin gelişmesi ile birlikte yeni uyumsuzlukların ortaya çıkması, tüketici işlemlerinin alanının genişlemesi sebebiyle söz konusu kanun yetersiz kalmıştır. Bilindiği üzere tüketici hukuku çok geniş ve uygulamada çok sık rastlanılan bir alan haline gelmiştir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte mesafeli satış sözleşmelerinin varlığı, hayat pahalılığının artması sebebi ile taksitli satış sözleşmesine olan talebin artması ve satış türlerinde meydana gelen değişiklikler 6502 sayılı kanunun kaleme alınmasının yolunu açmıştır. Örnek vermek gerekir ise yaklaşık 8-10 yıl öncesine kadar internet üzerinden yapılan satışlar güvenilirlik ve bilinirlik açısından tüketici tarafından çok tercih edilmez iken günümüzde neredeyse tüm tüketici işlemleri internet üzerinden yapılmaktadır. Bu durum haliyle kanun değişikliği yapılmasının en önemli ve gerekli sebebi olmuştur.

Avrupa Birliği Direktiflerine uyum sağlanması amacı da 6502 sayılı kanuna olan ihtiyacın temelini oluşturmaktadır. Avrupa birliği ile yapılan müzakerelerde "Tüketicinin ve Sağlığın Korunması Faslı" kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda AB Tüketicinin Korunması Mevzuatında yer alan yönergeler ve tavsiye kararlarının iç hukukumuza aktarılması, AB direktiflerine tam anlamıyla uyum sağlanması amacıyla tüketicinin korunmasına ilişkin düzenlemelerin arttırılması ihtiyacı doğduğundan 4077 sayılı Kanunda değişiklik yapılmıştır¹³.

⁹ 09.07.1956 Tarih, 9353 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 6762 Sayılı Kanun (Mülga).

¹⁰ 29.04.1926 Tarih, 359 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 818 Sayılı Kanun (Mülga).

¹¹ 04.02.2011 Tarih, 27836 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 6098 Sayılı Kanun.

¹² Aydoğdu, s.4.

¹³ Aydoğdu, s.4.

Son olarak ise tüketicinin mağduriyetinin azaltılması ve toplumsal bilincin artırılması amacı ile de söz konusu kanunda değişiklere yer verilmiştir. Mülga 4077 sayılı TKHK ile her ne kadar tüketicinin mağduriyetinin önüne geçilmeye çalışılmış ise de gelişen ve değişen toplum ile birlikte bahsi geçen kanunda yer alan düzenlemelerin eksik ve yetersiz kaldığı ortadadır. Bu sebeple 6502 sayılı kanun ile tüketici işlemleri tanımı genişletilmiş ve hukuk alanında yapılan veyahut yapılacak olan birçok işlem tüketici işlemi alanına dâhil edilmiştir. Bu durum tüketiciler tarafından yapılan işlemlerin 6502 sayılı TKHK'ye tabii olmasına ve mağdur taraf olan tüketicinin de daha çok korunmasına yol açmıştır.

Tüketici hukuku açısından birçok yenilik ve değişiklik yapılmış ancak asıl konumuz olan tüketici senetleri ile ilgili olarak da çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Mülga 4077 sayılı kanunda tüketici senetlerinin nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı düzenlenmesi gerektiği gerekli şartlar sağlanmadığında tüketici senedinin geçersiz olacağı hususu yer almakta idi. 6502 sayılı TKHK' de ise yine tüketici senetlerinin nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı düzenlenmesi gerektiği şartı getirilmiş ancak yaptırım olarak senedin yalnızca tüketici yönünden geçersiz olacağı şeklinde düzenleme yapılmıştır. 6502 sayılı kanunda da işbu düzenleme ile tüketici dışındaki kişiler yönünden tüketici senedi geçerli görülmüş, böylece tüketici senedinin işlem güvenliği ve piyasadaki tedavül gücünün artırılması amaçlanmış ek olarak ise tüketicinin mağduriyetinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır¹⁴.

1.2. Tüketici Hukukunda Yer Alan Temel Kavramlar

6502 sayılı TKHK'nin 3'üncü maddesinde tüketici hukukunda yer alan çeşitli kavramların tanımı yapılmıştır. Bu bölümde ise tüketici hukukunda yer alan tüketici, tüketici işlemleri ve tüketici senetleri kavramlarının tanım ve unsurlarına detaylı olarak yer verilecektir.

1.2.1. Tüketici Kavramı ve Unsurları

“Tüketici” kavramı, 19. yüzyıldan sonra sanayi devrimiyle üretim sistemlerindeki değişime paralel olarak ortaya çıkmış yeni bir kavram iken; “tüketicinin korunması” kavramı ise 20. yüzyılın başından itibaren üretimin artması, fiyat artışları ve bu

---

¹⁴ İnal, H.Tamer, Tüketici Hukuku, Seçkin Hukuk, Temmuz 2014, Ankara, s.67.

artışların Anglosakson hukuk sistemi içerisinde gündeme gelmesi ise ortaya çıkmıştır¹⁵. Türk hukukunda ise Osmanlı döneminde ahilik ve loncalık teşkilatları ile tüketicinin korunması fikri ön plana çıkmış, ilerleyen yıllarda tüketici kavramının önemi daha da artmıştır¹⁶.

Tüketici kavramı, tüketicinin korunmasında temel alınan en önemli unsur olduğundan bahsi geçen kavram günümüze kadar çeşitli gelişmeler ve değişikliklere uğramıştır¹⁷. Bu bağlamda mülga 4077 sayılı TKHK'nin özgün halinde tüketici, "*Bir mal veya hizmeti özel amaçlarla satın alarak nihai olarak kullanan veya tüketen gerçek veya tüzel kişi*"; bahsi geçen kanunun 4822 sayılı kanun ile değiştirilen maddesinde ise tüketici, "*Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi*" olarak tanımlanmıştır¹⁸. Ancak yürürlükteki 6502 sayılı TKHK'de ise birtakım değişikliklere yer verilerek, bahsi geçen kanunun TKHK'nin 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının "k" bendinde "tüketici" kavramı yeniden kaleme alınarak tanımlanmıştır. Bu madde metnine göre tüketici, "*Ticari veyahut mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*" olarak kabul edilmiştir. Yürürlükteki kanunda, mülga kanunda yer alan edinen, kullanan ve yararlanan ifadeleri yerine amaçlarla hareket eden ifadesi getirildiği görülmektedir. 6502 sayılı TKHK'nin gerekçesinde bu hususa ilişkin herhangi bir neden bildirilmemiştir. Söz konusu değişikliğe ihtiyaç duyulma nedeninin, tüketicinin yalnızca bir sözleşmenin tarafı olarak değil, sözleşme öncesinde veyahut sonrasında da korunma ihtiyacının karşılanması olduğu söylenebilir¹⁹. Bu bağlamda yeni düzenleme ile tüketici kavramının kapsamının genişletilmek istendiğinin ve tüketicinin menfaatinin korunmasının amaçlandığının belirtmek mümkündür.

Doktrinde ise tüketici, satıcı/sağlayıcı tarafından sunulan mal veya hizmeti yalnızca kişisel ihtiyaçları doğrultusunda yarar sağlamak amacıyla sözleşme akdeden kişi olarak

---

¹⁵ Yıldırım, Abdülkerim/Aytuğar, Bilge, "Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXIV, Y. 2020, S. 2, s.34; Aslan, İ. Yılmaz: Tüketici Hukuku Dersleri, Bursa 2006,s.29-30; Gezder, Ümit: Tüketici Kredisi Sözleşmeleri, İstanbul 1998, s.7 vd.

¹⁶ Gezder, s.10; Sirmen, Lâle: "Tüketici Hukukunun Amacı Ve Özellikleri", Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, C. III, İzmir 2013, s.2465.

¹⁷ Ozanoğlu, Hasan, Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 1999, s. 5.

¹⁸ Tutumlu, Mehmet Akif , "Tüketici Davalarında Tüketici Kavramı", Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi", C.1, S.1., Ocak 2016, s.179-182.

¹⁹ Aslan, İsmail Yılmaz, Bankacılar İçin Tüketici Hukuku, Aryan Yayınevi,2016,s.18.

tanımlanmaktadır²⁰. Yüksek mahkeme kararlarında²¹ da tüketici kavramının ayrı bir tanımı yapılmamış olup söz konusu ilamlarda kanunda ve doktrinde yapılan tanımlardan yararlanılmıştır.

6502 sayılı TKHK’de yer alan tüketici kavramı tanımının incelendiğinde tüketici tanımının, “ticari veyahut mesleki saikle hareket etmeme”, “kişi olma (gerçek veya tüzel)” ve son olarak “hareket etme” olarak iki olumlu bir olumsuz şart ile toplamda üç temel şarttan oluştuğu görülmektedir.

1.2.1.1. Ticari ve Mesleki Saikle Hareket Etmeme Unsuru

6502 sayılı TKHK’de yer alan ilgili maddeden de anlaşılacağı üzere tüketicinin, tüketici işlemini meydana getirirken ticari veyahut mesleki amaçlarla hareket etmemesi gerekmektedir. Bu bağlamda bir malı alan veya hizmetten faydalanan tüketicinin, aldığı mal veya kendisine sağlanan hizmetin tamamen kişisel amaçla kullanılması gerekmektedir. Aksi halde meydana gelen işlem tüketici işlemi değil, bir ticari iş²² olarak kabul görülecek olup işlemi meydana getiren kişi de tüketici sıfatına hak kazanamayacaktır. Malın veya hizmetin kişisel amaca hizmet etmesinden anlaşılması gereken, malın tükenmesi, piyasadaki değerinin azalması, hizmetin sürekliliğinin azalması veya hizmet kalitesinin düşmesi sonucuna sebebiyet veren bir kullanma amacının varlığıdır²³. Her ne kadar söz konusu kanunun gerekçesinde ticari ve mesleki saikle hareket etmeme unsurun yer almasının sebebine değinilmemiş ise de tüketici sıfatını haiz olmanın şartı olan söz konusu unsurun varlığı, bu amacı güden diğer bir deyimle işiyle ilgili olarak faaliyet yürütenlerin TKHK kapsamında ayrı bir korunmaya gereksinimlerinin olmadığı görüşünden gelmektedir²⁴.

Bir mal veya hizmeti ticari gaye veyahut mesleki bir saik ile satın alan kişinin kanunda yer alan tanıma göre tüketici sayılması mümkün olmamaktadır. Bahsedilen ticari veya mesleki amaç ise satıcı veya sağlayıcıya göre değil alıcının amacına göre

²⁰ Doğan, Yasemin, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Ayıplı Hizmetten Sorumluluk”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,2020,s.3; Akipek, Şebnem, Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi, Ankara 1999, s. 64; Aydoğdu, Murat, Tüketici Hukuku Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 59; Gümüş, Mustafa Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, C. 1, İstanbul 2014, s. 30.

²¹Yargıtay 13.HD., T.16.04.2015, E.2015/9964, K.2015/12553;Yargıtay 3.HD.,T.20.09.2022, E.2022/4636, K.2022/ 6725. (karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 14.07.2023)

²² 6102 Sayılı TTK’nin 3’üncü maddesinde: “*Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir.*” şeklinde tanımlanmıştır.

²³ Özel, Çağlar/Zevkliler, Aydın, Tüketicinin Korunması Hukuku, Seçkin Yayınevi, 2016 Kasım, s.94.

²⁴Çabri, Sezer, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara, Adalet Yayınları, Kasım 2016,s.51.

belirlenmektedir²⁵. Bu konuda Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 27.04.2012 tarihli kararında²⁶, “*davalı tarafından yapılan savunmada dava konusu aracın ruhsatına göre kapalı kasa kamyonet vasfında olduğunu ve davacının ticari faaliyetle uğraştığını belirterek tüketici işlemi sayılmadığından Asliye Ticaret Mahkemesi'nde görülmesi gerektiği*” yönündeki savunmaya ve dava esasına ilişkin olarak yapılan inceleme sonucu “*somut olayda dava konusu araç her ne kadar ticari bir araç olarak görülse de ruhsatta “hususî” olduğunun belirtildiği ve davacının bu aracı şahsî ihtiyacı için satın aldığını beyan ettiği hususu göz önüne alınarak taraflar arasında yapılan işlem tüketici işlemi kabul edilmiş ve tüketici mahkemesinin görev alanına girdiği*” kabul edilmiştir.

Yargıtay ilamlarında da yer aldığı üzere; bir işlemin tüketici işlemi olup olmadığı konusunda değerlendirme ve belirleme yapılırken tüketicinin ne iş yaptığının veyahut alınan malın vasfı tek başına yeterli değildir. İşlemin tüketici işlemi olup olmadığını belirlerken değerlendirilecek olan asıl husus, alıcının asıl saikinin niteliğinin ne olduğudur. 6502 sayılı TKHK'de yer alan düzenlemeye göre kişinin yaptığı iş ticari bir amacı gerektirse dahi alınan mal veya hizmetin kişisel amaca hizmet etmesi durumunda da tüketici olarak kabul edileceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bir tacirin, ticari veya mesleki saiki olmaması durumunda tamamen kişisel ihtiyaç nedeniyle bir mal veyahut hizmet satın alması mümkün olup, kişinin tacir olmasının tüketici olarak adlandırılmasını engellemeyeceği açıktır²⁷. Avrupa Konseyi'nin 24.07.2019 tarihli Direktifi'nin 2'nci maddesinde yer alan “tacirin, iş yerinde, işinde veya işletmesinde kullanılmamak şartıyla kendi özel kullanımı amacıyla mal veya hizmet satın alması tüketici olmasına engel olmadığına” ilişkin düzenleme de bahsi geçen kararları ve uygulamada yer alan tutumu destekler niteliktedir²⁸.

Alıcının saikinin niteliğinin ve buna bağlı olarak işlemin tüketici işlemi olup olmadığının belirlenmesi sırasında karşılaşılabilecek sorunlardan biri tüketicinin birden fazla saikle hareket ettiği durumlardır. Örnek vermek gerekir ise bir kişinin aldığı otomobili, telefonu ve bilgisayarını hem işinde hem de özel hayatında kullanması halinde karma amaç (saik) ortaya çıkmaktadır²⁹.

²⁵ Deryal, Yahya / Korkmaz, Yakup, Yeni Tüketici Hukuku Ders Kitabı, 3. Baskı, Ankara 2015. s.51.

²⁶ Yargıtay 13.HD, T. 27.04.2012, E. 2012/5348, K. 2012/11621(karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.01.2023)

²⁷ Çabri, s.60.

²⁸ Kandemir, Burcu, “Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması, Yüksek Lisans Tezi”, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağustos 2020, s.7; Özel/Zevkliler, s.94.

²⁹ Arıkan, Yasemin, “Tüketici Kavramı ve Kapsamı”, İdarecinin Sesi Dergisi, Mayıs-Haziran, s.36.

Bu konuda gerek Yargıtay ilamları gerekse doktrinde herhangi bir ortak görüş bulunmamaktadır. Tüketici işlemlerinin niteliğinin belirlenmesinde öne sürülen bir görüşe göre; alıcının karma saikin varlığı söz konusu ise temel ve baskın saikin mesleki saik olacağı ve mesleki saikin varlığı nedeniyle alıcının vergi yükümlülüğünün doğmasının sağlanabilmesi için tüketici sıfatı kazanamayacağı savunulmaktadır³⁰. İkinci bir görüşe göre de alıcının karma saikin varlığı söz konusu ise alıcının kullanım amacının kişisel ihtiyaçları da barındırdığı gerekçesiyle temel ve baskın saikin kişisel ihtiyaçların karşılanması olacağı ve bu nedenle alıcının bu işlemde tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır³¹. Bizim de katıldığımız son olan görüşe göre ise kişinin bahsi geçen malı ve hizmeti alırken karma saikli olsa dahi hangi saikin daha baskın olduğuna göre tüketici sıfatının değerlendirilmesi gerektiği görüşüdür. Bu görüşe göre kişinin kişisel amacı, ticari ve mesleki amacından daha baskın geliyor ise kişinin tüketici olarak değerlendirilebileceği; aksi halde tüketici sıfatını haiz olamayacağı öne sürülmektedir³². Her ne kadar uygulamada karma saikli bir kişinin baskın saikin ne olduğunun ispatlanması zor olsa da somut olaya göre kişinin kullanım alanları ve amaçları ve taraflar arasında akdedilen sözleşmenin şartları nazara alınarak gerçek saikin belirlenmesi mümkündür.

İşveren bağlı olarak çalışanların satın almış olduğu mal veyahut yapmış olduğu işlemler açısından tüketici sayılıp sayılmayacağı konusunda da görüş birliği bulunmamaktadır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre³³, her ne kadar çalışan işverene bağlı olsa da iş ile ilgili almış olduğu mal veya hizmet dolayısıyla tüketici olarak kabul edilmesi gerektiği görüşüdür. Bizim de iştirak ettiğimiz bir diğer görüşe göre³⁴ ise çalışanın “işverene bağlı” olması ve bir nevi temsilci sıfatıyla işverenin menfaatini gözetmesi gerektiğinden iş ile ilgili yapılacak olan her işlemin veya alınan malın sonucunda çalışanın tüketici sıfatını kazanmaması gerektiği yönündedir. Zira bağlı çalışan kişinin yaptığı iş ile ilgili olarak yaptığı işlemlerde tüketici olarak kabul edilmesi bu durumun uygulamada kötüye kullanılmasına sebebiyet verecektir. Hal böyle iken

---

³⁰ Arıkan,s.36.

³¹ Arıkan s.36.

³² Çabri, s.64-65.

³³ Özel/Zevkliler, s.95.

³⁴ Aslan, (Tüketici Hukuku), s.6; Bahtiyar, Mehmet/Biçer, Levent, “Adi İş / Ticari İş / Tüketici İşlemi Ayırımı Ve Bu Ayırımın Önemi”,s.413; Yücer Aktürk, İpek, “Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı”, GÜHFD, C. 10, S. 2, 2016,s.116.

somut olayda meydana gelen durumu bağılı çalışanın saikinden ziyade işveren açısından değerlendirmek daha doğru olacaktır³⁵.

1.2.1.2. Gerçek veya Tüzel Kişi Olma Unsuru

6502 sayılı TKHK’de yer alan düzenlemeye göre bir kimsenin tüketici sıfatını kazanabilmesi için önem arz eden bir diğer husus ise gerçek veya tüzel kişi olma unsurudur. Kanun koyucu tüketici kavramına gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişileri de dahil ederek söz konusu kavramın uygulanma alanını genişletmiştir. Tüketici, yapılan işlemlerde bir tarafı simgelediğinden fiil ehliyetine tam olarak sahip olan, bir diğer deyimle hak ve borç altına girebilme imkânına sahip gerçek kişilerin tüketici sıfatı kazanmalarında herhangi bir engel mevcut değildir³⁶. Kanun koyucu gerçek kişilerin tüketici sıfatını kazanmasına engel olarak yalnızca iki hususu ortaya koymuştur. Bunlardan biri işlemin veya sözleşmenin tarafı olan kişinin ticari veya mesleki saik barındırması bir diğeri de işlem iradesini göstermek amacıyla hareket etmemesi durumudur. Bu iki durumda gerçek kişinin asıl saiki ticari veya mesleki bir menfaat elde etmek olduğundan tüketici olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Ancak gerçek kişinin, tüketici sıfatını haiz olabilmesi için işlemin karşı taraf açısından ticari bir nitelik taşıyor olmasının bir önemi bulunmadığını belirtmekte de fayda vardır³⁷.

Gerçek kişi tacirler yapmış oldukları işlemleri ticari ve mesleki saikleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri gerekçesiyle tüketici sıfatını kazanamamaktadır³⁸. Bu durumun gerekçesi ise TTK md.19’da yer alan ticari iş karinesinin varlığıdır. Buna göre gerçek kişi tacirin borçlarının da ticari olduğu karinesinden yola çıkılarak tüketici sıfatını kazanamayacağı anlaşılmaktadır. Ancak gerçek kişi tacirin, yapılan işlemin ticari iş veyahut işletmesi ile ilgili olmadığını ispatlaması veya işin hayatın olağan akışı gereği ticari iş olarak nitelendirilememesi durumunda gerçek kişi tacirlerin de TKHK kapsamına alınarak tüketici olarak adlandırılması mümkün olacaktır³⁹. Aksi halde gerçek kişi, tacir olmasa dahi işlemi yaparken ticari bir amaç veya mesleki bir saik güdüyor ise yine tüketici sıfatına hak kazanamayacaktır⁴⁰.Ancak bu durum kural olup

³⁵ Taşdelen, Nihat, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Sıfatı”, İKÜHFD, C:16, S:2, Temmuz-Ağustos 2017, s.710.

³⁶ Ayan, Mehmet, Kişiler Hukuku,5. Baskı, Konya 2014,s.20-22.

³⁷ Doğan, Vahit, “Tüketici Akitlerine Uygulanacak Hukukun Tespiti”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan), s.157.

³⁸ Kandemir, s.11.

³⁹ Dinç, Serhat, “Yargıtay Kararları Işığında Tacir Olmanın Hüküm ve Sonuçları Hususunda 6102 Sayılı TTK’nin Getirdiği Düzenlemeler”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 13, S. 137, Ocak 2018, s. 51-55.

⁴⁰ Çabri, s.53.

uygulamada elbette istisnaları bulunmaktadır. Bu istisnalar belirlenirken daha önce de bahsedildiği üzere somut olayın durum ve şartlarına, gerçek kişinin saikine göre değerlendirilme yapılması gerekmektedir.

Hizmet alan veyahut mal satın alan gerçek kişinin tüketici olarak kabul edilebilmesi için mutlaka kendisinin faydalanmış olması şart değildir. Kişinin tüketici sıfatını kazanabilmesi için bir mal ya da hizmeti kendisinin, ailesinden birinin ya da çevresinin kullanması için satın alma iradesi göstermesi ya da sözleşme akdetmesi yeterli kabul edilmektedir⁴¹.

Tüketici sıfatının kazanılması konusunu tüzel kişiler açısından ele almadan önce tüzel kişi tanımını yapmakta fayda vardır. TMK 47'nci maddesinin ilk fıkrasında yer alan tanımda nazara alındığında, belli bir gayeyi gerçekleştirmek amacıyla biraya gelen kişi veyahut mal toplulukları tüzel kişilik olarak adlandırılmaktadır⁴². 6502 sayılı kanunda tüketici sıfatının kazanılabilmesi için işlemi yapan kişinin gerçek kişinin yanı sıra tüzel kişinin de olabileceği düzenlenerek TKHK'nin uygulama alanı genişletilmiştir. Ancak her ne kadar kanun koyucu tüketici tanımını yaparken madde metninde “gerçek veya tüzel kişi” kavramlarına yer vermiş ise de tüzel kişilerin tüketici sıfatını kazanabilmeleri için tüzel kişiliğini haiz olmaları tek başına yeterli değildir. Kanun koyucu, tüketici sıfatı kazanılabilmesi için tüzel kişinin “ticari veya mesleki saikle hareket etmemesi” şartını aramıştır. Hukukumuzda kazanç amacı gütmeyen tüzel kişiler ise herhangi bir maddi menfaati olmayan, belli bir amaç doğrultusunda toplanan kişi toplulukları olan dernekler ve mal toplulukları olarak vakıflar olarak tanımlanmaktadır⁴³. Buna göre dernekler ve vakıfların kazanç amacı gütmemesi nedeniyle tüketici sıfatına hak kazanmaları mümkündür. Bu durumun tek istisnası dernek veya vakıfların gayelerini gerçekleştirmek amacı ile bir ticari işletme işletmeleri durumudur. Böyle bir durumda kazanç elde etme amacının ortaya çıktığından bahsi edilen tüzel kişilerin tüketici olarak kabul edilmeleri mümkün değildir⁴⁴. Ancak kazancının yarından fazlasını kamu görevi olarak adlandırılan işlere harcayan ve kamu yararını gözeterek çalışan dernekler ticari işletme sahibi olsalar dahi tacir sayılmayacak olup 6502 sayılı TKHK kapsamında değerlendirileceklerdir⁴⁵.

---

⁴¹ Aydoğdu, s. 60.

⁴² Atasoy, Ömer Adil/ Taşkın, Mustafa/ Acar, Hakan, Tüketiciyi Koruma Hukuku, 6. Baskı, Eskişehir, Yargı Yayınevi, Ekim 2014, s.5-6.

⁴³ Bilge, Necip, Hukuk Başlangıcı, Turhan Kitabevi, Ankara, Mayıs 2016, s.266.

⁴⁴ Taşdelen, s.713.

⁴⁵ Taşdelen, s.713.

Dernek ve vakıfların amaçlarını gerçekleştirmek adına ticari işletme işletmeleri durumunda dahi bazı şartları sağlamaları halinde tüketici sıfatını haiz olabilecekleri belirtilirken; kamu tüzel kişilerinin bu sığata sahip olup olmayacağı konusu gündeme gelmektedir. Bilindiğı üzere kamu tüzel kişileri, kamu çıkarlarını gözeterek tamamen kamu yararına bir amaç doğrultusunda yapılanmış yönetimlerdir⁴⁶. Kamu tüzel kişilerin kurulmasında en önemli amacın kamu yararı gözetmek olduğundan, bahsi edilen tüzel kişilerin ticari işlerinin dışında yapmış oldukları kamu yararına ilişkin faaliyetlerde de tüketicini sıfatını kazanmaları mümkün değildir. Zira 6502 sayılı TKHK kanun, zayıf taraf olan tüketicini korumak amacıyla çeşitli düzenlemeler getirmiş olup, kamu tüzel kişilerinin kamu yararını sağlama amacından ötürü elde ettiğı üstünlük ve kamu desteğı işbu tüzel kişilerin korunma ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır⁴⁷. Kaldı ki kamu tüzel kişilerinin de tüketici olarak kabul edilmesi durumunda TKHK yer alan hükümlerin düzenlenmesindeki gerçek amacın da önüne geçilmiş olunacaktır. Bu nedenle hukukumuzda kural olarak kamu tüzel kişisi olan belediyeler, il idareleri, köy tüzel kişiliğı gibi kuruluşlar ayrıca ticaret şirketleri, siyasi partiler ve sendikalar da kendilerini tanımlayan yasal mevzuat sebebiyle tüketici sıfatına hak kazanmamaktadır⁴⁸.

Doktrinde yapılan ticaret şirketleri tanımına göre, ticaret şirketleri “*Bir veya birden fazla kişinin, yazılı bir sözleşme ile emek, mal veya haklarını ortak bir ticaret unvanı altında, iktisadi bir amaç uğrunda, kanundaki belirli tiplerden birine uygun olarak birleştirmeleriyle meydana gelen bir tüzel kişilik*” şeklinde tanımlandığından tüketici sıfatına sahip olmadıkları anlaşılmaktadır⁴⁹. Ticaret şirketleri, TTK’nin 16’ncı maddesinin ilk fıkrası gereğı tacir olarak kabul edilmiştir⁵⁰. Kural olarak, ticari ve kar sağlama amacı bulunan ticaret şirketlerinin yaptığı işler dolayısıyla tüketici olarak nitelendirilemeyeceğı söylenebilir. Ancak doktrinde bu konuda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bir görüşe göre, TTK’nin 124’ncü maddesinde sayılan kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif gibi ticaret şirketleri tarafından yapılan her türlü işlem ticari işletmeleri ile ilgili olduğundan ticari iş sayılacağı gerekçesiyle TKHK kapsamı dışında tutulması gerekmektedir⁵¹. Diğer bir görüşe göre ise, ticaret şirketlerinin ticari

---

⁴⁶ Bilge, s.263.

⁴⁷ Deryal, Yahya, “Tüketici Hukuku Ders Kitabı”, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s.66.

⁴⁸ Arıkan, s.37

⁴⁹ Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C.I, Ankara 2011, s.72.

⁵⁰ Taşdelen, s.714.

⁵¹ Bahtiyar, Mehmet/Biçer, Levent, “Adi İş / Ticari İş / Tüketici İşlemi Ayrımı Ve Bu Ayrımın Önemi”,s.405; Aslan, Tüketici Hukuku, s. 34; Zevkiler, Aydın/Aydoğdu, Murat, Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2004, s. 81; Domaniç, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi I, İstanbul 1988, s. 131; İmregün, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri, İstanbul 2001, s. 19; Arkan, Sabih: Ticari İşletme

olmayan faaliyetlerinin de mevcut olabileceği ve bu sebeple yapılan işlem açısından tüketici sıfatını kazanabileceği ortaya atılmış⁵² ancak bu görüşü savunanlar arasında tüzel kişi tacirlerin hangi işlemlerinin tüketici işlemi sayılması gerektiği konusunda görüş birliği sağlanamamıştır⁵³. Dolayısıyla açıklanan bu farklı görüşler doğrultusunda ticaret şirketlerinin tüketici sıfatını kazanıp kazanamayacağı konusunda da kesin bir kanaat olmadığını söylemek mümkündür. Kanaatimizce ticaret şirketlerinin “kar amacı güttüğü” kanun maddesinde açık olduğundan tüketici sıfatına hak kazanmaları mümkün olmamalıdır. Aksi halde 6502 sayılı kanunun tüketici tanımına ters düşen bir uygulamaya sebebiyet verilecektir. Ticaret şirketlerinin kar ve kazanç sağlama gayelerinin, TKHK’de yer alan ticari ve mesleki saikle hareket etmeme unsuru ile çeliştiği açık bir şekilde ortadadır. Nitekim burada vurgulanmak istenen asıl husus ticari veyahut mesleki olmayan bir amacın varlığıdır. Bu sebeple tüketici sıfatını kazanabilecek tüzel kişilerin bu sıfatı kazanıp kazanmayacağı hususunda somut olaya göre değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Ticaret şirketlerinin tüketici sıfatına sahip olabileceğine ilişkin bir istisna mevcuttur. Zira Paket Tur Sözleşmelerine göre, ticaret şirketlerinin tüketici sıfatı taşıması mümkündür. 6502 sayılı kanunun 51’inci maddesinin 9’uncu fıkrasında “*Ticari veya mesleki faaliyetleri çerçevesinde paket tur hizmetinden faydalanan kişiler de tüketici olarak kabul edilir.*” şeklinde düzenleme ile paket tur sözleşmelerine taraf olan kişilerin işbu sözleşmeyi ticari veya mesleki saikleri nedeniyle düzenlemeleri sonucunda tüketici sıfatına sahip olabilecekleri düzenlenerek istisnai bir düzenleme getirilmiştir. 6502 sayılı TKHK md.51’de ek olarak tur ile ilgili detayların, turu organize edenler, turun aracısı veyahut tüketici tarafından düzenlenmiş olması ya da tur paketi içerisinde yer alan ek hizmetlerin fatura altına alınmış olması durumunda da işbu madde hükmünün uygulama alanı bulacağına yer verilmiştir. Kanunun gerekçesinde söz konusu düzenlemelerin sebebine yer verilmemiş olup kanaatimizce konaklama, ulaşım, yeme ve içme gibi faaliyetleri barındıran işbu sözleşmelerin doğası gereği tüketici işlemi olması sebebi ile ticaret şirketlerinin de tüketici olarak kabul edileceği, bu bağlamda TKHK’ye tabii olacakları ve herhangi bir uyuşmazlıkta tüketici mahkemelerinin görevli olacağı belirtilmek istenmiştir.

Hukuku, Ankara 2005, s. 64; Bahtiyar, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2015, s. 54; Karahan, Sami: Ticari İşletme Hukuku, Konya 1998, s. 52. Tuna, Ergun: Ticari İşletme Hukuku Cilt I, Ticari İşletme, İstanbul 1993, s. 15.

⁵² Aydoğdu, Tüketici Hukuku Dersleri, s.77.

⁵³ Bahtiyar/Biçer, s.406

Kooperatiflerin tüketici sıfatını haiz olup olmadıkları hususuna değinilmek gerekir ise kanunda yer alan açık düzenleme ile yer alan Yargıtay ilamları arasında geçmişte yer alan çelişkiler yürürlükteki kanun ve YİBK kararı ile giderilmiştir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 1997/8979 Esas, 1997/9841 Karar sayılı ve 29.12.1997 tarihli ilamında⁵⁴ “...Maddede gerçek kişiler yanında tüzel kişilerden söz edilmesi bazı duraksamalara neden olabilirse de tacir olmayan tüzel kişiler yönünden, söz gelimi dernek, vakıf ve kooperatiflerin de tüketici tanımı içinde kabulü gerekir...” şeklinde hüküm kurularak kooperatiflerin de tüketici tanımı içerisinde yer aldığı kabul edilmiştir. Ancak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 1 Nisan 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 12/11/2021 Tarihli ve 2020/2 Esas, 2021/3 Karar Sayılı Kararı⁵⁵ ile kooperatiflerin 6102 sayılı TTK'nin 124'üncü maddesi kapsamında tacir sayılacaklarına hükmedilmiştir. Bu sebeple “ticaret şirketi” olarak kabul edilen kooperatiflerin ticari amaç ve kar sağlamayı amaçladıkları göz önünde bulundurulduğunda tüketici sıfatını kazanamayacakları anlaşılmaktadır. Burada önem arz eden husus, bir diğer deyimle tüketici olarak tanımlanmanın kıstası “*ticari veyahut mesleki olmayan bir amacın, saikin varlığı*”dır.

1.2.1.3. Hareket Etme Unsuru

6502 sayılı TKHK'de yer alan diğer tanımlardan yola çıkılarak dolaylı olarak yapılan ve çalışmamızın devamında detaylı olarak bahsedilecek olan tüketici işlemi tanımında yer alan unsurlardan biri de hareket etme unsurudur. Bu tanımda yer alan hareket etme deyiminden; bir mal edinme, bir hizmetin sağlanması, kullanma veya yararlanmanın yanı sıra buna yönelik olarak taraflar arasında bir sözleşme meydana getirilmesi ve sonrasında tüketicinin hakkı olan ürün ve hizmetleri alma gibi birçok unsurun varlığı anlaşılmaktadır⁵⁶. Dolayısıyla tüketicinin hakkının korunması amacıyla taraflar arasında bir sözleşme meydana getirilmesi bir diğer deyimle tarafların bu yönde hareket ve iradesinin mevcudiyeti aranmaktadır. Hareket etme unsurundan “bir sözleşmenin meydana getirilmesi” anlaşıldığından tüketicinin taraf olduğu haksız fiiller TKHK kapsamı dışında sayılacaktır⁵⁷.

Mülga TKHK'nin aksine yürürlükteki TKHK'de “kullanma, edinme ve yararlanma” ifadeleri yerine “hareket etme” ifadesine yer verilmiştir. Bunun en temel sebebi ise

⁵⁴ Yargıtay 11.HD, 29.12.1997, E. 1997/8979 K. 1997/9841 (kazanci.com.tr. e.t. 22.01.2023)

⁵⁵ YİBBGK, 01.04.2022, E. 2020/2 K. 2021/3 (kazanci.com.tr. e.t. 22.01.2023)

⁵⁶ Aslan, Tüketici Hukuku, s.9

⁵⁷ Arıkan, s.37.

sözleşmenin zayıf tarafı olan tüketicinin, sözleşmenin her aşamasında korunma ihtiyacı olduğu düşüncedir. Bu nedenle söz konusu kavram değiştirilerek tüketicinin korunması hususunda önemli faaliyetlerde bulunulmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde detaylı olarak açıklanan unsurlar kümülatif olarak bulunduğu takdirde sözleşmenin tarafı olan kişi tüketici olarak kabul edilecek olup herhangi bir uyuşmazlıkta kişi TKHK'nin kapsamında değerlendirilecektir.

1.2.2. Tüketici İşlemleri Kavramı

6098 Sayılı TBK md.26'da tarafların, kanunda öngörülen sınırlar içerisinde sözleşme içeriğini özgürce belirleme hakkına sahip olduğu emredici bir hüküm ile düzenlenmiş bir diğer deyimle sözleşme özgürlüğü temel bir ilke olarak kabul edilmiştir⁵⁸. Ancak tüketici işlemleri, TBK'de yer alan sözleşme serbestisinin istisnasını oluşturmaktadır⁵⁹. Tüketici işlemlerin diğer sözleşmelerin aksine tarafların serbest bir iradesi mevcut değildir. Kanun koyucu tüketici işlemlerinin meydana gelebilmesi için tarafların iradesini çeşitli emredici hükümler ile sınırlandırmıştır. Doktrinde bu bağlamda üç teori ortaya atılmış, ticari sözleşmelerin tanımından yola çıkılarak tüketici sözleşmelerinin kapsamı belirlenmeye çalışılmıştır.

İlk teori yani sübjektif teoriye göre, işbu teorinin temelinde tacir sıfatını haiz olma görüşü hâkimdir⁶⁰. Bu teoriye göre taraflardan birisi tacir ise yapılan işlemin tüketici işlemi değil, ticari işlem olduğu kabul görmektedir. Ancak bahsi geçen teori çok yüzeysel kaldığından daha sonrasında objektif teori ortaya çıkmıştır.

Objektif teoriye göre ise yapılan bir işlemin tüketici işlemi veyahut ticari işlem olarak değerlendirilebilmesi için sözleşmenin taraflarının sıfatı önem arz etmemekte olup yalnızca yapılan işlemin niteliği baz alınmaktadır⁶¹. Objektif teoride dikkat edilmesi gereken nokta ise taraflar arasında yapılan sözleşmede kararlaştırılan edimin konusunun ne olduğu ve ticari işletmeyi ilgilendiren bir işlemin var olup olmadığının tespit edilmesidir⁶².

---

⁵⁸ Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2017,22.Baskı, s.313.

⁵⁹ Şahin McCarthy, Oya, "Sözleşme Serbestisinin Bir Sınırı Olarak Tüketici Hukuku ve Uygulaması", İBD, C.85, S.5, 2011, s.85-107, s.86

⁶⁰ Fırncioğulları, Feray, "Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017, s.22; Arslanlı, Halil, Kara Ticaret Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler, İstanbul, 1960, s.3; Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Ticari İşletme Hukuku, Bursa, 2014, s.4.

⁶¹Fırncioğulları, s.23; Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi, Ticari İşletme Hukuku, Seçkin Yayınevi,2022 Ekim, s.9; Göktürk, Kürşat, "Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, S.2, 2015, s.4.

⁶² Fırncioğulları, s.23.

Daha sonra doktrinde işlemin niteliğinin tespitinin tek başına yeterli bir ölçüt olmadığı sonucuna varılarak amaç teorisi ortaya atılmıştır. Amaç teorisi ise işlemin bir diğer deyimle sözleşmenin taraflarının ticari veya mesleki amaçla hareket edip etmemesine göre işlemin türünün belirlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır⁶³. TKHK’de tüketici ve tüketici işlemleri tanımına yer verilirken bahsi edilen üç teoriden yalnızca amaç teorisi temel alınmış olup tarafların hangi amaçla hareket ettiği nazara alınarak tüketici işleminin sınırları belirlenmeye çalışılmıştır⁶⁴.

1.2.2.1. Tüketici İşlemleri Tanımı

6502 Sayılı TKHK md.3/1-1’de tüketici işleminin tanımına yer verilmiş olup madde metnine göre tüketici işlemi; “*Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi kapsar.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Kanuni tanım detaylı incelendiğinde; maddede sayılan sözleşme türlerinden sonra “ve benzeri sözleşmeler” denilmek suretiyle tüketici işlemlerinin kanunda yazılanlar ile sınırlı olmadığı anlaşılırken; “her türlü sözleşme ve hukuki işlemi kapsar” denilmek suretiyle de tüketici işlemlerinin yalnızca sözleşmeleri değil şartları sağladığı ölçüde her türlü hukuki işlemi de içinde barındığı anlaşılmaktadır. Ancak doktrinde işbu tanımda, hukuki işlem kavramının sözleşmeleri de içinde barındırdığı gerekçesiyle kanun metninde ayrıca bir sözleşme ifadesinin kullanılması eleştirilmiştir⁶⁵. Bu sebeple kanun koyucu tarafından tüketici işlemlerinin tanımı yapılırken sözleşme ve işlemlerinin sayılması konusu doktrinde de iki farklı görüşüm ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

İlk görüşe göre, kanun koyucunun tüketici işlemi tanımı yaparken sözleşme ve hukuki işlemleri birer birer saymasındaki neden, bahsi edilen sözleşmelerin mülga TKHK’de yer almıyor olmasından kaynaklanmamaktadır⁶⁶. Her ne kadar işbu sözleşme

---

⁶³ Şeker, Tacettin, “6502 Sayılı Kanun Kapsamında Tüketici İşleminin Temel Özellikleri Ve Temel İlkeleri Tüketici Mahkemeleri ve Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Hakem Heyetlerine İlişkin Tüketici Hukuku ve Usul Uygulamaları”, 2015, s.2

⁶⁴ Fırıncioğulları, s.23.; Ozanoğlu, Hasan Seçkin, “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı)”, AÜHFD, 2001, S.1, s.61.; Aydoğdu, s.63.

⁶⁵ Çabri, s.16; Özel/Zevkliler, s.92; Zevkliler /Aydoğdu, s.72.

⁶⁶ Çabri, s.18; Özel/Zevkliler, s.83; Makaracı Başak, Aslı, “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Gereğince Ayıplı Hizmet Hükümlerinin Uygulanma Alanı”(Prof. Dr. Özer Seliçi’nin Anısına Armağan), BÜHFD, Y. 2016, C.2, S. 145-146, s. 511.

türleri mülga 4077 sayılı kanun kapsamında yer almış olsa da uygulamada yüksek mahkeme tarafından verilen kararlarda bazı sözleşmelerin bahsi edilen kanun kapsamında sayılmaması durumunda tüketicinin mağduriyetinin önüne geçilemediğinden kanun koyucu tarafından yürürlükteki TKHK’de sözleşme tür ve örneklerine der madde metninde yer verilmiştir.

Bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre ise, kanun koyucu tarafından sözleşme türlerinin tek tek sayılmış olmasının esaslı nedeni kanun kapsamını genişletmek suretiyle ticari sözleşmeler haricinde düzenlenen tüm sözleşmelerin de TKHK kapsamında yer alacağını belirtmektir⁶⁷. Kanaatimizce de yürürlükteki TKHK’de sözleşme türlerine ve örneklerine yer verilmesindeki amaç, tüketici işlemleri kavramının detaylandırılmak ve örneklendirmelerle de mahkeme kararlarına ışık tutulmasının istenmesidir.

Hukuki işlem; bir veyahut birden fazla kişinin, hukuk düzeninin izin verdiği sınırlar kapsamında gerektiğinde diğer unsurlarla birlikte hukuki netice doğurmayı amaçlayan irade beyan/beyanlarında oluşan işlemler bütünüdür⁶⁸. Bu bağlamda hukuki işlemler de kanun maddesinde yer alan şartları sağlaması durumunda tüketici işlemi olarak kabul görecektir. Hukuki işlemlere, alım-satım, hizmet, bağışlama ve kira sözleşmeleri örnek olarak verilebilir. Tüketici olan tarafın, ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden gerçek veyahut tüzel kişiler ile arasında bir mal alımı söz konusu olduğunda ortaya çıkan hukuki işlem, gerekli şartları sağladığından tüketici işlemi olarak görülebilir.

Yapılan bir işlemin tüketici işlemi olarak kabul görmesinde önemli olan bir diğer husus ise tüketici ile sözleşme veyahut hukuki işlemi akdeden diğer tarafın, bir diğer deyimle satıcı veyahut sağlayıcının ticari veya mesleki bir saikle hareket etmemesinin aranmasıdır. Bu nedenle tüketici işlemlerinde belirleyici nitelik taşıyan unsur; tüketici ile satıcı veya sağlayıcı arasındaki akdin türü değil, satıcı veya sağlayıcının ticari veya mesleki bir amaçla hareket edip etmediğinin belirlenmesidir⁶⁹.

---

⁶⁷ İlhan, Cengiz, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerh, TBB Yayınevi, Ankara 2006, s. 9; Gümüş, s.9.

⁶⁸ Eren, s.119.

⁶⁹ Yeşiltepe, Salih Ömer, “6502 Sayılı TKHK m.4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi”, Hukuk Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,20.Cilt, 2.Sayı, s.28.

1.2.3. Tüketici Senetleri Tanımı ve Unsurları

Tüketici senetleri kavramının gerek 6502 sayılı TKHK’de gerekse Paket Tur Sözleşmeleri Yönetmeliği⁷⁰, Mesafeli Satış Sözleşmesi Yönetmeliği⁷¹ ve diğer tüketici kavramını barındıran birçok yönetmeliklerde açık ve net olarak bir tanımlanmamıştır. Bu sebeple tüketici senetleri 6502 sayılı TKHK’de yer alan tüketici ve tüketici işlemleri tanımlarının yer aldığı hükümler ve tüketici senetlerinin meydana gelme şartları ile devredilme şekline ilişkin hükümler çerçevesinde dolaylı olarak tanımlanabilmektedir. Tüketici senetleri ile ilgili olarak tek kanuni düzenleme TKHK md.4/5’te yer almakta olup buna göre: *“Tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak niteliğinde sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebilir. Bu fıkra hükümlerine aykırı olarak düzenlenen senetler tüketici yönünden geçersizdir.”* şeklindeki hüküm ile tüketici senetlerinin açık bir tanımlanmamış ise de kanuni düzenlemeden çeşitli şartlar sonucunda tüketici senedinin meydana geldiği açık ve net bir şekilde anlaşılmaktadır. Kanun koyucu işbu hükmü düzenlerken tüketici senetlerinin; imzaların istiklali, kamu itimatına mazhar olma ve kambiyo senetlerinin tedavül gücü ilkeleri ile uyum içerisinde olmasına önem göstermiştir⁷².

Buna göre tüketici senetlerinin hukuken var olması için nama yazılı ve her taksit ödemesi için ayrı ayrı olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Aksi halde TTK’deki şartlar var olduğu sürece, kambiyo senedi, senet dolayısıyla borç altına giren diğer kişiler ve hamil bakımından geçerliliğini korumaya devam ederken, tüketici yönünden geçersiz olacaktır⁷³.

TKHK’de yer alan dolaylı tanımdan yola çıkıldığında, tüketici senetleri, tüketicilerin tüketici işlemi nedeniyle düzenledikleri kıymetli evrak niteliğinde senetler olarak tanımlanabilir. Kanun maddesinde yer alan “kıymetli evrak niteliğinde” ibaresinden de anlaşılacağı üzere tüketici senetleri, başlı başına bir kıymetli evrak türü olmayıp yalnızca bir kıymetli evrakın tüketici işlemi nedeniyle düzenlenmesi durumunda ortaya çıkan isimdir⁷⁴. Her ne kadar söz konusu senetler, başlı başına kıymetli evrak türü olmasa da nama yazılı olarak düzenlemeleri ve borç ikrarı içermeleri sebebiyle kıymetli evrak kapsamında yer aldığını gösterir niteliktedir.

⁷⁰ 14.01.2015 Tarih 29236 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanan Yönetmelik.

⁷¹ 27.11.2014 Tarih 29188 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanan Yönetmelik.

⁷² Sert Sütçü, Selin, Şematik Tüketici Hukuku, Seçkin Hukuk, Ankara 2023, s.24.

⁷³ Ünlütepe, Mustafa, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”, Ankara Barosu Dergisi, 2014, S.2, s.340.

⁷⁴ Doğan, Özgür, “Tüketici Senetleri”, Ankara Barosu Dergisi, 2018, s.113.

Kanun koyucu tüketici senetlerini temel iki unsura ayırmıştır. Bunlardan ilki tüketici senetlerinin yalnızca nama yazılı olması unsurudur. Bir diğeri ise taksitli satış sözleşmelerinde borçlunun muacceliyetini önlemek amacıyla her bir taksit için ayrı ayrı senet düzenlenmesidir. Bu iki unsuru ayrı ayrı incelemekte büyük yarar vardır.

1.2.3.1. Nama Yazılı Düzenlenme Unsuru

6102 sayılı TTK md.654'te nama yazılı senetler: “*Belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak...*” şeklinde tanımlanmıştır. Esasen kıymetli evrak hukukunda “tüketici senedi” türünde özel bir senet türü söz konusu değildir⁷⁵. Uygulamada kambiyo senetleri kullanımı çok yaygın olduğundan kanun koyucu tarafından TKHK'de tüketici senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesi şartı getirilmiştir. Kıymetli evrakın hak sahibinin senetten tespiti şekline göre ve devir türlerine yapılan ayrımlardan biri de nama yazılı senetlerdir⁷⁶.

Bilindiği üzere kambiyo senetleri kural olarak emre yazılı kıymetli evrak türündedir. Emre yazılı bir kıymetli evrakı, nama yazılı kıymetli evraka dönüştürmek için kanunda çeşitli düzenlenmeler yer almaktadır. Bu bağlamda poliçe veya bonoyu, senet metnine “emrine kaydını içermeyen ve kime ödenecek ise o kişinin ismini belirtmek suretiyle” nama yazılı hale getirmek mümkündür. Ancak bazı kambiyo senetleri, makbuz senedi ve varant gibi kıymetli evraklar belirli bir kişi adına yazılmış olsalar dahi kanunen emre yazılı kabul edilmektedir. Çek ile ilgili olarak ise bahsi geçen kanunun 785'inci maddesinin 1'inci fıkrasının “b” bendinde “Emre yazılı değildir.” kaydıyla veya buna benzer bir kayıtla belirli bir kişiye ödenmek üzere çekilebilir” şeklindeki hükmü ile çekler ile ilgili olarak ayrı bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Kambiyo senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesi mümkün olduğundan haliyle tüketici senedi olarak ticari hayatta var olması da mümkündür⁷⁷. Ancak bununla beraber doktrinde, tüketicinin bono üzerine tüketici senedi şeklinde ibare eklemesinin de menfi emre kaydı hükmünde sayılacağı kabul edilmiş ve söz konusu bononun nama yazılı hale geleceği görüşü öne sürülmüştür⁷⁸. Yargıtay Hukuk Genel Kararı'nın 05.03.2014 tarihli

⁷⁵ Al Kılıç, Şengül, “Tüketici İşlemleri Dolayısıyla Düzenlenen/Düzenlendiği İddia Edilen Kambiyo Senetlerinde Görevli Mahkeme Meselesi”, 7. Uluslararası Asos Congress Hukuk Sempozyumu, s.327.

⁷⁶ Öztan, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, 23. Baskı, s.39.

⁷⁷ Doğan, s.123.

⁷⁸ Bahtiyar, Mehmet/ Hamamcıoğlu, Esra, “Tüketicinin Kıymetli Evrak İle Borçlanması ve Sonuçları”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.3, S.1, Haziran 2015, s.71.

bir kararında⁷⁹: “...Dosya kapsamına göre, takip alacaklısının ...TTK`nın 599 [687]. maddesi hükmü uyarınca kötünietli olduğu iddia ve ispat edilmediği gibi, **senet metninde de tüketici sözleşmesi nedeniyle verildiğine ilişkin bir ibare bulunmamaktadır....**” şeklinde hüküm kurularak senet metninde tüketici sözleşmesine ilişkin bir ibarenin yer alması durumunda söz konusu senedin tüketici senedi olarak kabul edileceği yönünde doktrinde öne sürülen görüşü destekler nitelikte bir karar verilmiştir. Yine Yargıtay 12.Hukuk Dairesi'nin 17.04.2019 tarihli kararında⁸⁰ da: “...Bu durumda, borçlunun itiraz dilekçesi, alacaklının cevap dilekçesi kapsamı ve **senetlerin üzerinde tüketici sözleşmesi nedeniyle verildiği yönünde hiçbir ibare olmaması nedeniyle takip dayanağı senetlerin tüketici kanunundan kaynaklanan taksitli satış sözleşmesi kapsamında verildiği sabit olmayıp, takip konusu senetlerin kambiyo senedi özelliklerini taşıdığından, alacaklının kambiyo hukuku gereğince takip hakkına sahip bulunduğu**” şeklinde belirtilerek, senet üzerinde tüketici sözleşmesine ilişkin bir ibare yer almadığı gerekçesiyle kambiyo hukuku kapsamında olduğu ortaya konulmuştur. Bu nedenle Yargıtay ilamlarına bakıldığında tüketici işlemi dolayısıyla düzenlenen kambiyo senetlerinin üzerine yazılan “tüketici senedi” veyahut “tüketici işlemi dolayısıyla verildiğini” yönündeki kayıtlar, TKHK’de açıkça belirtilmese de uygulamada geçerli kayıtlar olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır⁸¹.

Ancak her ne kadar Yargıtay ilamlarında aksi belirtilmiş ise de kanımızca bu görüşe katılmak pek mümkün değildir. Borçlu tüketicinin satıcıya verdiği senet üzerine “tüketici senedi” yazması temel borç ilişkisini gösteren bir kayıt niteliğinde olduğundan, bu kaydın senet üzerine konulması kambiyo senedinin soyutluğunu zedelemektedir⁸². Nitekim bu konuda açık bir kanuni düzenleme bulunmamakta olup bonoya bahsi geçen ibarenin eklenmesi ile tüketici senedi vasfının kazanılacağı sonucuna varmak hukuki dayanaktan yoksun bir yorum olacaktır.

Her ne kadar TKHK'nin 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrasında tüketici senetlerinin nama yazılı düzenlenmesi gerektiği hususu yer alsa da uygulamada tüketici senetleri düzenlenirken çoğu zaman bono şeklinde düzenlendiği ve söz konusu senetlerin satıcı

⁷⁹ YHGK, , 05.03.2014 T., E. 2013/12-2174, K. 2014/233 (e-uyar.com, e.t. 15.05.2023)

⁸⁰ Yargıtay 12.HD , 17.04.2019 T., E. 2019/2742, K. 2019/6701 (e-uyar.com, e.t.15.05.2023)

⁸¹ Al Kılıç, s.329

⁸² Uzunallı/Eroğlu, Sevilay, “Tüketicinin Korunması hakkında Kanun'un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1,s.157-158.

veyahut sağlayıcı tarafından önceden bastırılmış, matbu senet formlarının kullanıldığı görülmektedir⁸³.

1.2.3.1.1. Tüketici Senetlerinin Nama Yazılı Olarak Düzenlenmesinin Tüketicie Sağladığı Faydalar

Tüketici senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesi için emredici hükümlerin ortaya konulmuş olması büyük önem taşımaktadır. Emre veya hamile yazılı senetlerde, uygulamada senedin borçlusuna, alacaklıyı bulma ve borcunu ifa etme yükümlülüğü üstlendirilmektedir. Bu sebeple nama yazılı kıymetli evrakın ise tedavül gücü daha az olduğundan tüketiciye uygulamada yüklenen bu yükümlülüğün hafifletilmesi amaçlanmıştır⁸⁴. Nitekim tüketici, nama yazılı senetlerde senedin hamili olan ve senet metninde adı yazılı olan veya onun hukuki halefi olduğunu ispatlayan kişiye borcunu ifa ettiğinde borçtan kurtulmaktadır. Emre ve hamile yazılı senetlerin aksine, senedin alacaklısını veyahut borçlusunu bulma yükümlülüğü mevcut olmadığından TKHK’de tüketicilere kolaylık sağlamak amacıyla tüketici senetlerinin nama yazılı düzenlenmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Nama yazılı olarak düzenlenen tüketici senetlerinin, tüketiciye sağladığı bir diğer fayda ise def’ilerin ileri sürülmesinde karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği üzere nama yazılı senetler için kanunda, alacağın temliki ve senedin teslimi yolu ile devredilme imkânı tanındığından senedin hamiline karşı mutlak def’ilerin yanı sıra tüm nispi def’iler de ileri sürülebilmektedir. Bu bağlamda nama yazılı kıymetli evrak kamu güvenliğini haiz olmayıp, bu tür senetlerde mutlak-nispi def’i ayrı gözetilmeksizin senedin alacaklısına karşı ileri sürülebilme imkânının mevcut olmasıdır⁸⁵. Nama yazılı senetlerde, def’ilerin herkese karşı ileri sürülmesi nedeniyle borçlu olan tüketici emre ve hamile yazılı senetlere nazaran çok daha güçlü korumaya sahip olmaktadır⁸⁶. Bunun sonucu olarak da örnek vermek gerekir ise ayıplı mal çıkması halinde tüketici satıcıya karşı ileri sürebileceği def’ileri, senedin hamiline karşı ileri sürebilecek veyahut dönme hakkını kullanmış ise ödeme yapmaktan kaçınabilecek veya indirim hakkını kullanmışsa indirimli halini ödeyerek borcunu ifa edebilecektir⁸⁷.

---

⁸³ Tüzemen Atik, Ebru, “Tüketici Senetlerinin Nama Yazılı Düzenlenmesi Zorunluluğu ve Sonuçları”, C.1, İstanbul 2021, s.15.

⁸⁴ Doğan, s.124.

⁸⁵ Yeşiltepe, s.35.

⁸⁶ Ataoğlu, Gülşah, , “Tüketici Senetleri”, İBD, C.95,S.4,2021,s.84.

⁸⁷ Doğan, s.124.

Uygulamada tüketici işlemleri için bono düzenlenmesi durumunda, borçlu olan tüketici temel borç ilişkisinin geçersizliğini ispatlamak yükümlülüğündedir. Ancak bononun, iyi niyetli üçüncü kişilere ciro edilmesi durumunda tüketici tarafından temel borç ilişkisinin geçersizliği ispatlansa dahi ödeme yapılması gerekmektedir. Zira bononun devri ile yalnızca mutlak def'iler öne sürülebilmektedir. Zayıf taraf olan tüketici, iyiniyetli üçüncü kişiye karşı temel borç ilişkisini geçersizliğini ileri süremeyeceğinden ödeme yapmak zorunda kalmaktadır. Nama yazılı senetlerin, tüketiciye sağladığı en büyük yarar da bu aşamada devreye girmektedir. Nama yazılı senetler alacağın temliki ve senedin teslimi yolu ile devredildiğinden, borçlu olan tüketici, senedi devralan iyi niyetli üçüncü kişiler dâhil herkese karşı mutlak ve şahsi def'ilerini ileri sürme hakkına sahip olduğundan ödemede bulunmak mecburiyetinde değildir. Bu sebeple tüketici senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesinin tüketiciye sağladığı en önemli fayda zayıf taraf olan tüketicinin ileri sürebileceği def'iler açısından karşımıza çıkmaktadır.

Tüketici senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesinin bir diğer faydası ise tüketici tarafından erken ödeme yapılması durumunda satıcının/sağlayıcının gerekli tüm faiz ve komisyon indirimi yapma mecburiyetinin doğmasıdır. Nitekim TKHK'nin 20'nci maddesinde yer alan: *"...Her iki durumda da satıcı veya sağlayıcı, faiz veya komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür."* şeklindeki düzenleme ile tüketici lehine indirim yapılmasına ilişkin emredici bir düzenleme getirilmiştir. Ancak nama yazılı olarak düzenlenmeyen bir tüketici senedi, nispi def'ilerin üçüncü kişilere ileri sürülememesinden ötürü bu hakkı engellemektedir⁸⁸. Hakkın engellenmesindeki yasal dayanak ise TTK'nin 710'uncu maddesinin ilk iki fıkrasında yer alan: *"Poliçenin hamili, vadeden önce ödemeyi kabulle yükümlü değildir. Vadeden önce ödeyen muhatap, bundan doğacak tehlike kendisine ait olmak üzere hareket etmiş olur"* şeklindeki hüküm gereği satıcı veyahut sağlayıcı tüketicinin indirim talebini kabul etmek mecburiyetinde değildir⁸⁹. Bu nedenle uygulamada tüketicinin indirim talebi geri çevrilmekte ve satıcı/sağlayıcının haksız menfaat elde etmesine sebebiyet verilmektedir. Bu sebeple kanun koyucu tarafından TKHK md.4/5'te yer alan düzenlemelere yer verilmiş ve tüketici senetlerinin nama yazılı olması mecburiyeti getirilmiştir. Bu

---

⁸⁸ Uzunallı/Eroğlu, s.115.

⁸⁹ Karahan, Sami/Arı, Zekerriya/ Bozgeyik, Hayri/Saraç, Tahir/Ünal, Mücahit, Kıymetli Evrak Hukuku, Konya 2014,s.269.

durumda tüketici, satıcı/sağlayıcıya karşı sahip olduğu temel borç ilişkisinden kaynaklanan her türlü def'iyi, senedin tüm hamillerine karşı ileri sürme hakkına sahip olacağından piyasadaki tedavülünden olumsuz olarak etkilenmesinin önüne geçilmiştir⁹⁰.

1.2.3.2. Her Bir Taksit İçin Ayrı Ayrı Düzenlenme Unsuru

6502 sayılı TKHK md.17/1'de taksitle satış kavramı tanımlanmıştır. Taksitle satış sözleşmesi, zayıf taraf olan tüketiciye çeşitli kolaylıklar sağlamaktadır. Malın satışı veyahut hizmetin yürütülmesinde taksitli işlem yapılması tüketicilere, peşin para ile alması mümkün olmayan mal veya ifası mümkün olmayan hizmetleri kullanmalarına olanakları vermeleri, tüketicileri zorunlu tasarrufa yönlentmeleri ve bununla birlikte ticari sürüm ve üretimin de artmasını sağlamaları bakımından büyük önem arz etmektedir⁹¹.

TKHK md.4/5'e göre tüketici senedinin hukuki sonuç doğurması için nama yazılı olmasının yanı sıra her taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak biçimde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Kanun koyucu her iki şartın varlığını da kümülatif bir şekilde aramaktadır. Bu nedenle her bir taksit tutarı için düzenlenecek olan senedin de nama yazılı olması şarttır⁹². Taraflar arasında düzenlenen senedin TKHK' md.4/5'te yer alan şartlara uygun olması durumunda mutlak ve nispi def'ilerin herkese karşı ileri sürülebilme imkânı olduğundan haliyle tüketici tarafından taksitle ödeneceği hususu da ileri sürülebilecektir⁹³. Normal şartlarda taksitli olarak malı satın alan tüketicinin her taksit için ayrı bono imzalaması ve her ödeme yaptığında bahsi geçen bonoyu satıcı veya sağlayıcıdan geri alması beklenirken; uygulamada tüketiciye taksitli satış yapılmış olsa dahi tek bir bono imzalatılmakta ve tüketicinin bir taksiti ödeyemediği takdirde ise satıcı veya sağlayıcı tarafından borcun tamamı için takip başlatılmaktadır⁹⁴. Bu durum dahi yapılan düzenlemenin zayıf taraf olan tüketicinin korunmasını amaçladığını kanıtlar niteliktedir. Aksi halde tek bir taksiti ödeyemediği için borcun tamamı üzerinden takip başlatıldığında tüketici daha fahiş miktarlar ve faizler ödemek zorunda bırakılmaktadır. Bu sebeple emredici hüküm niteliğindeki söz konusu düzenleme getirilmiştir.

---

⁹⁰ Yeşiltepe, s.35.

⁹¹ Uzunallı/Eroğlu, s.122.

⁹² Yeşiltepe, s.31.

⁹³ Aslan, Tüketici Hukuku, s.360.

⁹⁴ Uzunallı/Eroğlu, s.125.

Bir diğ er önemli husus ise tüketici senedinin yukarıda bahsi geçen kanun kapsamında usulüne uygun olarak bir diğ er deyimle nama yazılı ve her taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde düzenlenmesi durumunda; def 'iler herkese karşı ileri sürülebileceğ inden senedin hamili tarafından tüketiciye başvurulduğ unda tüketici tarafından borcun taksitle ödeneceğ i hususu da def 'i olarak ileri sürülebilecektir. Böylece tüketici, diğ er taksitler muaccel hale gelmediğ inden borcun tamamından sorumlu tutulamayacağından menfaati korunabilecektir.

1.2.3.2.1. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Aykırı Olarak Kıymetli Evrak Düzenlenmesinin Taksitle Satım Sözleşmesine Etkisi

Bilindiğ i üzere taraflar arasında düzenlenen tüketici senetlerinin, nama yazılı olmaması veyahut yapılacak taksit ödemeleri için ayrı ayrı senet düzenlenmemiş olması durumunda, kanun koyucu tarafından şart konulan hükümlere uyulmadığından senet tüketici yönünden geçersiz kabul edilecektir. Ancak işbu geçersizliğ in, taksitle satım sözleşmesine etkisi önem arz etmektedir. Diğ er bir deyimle taksitle satış sözleşmesinin tahvil yolu ile ayakta tutulup tutulamayacağına veya TBK'nin 20'nci maddesinin 2 'nci fıkrası gereğ i kısmi butlanın gündeme gelip gelmeyeceğ i hususu somut olaya göre ayrı ayrı belirlenmektedir⁹⁵.

Taksitle satış sözleşmesinin yürürlükteki TKHK md.17/1'de tanımına yer verilerek; ek olarak da yine aynı maddenin devamında ise taksitle satış sözleşmesinin geçerlilik şartları belirtilmiştir. Buna göre taksitle satış sözleşmelerinin yazılı şekilde yapılması zorunluluğ u getirilmiştir. Kanun koyucu, buna ek olarak tüketiciyi korumak amacıyla satıcı/sağ layıcının geçerli bir sözleşme yapmaması durumunda sonradan sözleşmenin geçersizliğ ini tüketicinin aleyhine ileri sürememe yaptırımını düzenlemiştir. Mülga kanunda taraflar arasında yapılan yazılı sözleşmede ödeme planının yer alması zorunluluğ u getirilmiş, ancak tarafların ödeme türlerinin ne olduğ unun belirtilmesi zorunlu kılınmamış idi. Bu bağlamda taraflar sözleşmede ödemenin kambiyo senediyle yapılacağını belirtmese dahi geçerli kabul edilir idi. Yürürlükteki kanunda sözleşmenin unsurlarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş ancak taraflar arasında akdedilen sözleşmede ödeme türünün ne şekilde olacağını belirtme zorunluluğ u da düzenlenmemiştir.

---

⁹⁵ Uzunallı/Eroğ lu, s.137.

Tüketici ile satıcı/sağlayıcı arasında düzenlenen taksitle satış sözleşmesinde ödeme türünün TKHK’de alan şartlara aykırı olarak düzenlenen bir kıymetli evrak ile yapılacağı belirtilmiş ise taraflar arasında meydana gelen anlaşma geçersiz kabul edileceğinden tüketici tarafından bu husus şahsi def’i olarak ileri sürülebilecektir. Diğer bir deyimle tüketici, TKHK’ye aykırı olarak aldığı kambiyo senedine dayanarak talepte bulunan satıcının bu talebine karşı, satış sözleşmesi nedeniyle borçlu olmasına rağmen TKHK’ye aykırı olarak düzenlenen kıymetli evrak ile ödemeye ilişkin anlaşmanın batıl olduğunu ileri sürme hakkına sahiptir⁹⁶. Bu nedenle taraflar arasındaki taksitle satış sözleşmesi geçerli kabul edileceğinden, böyle bir hususun yer almaması halinde dahi senedin hamilinin alacaklı konumda olacağı söylenebilir.

1.2.3.2.2. Tüketici Senetlerinin Her Bir Taksit İçin Ayrı Senet Olarak Düzenlenmesinin Tüketicie Sağladığı Faydalar

6502 sayılı TKHK’de taksitli satışlarda tüketici senetlerinin her taksit ödemesi için ayrı ayrı düzenlenmesi şartı getirilmiştir. Kanun koyucu işbu hükmü, senet tedavüldeyken tüketiciyi mağdur etmemek amacıyla koymuştur. Tüketici senetlerinin taraflarda arasında arka planda taksitli ancak tek bir bono halinde düzenlendiği durumlarda, tüketicinin bir taksit borcu ödemesinde temerrüde düşmesi durumunda senedin hamilinin tüm senedi takibe koyması büyük bir olasılıktır. Hatta tüketici tek bir taksiti ödemediğinde ödedikleri de dâhil olmak üzere tüm borç için kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılabilir⁹⁷. Hal böyleyken de tüketicinin daha öncesinde ifa ettiğini borcunu yeniden ödemesi söz konusu olmakta ve ödemede tekerrüre düşerek mağduriyetine sebebiyet verilmektedir. Bu nedenle kanun koyucu, her bir taksit için ayrı ayrı senet düzenleme zorunluluğunu getirerek muacceliyet kaydının önüne geçmeyi amaçlamış, zayıf taraf olan tüketici korumaya çalışmıştır.

Her taksit için ayrı senet düzenlemenin bir diğer faydası ise tüketicinin indirim talep etme hakkını ileri sürme imkânıdır⁹⁸.Örneğin tek bir senet ve senedin üzerine önceki taksitlerden birinin vadesi yazıldığı durumlarda, hamil tarafından sonraki taksitlerin henüz vadesi gelmeden ödeme talep edilebilecektir. Bu durumda, tüketici vadesinden önce ödeyeceği borçlar için indirim talep etmek hakkını kaybetmiş olacaktır. Ancak senedin, usulüne uygun bir şekilde her bir taksit için ayrı düzenlenmesi durumunda vade

---

⁹⁶ Uzunallı/Eroğlu, s.138.

⁹⁷ Aslan, Tüketici Hukuku,s.195.

⁹⁸ Doğan, s.125.

günleri belirli olacağından, tüketicinin erken ödeme yapması durumunda alacaklıdan indirim isteme hakkı mevcuttur. Uygulamada bu durum, tüketicinin fazla ödeme yapmasını engellemekte ve mağduriyetinin önüne geçmektedir.

1.3. Tüketici Senetlerinin Kıymetli Evrak Niteliği

6502 sayılı TKHK’de tüketici senetlerinin düzenlenme şekline yer verilirken söz konusu senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle tüketici senetlerinin anlaşılabilmesi için kıymetli evrak niteliğinin üzerinde durmak gerekmektedir.

1.3.1. Kıymetli Evrak Tanımı ve Unsurları

TTK’de kıymetli evrakın açık bir tanımı yapılmamış ancak 645’nci maddesinde unsurları düzenlenmiştir. Buna göre: “*Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.*” şeklinde emredici bir hüküm ile düzenlenmiştir. Dayanak teşkil eden kanun maddesi esas alındığında kıymetli evrakların içerisinde bir hakkı barındırdığı ve bu hakkın varlığı sonucunda meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bir diğer önemli husus ise kıymetli evrakta senet ve hakkın iç içe geçmiş olmasıdır⁹⁹. Senetle iç içe olan hakkın, özel hukuk alanında yer alan bir hak olması gerekmektedir¹⁰⁰.

Kıymetli evrakın koruduğu hak, para ile ölçülebilen bir hakkın varlığıdır. Bu sebeple para ile ölçülemeyen ve ifade ettiği değer kişiden kişiye göre değişik gösteren haklara ilişkin kıymetli evrak düzenlenmesi mümkün değildir¹⁰¹. Ayrıca kamu makamlarınca düzenlenen belgeler, örnek vermek gerekirse bir devletin vatandaşlığını belirleyen nüfus cüzdanı, kimlik ve pasaport gibi belgelerin de kıymetli evrak olarak kabul edilmesi mümkün değildir¹⁰². Kaldı ki kıymetli evrak yalnızca özel hukuktan doğan hakların korunmasını amaçladığından haliyle kamu hukukuna ilişkin bir hakkın da kıymetli evraka konu olması söz konusu olamamaktadır.

Kıymetli evrak, senet olmadan hak ileri sürülememekte veya senet teslim edilmeden hakkın devri gerçekleşmemektedir¹⁰³. Söz konusu durum, TTK md.646/1 ‘de yer alan düzenleme ile desteklenmektedir. Kıymetli evrakta, hak senedi, senet de hakkı takip

---

⁹⁹ Doğan, s.117.

¹⁰⁰ Öztan, s.13.

¹⁰¹ Pulaşlı, Kıymetli Evrak Hukuku, s.14.

¹⁰² Sezer, Ahmet, “Kıymetli Evrakın Özellikleri”, Terazi Hukuk Dergisi, C.2, S.5, Ocak 2007, s.33.

¹⁰³ Kayıhan, Şaban/ Yasan, Mustafa, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2017, s.22.

ettiğinden, hak senede yerleşmiş bir durumdadır¹⁰⁴. Hakkın senetsiz ileri sürülebilmesinin tek istisnası ise senedin dava yoluyla iptal edilmiş olmasıdır. Buna göre senedin hak sahibi, mahkemenin iptal kararı ile borçludan senedin ifasını isteyebilir. Kıymetli evrak, hakkı koruduğundan bu konuda detaylı düzenlemelere yer verilmiş olup, her bir senet türünün ayrı ayrı devir ve düzenlenme şartları emredici hükümlerle belirtilmiştir. Kanun koyucu, kıymetli evrakları devir şekilleri bakımından “nama”, “emre” ve “hamiline” yazılı şekilde üçlü olarak ayrılmıştır. Bahsi edilen kıymetli evraklar hak ile içiçe olduğundan her birinin devri ve düzenleme biçimi birbirinden farklıdır.

Kıymetli evrak, temel işlemde soyut ve bağımsız bir şekilde düzenlendiklerinden temel bir diğer deyimle asıl işlemin geçersiz olması, kıymetli evrakın geçersizliğine sebep olmamaktadır¹⁰⁵. Örnek vermek gerekir ise nama yazılı kıymetli evraklarda, taraflar arasında akdedilen temel borç ilişkisinin geçersiz olması söz konusu kıymetli evrakın tedavülüne zeval vermemektedir. Yalnızca borçlu tarafından işbu durum senedin alacaklısına karşı kişisel def'i olarak ileri sürülebilmektedir.

Uygulamada en yaygın rastlanılan kıymetli evrak, kambiyo senetleridir. 6102 sayılı TTK'ye göre kambiyo senetleri, poliçe, bono ve çek olarak üç türe ayrılmıştır. Bu bağlamda TTK'de sınırlı olacak şekilde kambiyo senet türleri belirlenmiştir. Poliçe, bono ve çekin düzenlenme biçimi TTK'de ayrı ayrı düzenlenmiştir. Sıkı şekil şartlarına sahip olan poliçe, bono ve çekin kanunda yer alan düzenlenme biçimine aykırı bir şekilde düzenlenmesi durumunda kambiyo senedi vasfını yitireceği açıktır. Bu durum uygulamada, kıymetli evrakların piyasadaki tedavül gücünü arttırmakta ve borçluyu korumaktadır.

1.3.1.1. Senet Unsuru

Kıymetli evrakta yer alan hakkın ileri sürülebilmesi ve devredilmesi için ilk olarak somutlaştırılması gerekmektedir¹⁰⁶. Bu bağlamda senet, kıymetli evrakın içerdiği hakkın somutlaştırılmasını sağlamaktadır. Hukukumuzda, senet kavramına ilişkin bir tanımın yapılmadığı görülmektedir. Ancak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu¹⁰⁷ (HMK) md.199'da “belge ve senet” başlığı altında “*Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata*

¹⁰⁴ Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 12. Bası, İstanbul, 1995, s.25.

¹⁰⁵ Ataoğlu, s.78.

¹⁰⁶ Seven, Vural, “Kambiyo Senetlerinde (Poliçe, Bono Ve Çek) “Alonj”, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2017,s.57.

¹⁰⁷ 04.02.2011 Tarih 27836 Sayılı Resmî Gazetede Yayımlanan 6100 Sayılı Kanun.

elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir.” şeklinde bir tanıma yer verilmiş, ancak senet kavramının tanımına yer verilmemiştir. HMK’de yer alan tanımdan yola çıkıldığında senedin bir ispat aracı olduğu söylenebilmektedir. 6100 sayılı kanunda senet tanımının yapılmamış olması bir eksiklik olarak görülse de maddenin gerekçesinde, senedin tanımlanmasından özel olarak kaçınıldığı, bunun bir sebebinin öteden beri Kanun’da yer alan senedin tanımı konusunda doktrinde ve yargı uygulamasında ciddi bir tereddüdün mevcut olmaması olduğu, ayrıca senedin kesin delil olması nedeniyle yapılacak tanımın bazı sınırlamaları da içereceği, bu durumda ortaya çıkacak gelişmelere engel olabileceği gerekçe olarak gösterilmiştir¹⁰⁸. O halde HMK’de yer alan düzenlemelerden de yola çıkılarak bir senet tanımı yapmak gerekir ise; senet, bir kimsenin iradesiyle kendi aleyhine düzenlediği ticari hayatta tedavül sağlamak için kullanılan yazılı bir belge olarak tanımlanabilir¹⁰⁹.

Senet sayılan belgenin dış dünyaya yansıyacak şekilde somutlaştırılması gerekmektedir¹¹⁰. Daha önce de belirtildiği üzere kıymetli evrak üzerinde yer alan hakkın ileri sürülmesi ve devrenin sağlanabilmesi açısından somutlaştırılması önem arz etmektedir. Senetten kasıt, sadece senet metni olmayıp, arka yüz ve alonj da senedin metni içerisinde yer almaktadır¹¹¹. Senedin somutlaştırılması bir kâğıt üzerinde olabileceği gibi, bunun dışında metin yazılmaya ve imza atılmaya müsait her türlü taş, mikroçip, manyetik bant veya veri tabanı üzerine de olabilmektedir¹¹².

Senet, tarafların irade beyanları ile birlikte somutlaştırıldıktan sonra önem arz eden bir diğer husus ise imzadır. Bilindiği üzere senet vasfının kazanılabilmesi için irade beyanını ortaya koyan kişinin de imzasının bulunması gerekmektedir. Kısaca bir tanımını yapmak gerekir ise imza, senedin sahibine aidiyetini belgelediği kabul edilen her türlü işareti ifade etmektedir¹¹³. Senedin altına atılan imza diğer bir deyimle bir anlamda “*yukarıda yazılanlar benim irademe uygundur*” anlamı taşımaktadır¹¹⁴.

---

¹⁰⁸ Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Aslan, Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul,2013,s.15

¹⁰⁹ Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/ Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 25.Baskı, Ankara,2014, s.372

¹¹⁰ Seven, s.58.

¹¹¹ Doğan, s.119.

¹¹² Karaahmetoğlu, Cihat Alp, ”Kambiyo Senetlerinde Def’iler”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016,s.4

¹¹³ Öztan, s.18.

¹¹⁴ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 725.

Senet üzerine ıslak imza atılabileceği gibi sabit bir işaret de bırakılabilir. Ancak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu¹¹⁵, nun (EİK) 5'nci maddesinin 2'nci fıkrası gereği kanunen belli bir şekil şartına tabi tutulan senetlerin elektronik imza ile düzenlenemeyeceği hususu emredici hüküm ile belirtilmiştir. Bu bağlamda çek, bono, poliçe gibi kıymetli evrakların elektronik imza ile düzenlenmesi kanunen hiçbir sonuç doğurmayacaktır.

1.3.1.2. Devredilebilir Hak Unsuru

6102 sayılı TTK md.645'te kıymetli evrak tanımına yer verilmiş fakat evrakın dolaşım niteliği açık bir şekilde belirtilmemiştir. Ancak söz konusu kıymetli evrakın içerdiği hakkın devredilebilir olması önemli bir özelliğini oluşturmaktadır¹¹⁶. Kıymetli evrakta yer alan hakkın devri ile birlikte herhangi bir borç veyahut alacağın el değiştirmesi daha kolay bir hale gelmiştir. Kıymetli evrakın bu denli önemli olmasındaki başlıca neden de tedavül özelliğine sahip olmasıdır¹¹⁷.

Kıymetli evrakın içerdiği hak, devredilebilir nitelikte bir hak olmak zorundadır¹¹⁸. Özel hukukun konusu içerisinde yer alan ve parasal değeri olan haklar, devredilebilen haklar niteliğinde kabul edilebilir. Münhasıran şahsa sıkı sıkıya bağlı olan ve devredilmesi mümkün olmayan; kişiye bağlı intifa hakkı, kişilik hakları, fikir ve sanat eser sahibinin manevi hakları gibi haklar, kıymetli evrakın konusunu oluşturmamaktadır¹¹⁹. Kamu hukuku alanına giren haklar da işbu senedin konusunu oluşturmamaktadır. Diğer bir deyimle senede yerleşen hak, bir alacak veyahut ortaklık ya da eşya üzerinde bir aynı hak niteliğinde olabilir¹²⁰.

Kıymetli evrakta yer alan haklar, TTK'de yer alan şartlara uyulmak suretiyle devredilebilmektedir. Uygulamada en çok kullanılan kıymetli evrak türü, kambiyo senetleri olduğundan, nama, emre ve hamile yazılı senetlerde hakkın devrinin nasıl gerçekleşeceği, gerekli olan şartların varlığı ve sonuçları ikinci bölümde detaylı olarak açıklanacaktır. Ancak kısaca bahsetmek gerekir ise, TTK'ye göre nama yazılı senetlerde hakkın devri alacağın temliki ve senedin devri ile gerçekleşirken, emre yazılı senetlerde

¹¹⁵ 23.01.2004 Tarih 25355 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanan 5070 Sayılı Kanun.

¹¹⁶ Pulaşlı, Kıymetli Evrak Hukuku, s.35.

¹¹⁷ Gürbüz, Hulusi A, Ticari Senetlerin İptal Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar, İstanbul,1984,s.14.

¹¹⁸ Karaahmetoğlu, s.6.

¹¹⁹ Bahtiyar, Mehmet, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 1.

¹²⁰ Durgut, Ramazan, "Kıymetli Evrak Hukuku", İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Hukuk Büro Yönetimi Ve Sekreterliği Ön lisans Programı, İstanbul 2017, s.7.

ciro ve teslim son olarak hamile yazılı senetlerde ise yalnızca teslim yolu ile hak devredilebilmektedir. Hal böyle iken emre, nama ve hamile yazılı senetlerin usulüne uygun olarak devredilmeleri sonucu, senette var olan hak da devredilmiş sayılacağından tedavül gücü de yüksek olacaktır. Kıymetli evrakı, adi senetlerden ayıran en belirgin özellik hakkın devredilmesi sonucu tedavül gücünün olmasıdır¹²¹. Ticari yaşamda, senedin tedavül gücünün yüksek olması, insanların ticari hayata olan güvenini arttırmakta ve borçluların haklarını korumaktadır.

1.3.1.3. Hakkın Senede Bağlanması Unsuru

Kıymetli evraklar da hak ve senet arasında kuvvetli bir ilişki söz konusudur. Hak ve senet arasındaki bu kuvvetli ilişki de senedin devredilebilirliği açısından büyük önem arz etmektedir. 6102 sayılı TTK md.646/1’de yer alan: “*Kıymetli evrakın borçlusunu, ancak senedin teslimi karşılığında ödeme ile yükümlüdür.*” şeklindeki düzenleme ile hak ve senet arasındaki kuvvetli bağ ortaya konulmuştur.

Daha önce de söz edildiği üzere taraflar arasında düzenlenen senet ile devredilebilen hak iç içedir. Hak ve senet arasındaki bu sıkı bağ kıymetli evrakı alelade düzenlenen borç senetlerinden ayırmaktadır¹²². Senedi düzenleyen taraflar, “devredilebilir” nitelikte olan hakkı, TTK’de yer alan şartlara uygun olarak senede bağlamaktadır. Bu anlamda bağlılık, hakkın devrinin yalnızca senedin devri ile mümkün olacağını, borcun ifasının da ancak senedin ibrazı ile talep edilmesi ve yapılması anlamına gelmektedir¹²³. Hak ile senet arasındaki bağlılık ise senet kayıtları¹²⁴ ile sağlanmaktadır¹²⁵. Kıymetli evrakta nama, emre ve hamile yazılı şeklinde kayıtlar senet kayıtlarını oluşturmaktadır. Bu sebeple senet metninde ayrıca bir senet kaydına yer verilmesine gerek duyulmamaktadır¹²⁶.

---

¹²¹ Durgut, s.8.

¹²² Kutlu, Cengiz, Kambiyo Senetlerinin Devri, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2013, s.416.

¹²³ Öztan, s.62.

¹²⁴ *Senet kaydı, borçlunun, senedin sonraki hamilleri ile de doğrudan hukuki ilişki kurmasını temin eden bir irade beyanı, bir hukuki işlemdir.* (Pulaşlı, Hasan, Kıymetli Evrak Hukuku, 5.Bası, İstanbul, 2001, s. 4)

¹²⁵ Kutlu, s.16.

¹²⁶ Poroy/Tekinalp, s. 23.

1.3.2. Kıymetli Evrakta Yer Alan Def'iler

1.3.2.1. Def'i Kavramı ve Türleri

Def'i kavramının hukukumuzda net bir tanımı bulunmamakla birlikte kavrama ilişkin büyük oranda yeknesaklık sağlanmıştır¹²⁷. Genel itibariyle def'i kavramı, borçlunun, borçlandığı edimi kendisine kanun ya da sözleşmeyle tanınmış özel bir nedene dayanarak ifa etmekten kaçınma hakkına sahip olması şeklinde tanımlanabilir¹²⁸. Hukukumuzda def'ileri dar ve geniş olmak üzere iki değişik anlama ayrılmak mümkündür¹²⁹. Borçlunun özel bir sebebe dayanarak borçlanılan edimi ifa etmekten kaçınması durumu dar anlamda def'i hakkını tanımlarken; borçlunun maddi hukuka ilişkin savunmalarını diğer bir deyimle tüm itiraz haklarını da içine alacak şekilde ifadan kaçınması durumu ise geniş anlamda def'i olarak tanımlanmaktadır¹³⁰. Hukukumuzda def'iler 6102 sayılı TTK'nin 825'nci maddesinin emre yazılı senetler kısmında genel olarak, TTK'nin 687'nci maddesinde poliçede ve yine TTK'nin 659'uncu maddesinde hamile yazılı senetlerde özel olarak düzenleme alanı bulmuştur.

Kıymetli evrakta def'i ise borçlunun özel bir sebebe dayanarak borcunu yerine getirmekten kaçınmasına imkân sağlayan bir haktır¹³¹. Bir diğer deyimle def'i hakkı, sahibinin bu hakkı kullanmakla kendisine bir edimin yerine getirilmesini talep eden kimseye karşı, bu ifadan geçici yahut sürekli kaçınma imkânı bulduğu hal, dar anlamda def'i hakkı olarak ifade edilmektedir¹³². Kambiyo senetlerinde borçlu, senet bedelini; senet metninden anlaşılan def'iler, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler ve şahsi def'ilerden birine dayanarak ödemekten kaçınma veyahut indirimli ödeme imkânına sahiptir¹³³. 6102 sayılı TTK'nin Beşinci Kısmı'nın 825'inci maddesinin ilk fıkrasında yer alan düzenlemeye göre: "*Borçlu, emre yazılı bir senetten doğan alacağı karşı ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def'ilerle alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'ileri ileri sürebilir.*" şeklinde emredici hüküm konulmuştur. Buna göre kanun koyucu tarafından kıymetli evrakta öne sürülebilen def'i türlerine belirli şartlar ve sınırlamalar getirilmiştir.

¹²⁷ Çukadar, Neslihan, Borç İlişkilerinde Def'i Hakkı ve İtirazlar, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014 s.19

¹²⁸ Çukadar, s.20.

¹²⁹ Akdeniz, Umut, "Kambiyo Senetlerinde Def'iler", Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.13.

¹³⁰ Aksu, Ezgi, "Ödemezlik Def'i", Yüksek Lisans tezi, İstanbul 2021, s.3.

¹³¹ Kınacıoğlu, Naci, Kıymetli Evrak Hukuku, Nobel Akademik Yayıncılık, 1999, s.160.

¹³² Sarıkaya, Merve, Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, 1. B. Vedat Kitapçılık 2018, s.109; Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. B. Yetkin Yayınları 2018,s.72.

¹³³ Can, Hasan, "Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Senet Metninden Anlaşılan Def'iler", Terazi Hukuk Dergisi, S.185, Ocak 2022,s.60.

1.3.2.1.1. Mutlak Def'iler

Mutlak def'iler, senedin iyiniyetli olarak iktisap edenler dâhil her hamile karşı ileri sürülebilen def'iler olarak tanımlanabilir¹³⁴. Mutlak def'ilere örnek vermek gerekir ise; zorunlu şekil şartına aykırılık, yasak kayıtlar konulması, senedin zamanaşımına uğraması, ciro zincirinde meydana gelen kopukluk ve senette yer alan tahrifatlar mutlak def'i türlerindedir¹³⁵. Mutlak def'iler herkese karşı ileri sürülebilmekte olup def'iyeye maruz kalacak kişinin iyiniyetli ya da kötüniyetli olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹³⁶. Nitekim bu konuda Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 21.03.2017 tarihli bir kararında¹³⁷ da: “*Gerek doktrinde ve gerekse uygulamada “imzanın sahte olması”, “senet metninde sahtekârlık (tahrifat) yapılmış olması”, “borçlunun borçlanma ehliyetinin bulunmaması”, “senette zorunlu şekil koşullarının bulunmaması”, “imza sahibinin temsil yetkisinin bulunmaması”, “senedin zamanaşımına uğramış bulunması” vb. defiler senedin hükümsüzlüğüne yönelik olup, her hamile (iyiniyetli olsa dahi) karşı ileri sürülebilen mutlak def'i olarak kabul edilmektedir.*” şeklindeki kararı ile mutlak def'ilerin senedin iyiniyetli olsalar dâhi her hamile karşı ileri sürülebilen def'iler olduğu tanımlanmış ve verilen örnekleri destekler nitelikte karar kurulmuştur. Mutlak def'ileri, senet metninden anlaşılan def'iler ile senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'iler olarak ayırmak mümkündür.

1.3.2.1.1.1. Senet Metninden Anlaşılan Def'iler

Senet metninden anlaşılan def'iler, senette yer alan ve senede bakıldığında anlaşılabilen hususlardan oluşmaktadır¹³⁸. Emre yazılı senetlerde borçlu senet metninden anlaşılan def'ileri, senedin her hamiline karşı ileri sürme hakkını haizdir. Söz konusu def'iler herkese karşı ileri sürülebildiğinden mutlak def'i niteliği taşımaktadır. Zira Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 2009/5619 Esas, 2010/1060 Karar ve 04.02.2010 tarihli ilamında¹³⁹: “*...Dava konusu bono ile ilgili icra takibinin iptaline ilişkin Kadıköy İkinci İcra Mahkemesi tarafından görülen dava sonucunda, “...takip alacaklısı iyiniyetli hamil*

¹³⁴ Öztan, s.47.

¹³⁵ Doğan, s.119; Karahan /Arı/ Bozgeyik/Saraç /Ünal, s.102-103 ve 161; Poroy, Reha/Ünal, Tekinalp, s.85; Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Kaya, Aslan, Kıymetli Evrak Hukuku, s.65-66.; Öztan, s.46.

¹³⁶ Helvacı, Mehmet, “Kambiyo Senetlerinde Def'iler”, Yüksek Lisans Tezi,1985,İstanbul Üniversitesi SBE, s.21-22.

¹³⁷ Yargıtay 12.HD, T.21.03.2017, E. 2017/1663, K.2016/4225(karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.05.2023)

¹³⁸ Akteke, Mustafa Yasir, “Kambiyo Senetlerinde Def'iler”, Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2017,s.36.

¹³⁹Yargıtay 19.HD, T. 04.02.2010, E.2009/5619, K. 2010/1060(karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.02.2023)

konumunda ise de, senet metninden anlaşılan def'iler iyiniyetli hamile de ileri sürülebileceğinden senedi ciro yoluyla hamil devralırken borçlu şirketin yetkililerinin Necati ve Fuat olduğunu tespit edip, Necati'nin kendi lehine senet düzenlediğini tespit edebilecek durumda olup, bu durumda özel yetkisini sorması gerektiği, bu definin bu hamile karşı da ileri sürülebileceği, şirket yetkilisi Necati özel yetki olmaksızın kendi lehine lehtar sıfatıyla senet tanzim ettiğinden takibin iptaline” şeklinde karar kurarak yerel mahkemenin kararını yerinde bulmuştur. Karardan da anlaşılacağı üzere senet metninden anlaşılan def'iler, mutlak def'i niteliğinde olduğundan hamilin iyiniyetli olup olmaması önem arz etmeksizin herkese karşı ileri sürülebilmektedir. Bu durum mutlak def'ileri, diğer def'i türlerinden ayıran en belirgin özelliktir. Hak sahibinin herkese karşı ileri sürebildiği senedin zorunlu unsurlarının bulunmaması mutlak def'i niteliği taşıırken, yalnızca temel ilişkiden kaynaklanan temel ilişki kapsamı borcun haricen tahsil edildiğine yönelik bir def'i ise nispi def'i niteliğinde kabul edilmektedir¹⁴⁰.

1.3.2.1.1.2. Senetteki Taahhüdün Hükümsüzlüğüne İlişkin Def'iler

6102 Sayılı TTK'nin 659'uncu ve 825'nci maddelerinde, senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'iler, “senedin geçersizliğine ilişkin def'iler” şeklinde isimlendirilmiştir. TTK'de “senedin hükümsüzlüğüne taalluk eden def'iler” şeklinde isimlendirilen bu def'iler, senedin bütünüyle hükümsüzlüğüne değil yalnızca senetle taahhüt altına giren şahsın taahhüdünün geçersizliğine yol açmaktadır¹⁴¹. Bu sebeple de öğretilerde bazı yazarlar¹⁴² tarafından kanun maddesinde yer alan kavramdan ziyade “senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'i” kavramı kullanılmaktadır.

Senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'i türü, ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, sahte imza, maddi cebir halleri gibi durumlarda iyiniyetli olup olmadıkları önem arz etmeksizin üçüncü şahıslara karşı ileri sürülebilmektedir¹⁴³. Ancak senedin çalınması, irade dışı tedavüle çıkması veya senedin verilmesine ilişkin anlaşmanın hata, hile veya ikrah ile yapılması durumunda iyiniyetli senet hamiline karşı işbu def'ileri ileri sürmek mümkün değildir¹⁴⁴. Bu durumun tek istisnası ise TTK md.686/2'de yer alan düzenlemeye göre senet hamilinin kötü niyetli veya ağır kusurlu olduğunun ispatlanmış

¹⁴⁰ Karagöz, Kadir Oğuzhan, “Tüketici Senetlerinde Nama Yazılı Olmama Dair Geçersizliğinin Takip Alacaklısına Karşı İleri Sürülebilirliğine Dair Karar İncelemesi”, Eskişehir Barosu Dergisi, C:8, S:1, s.213.

¹⁴¹ Uzunallı Eroğlu, s.130.

¹⁴² Öztan, s.220; İmregün, Oğuz, Kıymetli Evrak, İstanbul, 1998, s.658; Poroy/Tekinalp, s.76.

¹⁴³ Uzunallı Eroğlu, s.130-131.

¹⁴⁴ Öztan, s.224.

olmasıdır. Senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'ilere somut bir örnek vermek gerekir ise kendisi adına sahte imza atılan bir kişi, senedin hamiline karşı senetteki taahhüdün geçersizliğini ileri sürülebilme hakkını haizken, senette imzası olan ciralantardan birinin bu durumu öne sürerek senedin geçersizliğini ileri sürmesi ve ödemededen imtina etmesi mümkün değildir.

TTK'nin 677'nci maddesinde yer alan imzaların istiklali ilkesi gereği senet bütünüyle geçersiz değildir. Şekil şartı tam olan bir kambiyo senedindeki imzalardan bir veya daha fazlasının geçersizliği, senedin geçerliliğini veya senetteki diğer imzaların geçerliliğini etkilememektedir¹⁴⁵. Bu bağlamda yalnızca senetle taahhüt altına giren şahsın taahhüdü geçersiz sayılmaktadır.

1.3.2.1.2. Nispi (Şahsi) Def'iler

Şahsi def'i, yalnızca ilgilisi tarafından herkese karşı değil yalnızca belirli bir alacaklıya karşı ileri sürülebilen def'i olarak tanımlanabilir¹⁴⁶. Öğreti ve yargı ilamlarında “şahsi def'i” kavramıyla eş anlamlı olmak üzere nispi def'i kavramı da kullanılmaktadır¹⁴⁷. Bu bağlamda şahsi def'iler, mutlak def'i içerisinde yer almamaktadır. Söz konusu def'iler mutlak def'i türlerinden farklı olarak herkese karşı değil yalnızca ilgisine karşı ileri sürülmektedir.

Şahsi def'i, borçlu tarafa daimi veyahut geçici olarak ödemededen kaçınma imkânı tanıyabilir¹⁴⁸. Taraflar arasındaki asıl ilişkinin geçersiz olması durumunda, borçlu taraf işbu def'iyi ileri sürerek ödemen kaçınma hakkına sahiptir. Şahsi def'ilere örnek vermek gerekir ise; temel hukuki ilişkinin geçersiz olması, ödemezlik def'inin varlığı, ayıp hali, aşırı yararlanma gibi durumlar gösterilebilir.

Yargıtay, senedin teminat için verildiği durumlarda da ileri sürülecek olan def'inin şahsi def'i olduğu görüşündedir. Zira Yargıtay 12.Hukuk Dairesi'nin 2016/10313 Esas, 2017/1945 Karar ve 14.02.2017 tarihli kararında¹⁴⁹: “*Buna göre, takibe konu bonoların, üçüncü kişi lehtar ...Tic. Ltd. Şti.'nin kullandığı kredilerin teminatı olarak alacaklı bankaya verildiği iddiası, şahsi def'i niteliğinde olup, alacaklı bankanın, iyiniyetli hamil olmadığı yönünde bir iddiada da bulunulmadığından bu def'i alacaklı bankaya karşı ileri sürülemez.*” şeklindeki ilamı ile senedin teminat için verildiği def'inin şahsi def'i

¹⁴⁵ Akteke, s.74.

¹⁴⁶ Karahan/Arı/ Bozgeyik/Saraç/Ünal, s.91.

¹⁴⁷ Akteke, s.95.

¹⁴⁸ Sönmez, Numan Sabit, “Kambiyo Senetlerinde Şahsi def'iler”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016,s.35.

¹⁴⁹ Yargıtay 12.HD, T. 14.02.2017,E.2016/10313,K.2017/1945(karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.02.2023)

olduğu ve hamilin bilerek ve isteyerek borçlu zararına hareket ettiği kanıtlanmadıkça da sonraki hamillere karşı ileri sürülemeyeceği görüşü benimsenmiştir.

Yukarıda bahsi edilen üç def'i türü de kambiyo senetlerinin türüne göre değişiklik arz etmektedir.

1.3.3. Kıymetli Evrakın Türüne Göre Defilerin Değerlendirilmesi

Nama yazılı senetler, TTK'nin 647'nci maddesi gereği alacağın temliki ve senedin teslimi yolu ile devredilmektedir. Alacağın temlikinde, devralan devredenin halefi haline gelmekte ve asıl borç ilişkisinden doğan tüm haklar devredilmektedir¹⁵⁰. Hal böyle iken borçlunun, alacaklıya karşı ileri sürebileceği her türlü def'iyi devralana karşı da ileri sürmesi mümkündür. Nama yazılı senetlerde, taraflar arasında ileri sürülebilecek def'i türü açısından bir ayırım yapılmasına gerek de yoktur. Bu sebeple de senedin devri kendisine teklif edilen üçüncü kişiler ödeme için senet borçlusuna başvurduğunda, kendisine karşı ileri sürülebilecek def'ilerden emin olmamakla birlikte, yalnız senet metnini inceleyip unsurların tamamlanmış olmasına ve haberdar olmadığı unsurların senet bedelinin ödenmesi noktasında karşılarına çıkmayacağına güven duyarak senedi devralamamaktadır¹⁵¹. Nama yazılı senetlerde her türlü def'inin ileri sürülmesi noktasında borçlu korunmaktadır.

Emre yazılı senetlerde def'ilerin ileri sürülme imkânı sınırlandırılmıştır. Emre yazılı senetler ciro ve senedin teslimi ile devredildiğinden, asıl borç ilişkisinden doğan hakkın devri sağlanmamakta yalnızca senetten doğan haklar senet metninde yer aldığı kadarıyla devredilmektedir¹⁵². Bahsi geçen senetlerde def'i konusu ise TTK'nin 825'nci maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre: “ *Borçlu, emre yazılı bir senetten doğan alacağa karşı ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def'ilerle alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'ileri ileri sürebilir. Borçlu ile önceki hamillerden biri veya senedi düzenleyen kişi arasında doğrudan doğruya varolan ilişkilere dayanan def'ilerin ileri sürülmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde caizdir.*” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere borçlu, alacaklıya karşı yalnızca senetten anlaşılan veya senedin geçersizliğine ilişkin def'ileri, diğer bir deyimle sadece mutlak def'ileri sürebilme hakkına sahiptir. Bu nedenle de

¹⁵⁰ Sönmez, s.39.

¹⁵¹ Sönmez, s.39-40.

¹⁵² Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku – II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Bası, Ankara 1970, s.31.

emre yazılı senetler diğer senet türlerinin aksine kamu güvenliğini haizdir.¹⁵³ Söz konusu devir ile yalnızca senet üzerinde yer alan haklar devredilmekte olup şahsi def'ilerin ileri sürülmesi söz konusu değildir. Ancak kanun koyucu, senedi iktisap eden hamilin bilerek ve isteyerek borçlunun zararına hareket etmiş olması şartıyla borçluya, şahsi def'ileri de öne sürebilme hakkını istisnai olarak tanımıştır. Şahsi def'iler senedi düzenleyen tarafından ileri sürülebileceği gibi, bazı durumlarda lehtar, ciranta, muhatap, avalist gibi senet ilişkisine dâhil olan herhangi bir borçlu tarafından da ileri sürülebilmektedir¹⁵⁴. Emre yazılı senetlerin devrinde tüketici senetleri ile kıyaslanması açısından önem arz eden husus ise devir ile birlikte öne sürülen def'ilerin türlerinin farklılığıdır.

Hamile yazılı senetlerde ise devir, senedin teslimi ile gerçekleştiğinden def'ilerin ileri sürülmesi açısından emre yazılı senetler ile benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda hamile yazılı senetlerde de yalnızca senet metninden anlaşılan ve senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler ileri sürülebilecek olup şahsi def'iler ise kural olarak ileri sürülemeyecektir¹⁵⁵.

1.3.4. Tüketici Senetlerinde İleri Sürülebilecek Def'ilerin Değerlendirilmesi

Tüketici senetleri, TKHK'nin 4'üncü maddesinin 5'nci fıkrası gereği nama yazılı olarak düzenlenmesi gerektiğinden, borçlu olan tüketici açısından ileri sürülecek def'iler de nama yazılı senetlerde ileri sürülebilecek def'iler paralel özelliktedir. Tıpkı nama yazılı senetlerde de olduğu gibi tüketici senetlerinde borçlu olan tüketici şahsi def'ilerini de herkese karşı ileri sürme hakkına sahiptir. Örneğin tüketici ile satıcı arasında bir malın alımından kaynaklanan borç ilişkisinin oluştuğunu varsayalım. Söz konusu malın ayıp olması durumunda, borçlu kendisine başvuran hamile karşı ayıp halini şahsi def'i olarak ileri sürme hakkına sahiptir. Senet hamilinin malın ayıp olmasından sorumlu olmadığını ileri sürerek, borçluyu ödemeye zorlaması mümkün değildir. Bu durum haliyle tüketicilere büyük kolaylık ve güven sağlamaktadır.

TKHK'de yer alan düzenleme her ne kadar bu şekilde olsa da uygulamada tüketici senetlerinin emre yazılı olarak düzenlendiği görülmektedir. Hal böyle iken emre yazılı olarak düzenlenen tüketici senetlerinde ileri sürülebilecek def'iler de sınırlandırılmıştır. Bu durumda borçlu olan tüketici, yalnızca senet metninden anlaşılan mutlak def'ileri

¹⁵³ Karahan/Arı/ Bozgeyik/Saraç/Ünal, s.91;Battal, s.37.

¹⁵⁴ Arslan, İbrahim, "Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def'ileri", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, S.1, s.17.

¹⁵⁵ Sönmez, s.42.

ileri sürme hakkına sahip olmaktadır. Örnek vermek gerekir ise tüketici ile satıcı arasında bir bono düzenlendiğini varsayalım. Tarafların arasında satışı yapılan malın bozuk veyahut ayıplı olduğu bir durumda senedin hamili tüketiciye başvurduğunda tüketici yalnızca senet metninden anlaşılan def'ileri öne sürme hakkına sahip olup, malın ayıplı olduğunu ve bu nedenle ödemeyi yapmayacağını ileri sürememektedir. Bu durum uygulamada tüketicileri ciddi maddi kayıplara sürüklediğinden TKHK md.4/5'te yer alan emredici düzenlemelere yer verilmiş ve tüketici senetlerinin nama yazılı düzenlenmesi zorunluluğu getirilmiştir. Böylelikle, tüketiciler açısından şahsi def'ilerin de ileri sürülmesi olanağı sağlandığından zayıf taraf olan tüketici korunmaktadır.

1.4. Tüketicinin Senetlerinin Kambiyo Senedi Karşısındaki Durumu

Tüketici senetlerinin yürürlükteki TKHK'de yer alan düzenleme gereği kıymetli evrak vasfında olduğu belirtilmiştir. Bilindiği üzere kambiyo senetleri de kıymetli evrakın bir türü niteliğindedir. Hal böyle iken tüketici senetlerinin, kambiyo senedi vasfında olup olmamasının incelenmesi gerek uygulanacak hukuk gerekse takip usulü açısından önem arz etmektedir.

1.4.1. Kambiyo Senedinin Tanımı

Kambiyo senetleri, TTK'nin 670'inci maddesi ile 823'üncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kambiyo senetleri, kıymetli evrakın bir türüdür. Bu sebeple her kambiyo senedinin bir kıymetli evrak olduğunu söylemek mümkündür. TTK'de kambiyo senetlerinin tanımı yapılmamış ise de bahsi edilen senetlerin şekil şartları, devir usulleri ve özelliklerine yer verilmiştir. Ancak öğretilerde kambiyo senetleri, taraflar arasında tedavül gücü ve kredi fonksiyonu nedeniyle araç olarak kullanılan ve para alacağını içeren senetler olarak tanımlanmaktadır¹⁵⁶. Kambiyo senetleri, hukukumuzda sırasıyla poliçe, bono ve çek olarak üçe ayrılmıştır. Her ne kadar hukuken "çek" in de kambiyo senetleri içerisinde yer alsa da doktrinde çekin kambiyo senedi olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin bir görüş ortaya atılmıştır. Bu görüşe göre, çekte vade olmaması nedeniyle kambiyo senedinin en temel özelliklerinden biri olan kredi fonksiyonunu sağlayamadığından çekin kambiyo senedi olarak kabulünün mümkün olmadığı ileri sürülmüştür¹⁵⁷. Ancak çekin ileri tarihli olarak da düzenlenebilmesi kredi fonksiyonu

¹⁵⁶ Mertol, Can, Kıymetli Evrak Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara 2012,s.49.

¹⁵⁷ İnan, Nurkut "İstirdat Davasında İspat Yükü - Çekin İktisadi Niteliği", Batider, C. V, S. 1, s. 95; Poroy/Tekinalp, s.192.

niteliği kazandırmaktadır¹⁵⁸. Kaldı ki TTK’de çeke ilişkin yer alan düzenlemelerinde poliçeye ilişkin atıfların bulunduğu ve çeke ilişkin uyuşmazlıkların meydana gelmesi durumunda kambiyo senetlerine mahsus takip yollarına başvurulabileceği gerekçesi ile çekin, kambiyo senedi olduğunu söylemek de mümkündür.

1.4.2. Kambiyo Senedinin Ortak Özellikleri

Kambiyo senetlerinin en temel özelliği para alacağı içeren ve kredi fonksiyonuna sahip senetlerden olmasıdır. Taraflar arasında herhangi bir malın teslimi veyahut kişilerin kendi aralarında belirledikleri bir gaye ile kambiyo senedi düzenlenmesi mümkün değildir¹⁵⁹.

Kambiyo senetlerinde mücerretlik ilkesi hâkimdir. Mücerretlik ilkesi, taraflar arasında düzenlenen senedin, temel borç ilişkisinden ayrı bir varlığı olması şeklinde tanımlanabilir¹⁶⁰. Bir diğer deyimle kambiyo senetleri düzenlenirken, taraflar arasında yer alan temel borç ilişkisinin varlığı veya özellikleri herhangi bir önem arz etmemektedir. Bu sebeple kambiyo senetleri, para alacağını temsil eden, asıl ilişkiden bağımsız soyut senetlerdir¹⁶¹. Taraflar arasında meydana gelen temel ilişkinin geçersizliği kambiyo senedini de geçersiz kılmadığı gibi senet metnine bakıldığında da temel alınan borç ilişkisinin türü de anlaşılammaktadır. Kambiyo senedinin mücerretlik ilkesi, senet üzerine temel ilişkiyi gösterir kayıtların konulamaması hususunda da karşımıza çıkmaktadır. Bu durum taraflar arasında bir uyuşmazlık meydana geldiğinde senedin hamiline aradaki ilişkinin ispatlanmasını gerektirmeden ilgili dava ve takip yollarına başvurma hakkı da tanımıştır.

Kambiyo senetleri, kurucu nitelik taşıyan senetlerdendir. Kıymetli evrak hukukunda senetler kurucu ve bildirici nitelik taşınması yönüyle ikiye ayrılmaktadır. Bildirici nitelikteki senetlerde var olan hak kıymetli evraka bağlanır iken; kurucu nitelikteki senetlerde hak, senedin düzenlenmesi ile var olmaktadır. Bir diğer deyimle taraflar arasında meydana gelen temel ilişki, senet düzenlenmesi durumunda kıymetli evrak hukukuna tabi olacaktır. Bu sebeple kambiyo senetleri, kurucu senetlerdendir. Taraflar

---

¹⁵⁸ Aylı, Ali/Üçer, Mehmet “Çekte Bedelsizlik İddiası Ve Açılabilir Dava”, DÜHFD, C.23, S.39, 2018, s.418.

¹⁵⁹ Pulaşlı, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Adalet Yayınevi, Ankara 2020,s.118.

¹⁶⁰ Öztan, s.69.

¹⁶¹ Dündar, Hamit, “Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi Yargıtay İçtihatları ile Birlikte İncelenmesi”, Terazi Hukuk Dergisi, C.3, S.26, 2008, s. 37.

arasında yer alan alacak ilişkisi, kambiyo senetlerinden birine bağlandığında kambiyo hukukuna ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır¹⁶².

Kambiyo senetlerinin bir diğer özelliği ise kanunen emre yazılı olmalarıdır. Kanunen emre yazılı olmasından, senet metni üzerinde herhangi bir “emrine” kaydı içermese dahi söz konusu senedin ciro ve senedin teslimi yolu ile devredilebileceği hususu anlaşılmalıdır. Ancak işbu senetler kanunen emre yazılı senetlerden olsa da nama, emre veyahut hamile yazılı şekilde düzenlemeleri de mümkündür. Kambiyo senedi türünden olan çek; nama ve hamile yazılı olarak da düzenlenebilirken; poliçe ve bono da nama yazılı olarak da düzenlenebilmektedir. TTK 681 vd. maddeleri gereğince kambiyo senetlerine menfi emre kaydı ile koyulması ile nama yazılı senede dönüştürülebilir. Konulan menfi emre kaydı ile nama yazılı olarak düzenlenen kambiyo senedinin yalnızca alacağın temliki ve senedin teslim yolu ile devri mümkündür.

Kambiyo senetleri, sıkı şekil şartlarına sahip senetlerdendir. Nitekim TTK’de her bir kambiyo senedinin hukuken var olabilmesi için gerekli tüm şekil şartları belirtilmiştir. Kambiyo senetleri kayıtsız şartsız para alacağını içerdiğinden kanun koyucu tarafından senedin ilgililerinin menfaati korunmak istenmiş, bu sebeple de sıkı şekil şartları düzenlenmiştir¹⁶³. Gerekli şartların sağlanmaması halinde senedin mahiyetinin ne olacağı TTK’de detaylı şekilde yer almaktadır.

Kambiyo senetlerinde imzaların istiklali ilkesi geçerlidir. İmzaların istiklali, ilkesi, senet üzerinde yer alan imzaların birbirinden etkilenmemesi, her bir imzanın, diğerlerinden ayrı olarak sahibini sorumluluk altına sokması olarak tanımlanabilir¹⁶⁴. Diğer bir deyimle senette yer alan imzanın geçersizliği veyahut imza atanlardan birinin veya birkaçının ehliyetsizliği gibi durumlarda senet geçerli kabul edilmekte olup söz konusu geçersizlikler senette olan diğer imzaların geçerliliğini etkilememektedir¹⁶⁵. Söz konusu ilkenin varlığı, senedin tedavül gücünü arttırmakta ve ticari hayatta da güven ilkesinin varlığını pekiştirmektedir.

Kambiyo senetlerini diğer senet türlerinden ayıran bir diğer özellik ise kendileri mahsus takip yollarının mevcudiyetidir. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu¹⁶⁶,nun (İİK) md.167 gereği kambiyo senetlerinin takibinde, kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurulma imkânı vardır. Bahsi edilen takip yolunda itiraz sürelerinin kısalığı ve

---

¹⁶² Bahtiyar, Mehmet, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 43.

¹⁶³ Karayalçın, s.54.

¹⁶⁴ Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık,2010,s.141.

¹⁶⁵ Öztan, s.394.

¹⁶⁶ 19.06.1932 Tarih 2128 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanan 2004 Sayılı Kanun.

borçlu tarafından yapılan itirazın yalnızca satışı durdurması gibi avantajların olması alacaklının daha kısa bir sürede alacağını tahsil etmesini sağlamaktadır.

Kambiyo senetlerinde müteselsil sorumluluk ilkesi geçerlidir. Müteselsil sorumluluk ilkesi, senet üzerinde imzası bulunan, keşideci, lehtar veyahut cirantaların senede bağlanan borçtan hep birlikte sorumlu olmalarını ifade etmektedir. Bu sebeple kanun koyucu, senedin hamiline senet metninde yer alan herhangi bir kişiye veyahut hepsine başvurma hakkını tanımıştır¹⁶⁷. Söz konusu ilke kredi aracı olan kambiyo senetlerinin, tahsil edilmesine olan güveni arttırmakta ve tedavül gücünü de olumlu yönde etkilemektedir.

Son olarak tüm bahsi özelliklerin yanı sıra kambiyo senetlerinin bir diğer özelliği ise diğer senet türlerine nazaran tedavül gücü daha yüksek olmasıdır¹⁶⁸. Taraflar arasında düzenlenen bir kambiyo senedinin ticari hayatta dolaşması senedin ilgisine senedin türü, devir usulleri ve söz konusu devirler sonucu borçlu tarafından kendilerine karşı ileri sürülebilecek def'iler açısından bilgi verdiğinden güven teşkil etmektedir. Bu nedenle kredi fonksiyonu gören işbu senetlerin, tahsil edilebileceği inancı da uygulamada tedavül gücünü arttırmaktadır.

1.4.3. Kambiyo Senedinin Türleri

6102 sayılı TTK' de kambiyo senetleri üç türe ayrılmıştır. Bunlar poliçe, bono ve çek olup kısaca tanımlarına, hukuki niteliklerine ve şekli unsurlarına değinilmelidir.

1.4.3.1. Poliçe

6102 sayılı TTK'nin 671 ile 775 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Yer alan düzenlemelere göre poliçe, senette yer alan bedelin kayıtsız ve şartsız olarak ödenmesine ilişkin nitelikli havaleyi içeren senetler olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁹. Keşideci, muhatap ile arasında olan alacağı, lehtara olan borcuna karşılık olarak muhatapın söz konusu bedeli lehtardan tahsil etmesini sağlamak amacıyla poliçe düzenlenmektedir. Anlaşılacağı üzere ödeme ve tahsil etme olmak üzere çifte bir yetki söz konusu olduğundan hukukumuzda poliçe, çifte yetki veren, nitelikli bir havale işlemi olarak kabul edilmektedir¹⁷⁰.

¹⁶⁷ Bozkurt, Tamer; Kıymetli Evrak Hukuku,8. Baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.68.

¹⁶⁸ Akteke, s.13.

¹⁶⁹ Öztan, s.77.

¹⁷⁰ Öztan, s.77.

Poliçenin bir kredi ve ödeme aracı olduğunu belirtmek mümkündür. Poliçede, keşideci, muhatap ve lehtar olmak üzere üç kişi mevcuttur¹⁷¹. Keşidecinin muhatap ile arasında bir alacak ilişkisi, lehtar ile de borç ilişkisi vardır. Keşideci, muhatabın kabul beyanı sonucu aradan çekilmekte olup muhatabın keşideciden olan alacağını lehtardan talep etmesini poliçe düzenleyerek sağlamaktadır¹⁷².

Poliçe ilişkisinin oluşabilmesi için, muhatabın aradaki ilişkiyi kabul etmesi gerekmektedir. Muhatap poliçeyi kabul ettikten sonra, muhatap poliçenin borçlusu haline gelmekte ve taraflar arasında ödeme ve tahsil etme ilişkisi oluşmaktadır.

Yürürlükteki TTK’de poliçeye ilişkin gerekli unsurlar 671’nci maddede düzenlenmiştir. Kanunda yer alan bazı unsurları zorunlu kabul edilirken; bazı unsurların olmaması ise poliçenin niteliğini etkilememektedir. Buna göre bir senedin hukukumuzda poliçe olarak var olabilmesi için senet metninde “poliçe” kelimesinin bulunması gereklidir. Senedin farklı bir dilde yazılmış olması durumunda ise senet metninde poliçe kelimesinin senette yer alan dil karşılığı yer almalıdır. Senedin birden fazla dilde yazılmış olması durumunda ise metin sonundaki “ödeyiniz” kavramı hangi dilde yazılmış ise o dile poliçe kelimesine de yer verilmelidir¹⁷³. Aksi halde taraflar arasında düzenlenen senedin, poliçe olarak kabulü mümkün değildir.

Bir diğer zorunlu unsur ise poliçenin kayıtsız şartsız bedel havalesini içermesidir. Bu bağlamda senet metninde yapılacak olan havalenin herhangi bir şarta bağlanması söz konusu değildir. Zira kanun maddesi bu konuda açık olup senet metninde herhangi bir kaydın veyahut şartın yer alması mümkün değildir.

Bir diğer husus ise taraflar arasında belirleyici olması açısından ödenecek olan bedelin senet metninde net bir rakam şekilde yer alması gerekmektedir. Poliçede yer alan bedelin hem rakam hem de yazı ile yazılmış olması durumunda, TTK’nin 676’ncı maddesi gereği yazı ile gösterilen bedel esas alınmaktadır. Ancak poliçede hem yazı hem rakam ile birden fazla bedel yazılmış ise en düşük bedel geçerli sayılmaktadır.

Poliçede yer alması gereken diğer zorunlu unsurlar ise muhatabın ve lehtarın adı ve soyadının senet metni üzerinde bulunmasıdır. Nitekim poliçede yazılı bedelin kim tarafından ve kime ödeyeceği hususundaki eksiklik poliçenin tahsilini zorlaştıracaktır. Poliçede birden varsa muhatap olacağı gibi birden fazla lehtarın da olması mümkündür.

---

¹⁷¹ Akın, Gürçağ Emin; “Kambiyo Senetlerinin Menfi Tespit Davasına Konu Olması”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, BÜSBE, İstanbul 2019,s.12.

¹⁷² Coşkun, Mahmut, Hukuki Ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016,s.171.

¹⁷³ Öztan, s.79-80.

Senet metninde yer alan muhatap ve lehtarın gerçek hayatta var olmaları gerekmekte olup her ihtimalde poliçe geçerli kabul edilecektir¹⁷⁴.

Poliçede düzenleyenin imzasının bulunması gerekmektedir. Yürürlükteki TTK incelendiğinde düzenleyenin adı ve soyadının bulunması gerekli olmayıp, yalnızca imzasının bulunması yeterli görülmektedir. Ancak düzenleyenin bir tüzel kişi olması halinde ise tüzel kişinin ticaret unvanının yanı sıra tüzel kişiyi temsil ve imzaya yetkili bir temsilcinin de imzası gerekmektedir.

Poliçede düzenlenme yeri ve tarihi de yer almalıdır. Ancak yürürlükteki TTK'nin 672'nci maddesinde düzenlenme yerinin belirlenmemiş olması durumunda keşidecinin adı ve soyadının senet metninde yer alması durumunda gösterilen yer esas alınır. Ancak poliçede keşidecinin adı ve soyadının bulunması zorunlu olmadığından her iki unsurun da bulunmaması durumunda poliçe geçersiz olacaktır¹⁷⁵. Poliçenin düzenlenme tarihi de rakamla ve açık bir şekilde belirtilmelidir. Düzenlenme tarihinde dikkat edilmesi gereken husus ise bahsi edilen tarihin senedin son olarak ciro yapıldığı tarihten veyahut vadeden önce yapılması gerekmektedir.

1.4.3.2. Bono

6102 sayılı TTK'nin 776 ile 779 maddeleri arasında düzenlenen bono, keşideci ve lehtar arasında düzenlenen ödeme vadini içeren senetlerdendir. Poliçede olduğu gibi bonoda yer alan ödeme vadinin de herhangi bir şarta bağlanması mümkün değildir. Bono da iki taraf bulunmakta olup, taraflar arasında düzenlenen senet ile keşideci tarafından belli bir para borcuna ilişkin bedelin kayıtsız şartsız ödeneceği vaadi verilmektedir. Bu nedenle bononun soyut borç ikrarı içeren senetlerden sayılmaktadır.

Poliçenin aksine bonoda muhatap bulunmamaktadır. Keşideci, senet metninde yer alan miktarı lehtara veyahut lehtar tarafından devredilmesi halinde senedin hamiline ödemeyi kabul etmektedir. Uygulamada yaygın olarak kullanılan bono, temel ilişkiden bağımsız olması, iki kişi arasında düzenlenmesi ve ciro ve senedin teslimi yolu ile devredilmesi gibi özellikleri ile piyasada rahat bir şekilde dolaştığından tedavül gücü de yüksektir.

Yürürlükteki kanun incelendiğinde bononun şekline ilişkin düzenlemelerin poliçeye ilişkin zorunlu düzenlemeler ile paralel nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bono düzenlenirken mutlaka senet metninde “bono” veya “emre yazılı senet” kavramları yer

---

¹⁷⁴ Öztan, s.82.

¹⁷⁵ Öztan, s.83.

almalıdır. Senedin başka bir dilde düzenlenmesi durumunda “bono” veya “emre yazılı senet” kavramlarının o dildeki karşılığı kullanılmalıdır.

Bonoda yer alan bedelin kayıtsız ve şartsız ödeme vaadi içermesi gerekmektedir. Bu nedenle senet metni üzerine herhangi bir şart konulması mümkün değildir. Bonoda yer alan bedele ilişkin düzenlemeler ile poliçe ile aynı nitelikte olup bonoda yer alan bedelin de açık bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Senet metninde hem yazı hem de rakam ile bir bedel belirlenmiş ise yazı ile gösterilen bedel; hem yazı hem de rakamlar birden fazla bedel yazılması halinde ise yine en düşük bedel esas alınmaktadır.

Bonoda mutlaka lehtarın adı ve keşidecinin imzası da yer almalıdır. Yine poliçede yer alan düzenlemeler gereği bonoda da birden fazla lehtarın olması mümkün olup işbu lehtarların gerçek kişi olması da gerekmemektedir.

Önem arz eden bir diğer husus ise senet metni üzerinde ödeme ve düzenlenme yerinin de bulunması gerektiğidir. Bonoda ödeme yerinin düzenlenmemiş olması durumunda ödeme yeri olarak senedin düzenlendiği yer esas alınmaktadır. Senet metninde düzenlenme yerinin de olmaması halinde ise keşidecinin adının yanında yer alan yer düzenlenme yeri sayılmaktadır. Ancak keşidecinin adının yanında herhangi bir düzenlenme olmaması veya birden çok düzenlenme yerinin olması durumunda bono geçerli sayılmamaktadır.

Bonoda son olarak düzenlenme tarihi de yer almalıdır. Senet metninde yer alan düzenlenme tarihi rakamla ve anlaşılır bir şekilde gün ay ve yıl şeklinde yazılmalıdır.

1.4.3.3. Çek

Çek, 6102 sayılı TTK'nin 780 ile 823 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Çeke ilişkin düzenlemeler poliçe ile benzerlik gösterir niteliktedir. Çek de tıpkı poliçe gibi bir tür havaledir¹⁷⁶. Diğer bir deyimle çek, kayıtsız ve şartsız taraflar arasında belirlenen bedelin havalesidir. Çekte de üçlü bir ilişki söz konusudur ancak muhatap bir şahıs değil bankadır. Çek, taraflar arasında bir ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle poliçede yer alan muhatapın kabul beyanı çekte söz konusu olmayıp, muhatapın kabulü veya vade işlemi geçerli olmamaktadır. TTK'nin 795'nci maddesi gereği çekte vade yoktur. Bu nedenle çek görüldüğünde ödenen bir senet türüdür. Ancak uygulamada taraflar arasında ileri tarihli çek düzenlemek suretiyle işbu kanun hükmüne aykırı davranılmaktadır.

---

¹⁷⁶ Öztan, s. 221.

Çek ile ilgili hükümler hem 6102 sayılı TTK’de hem de 5941 sayılı Çek Kanunu¹⁷⁷,nda yer almaktadır. İki kanun arasında meydana gelen bir çelişki halinde özel kanun olması sebebiyle Çek Kanunu uygulama alanı bulacaktır. Çek düzenlenirken mutlaka senet metninde “çek” kavramı yer almalıdır. Çekin başka bir dilde düzenlenmesi durumunda ise söz konusu kavramın o dildeki karşılığı kullanılmalıdır.

Çek düzenlenirken senet metni üzerinde yer alan bedel açık, anlaşılır olmalı ve herhangi bir şarta bağlanmamalıdır. Söz konusu bedelin Türk parası veyahut yabancı para ile belirlenmesi de mümkündür. Ancak çek üzerine konulan bedelin ödenmesi hususunda kayıt veya şart konulması mümkün değildir.

Çek düzenlenirken muhatabın yalnızca banka olması zorunluluğu gereği mutlaka banka senet metni içinde yer almalıdır. 6102 sayılı TTK’nin 815’nci maddesi gereği banka teriminden, Bankacılık Kanunu’na tabii kuruluşların anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Çek düzenlenirken senet metninde banka tarafından verilen seri numarası ve karekodu da bulunmalıdır. Çekte yer alan karekod, çeke imza atanların çek geçmişini gösterdiğinden tedavül gücünü arttırmaktadır.

Yürürlükteki TTK’ye göre yer alması gereken bir diğer zorunlu unsur ise keşidecinin imzasıdır. Ancak keşidecinin imzasının mutlaka senedin ön yüzünde olması gerekmektedir¹⁷⁸.

Çek düzenlenirken düzenlenme yeri ve tarihine de yer verilmesi gerekmektedir. Yürürlükteki TTK’nin 781’nci maddesinde yer alan düzenlemeler gereği taraflar arasında düzenlenme yerinin çekte yer almaması durumunda keşidecinin adının yanında yazılı olan yerin düzenlenme yeri olarak esas alınması gerekmektedir¹⁷⁹. Ancak keşidecinin adı yanında düzenleme yerinin olmaması durumunda ise senet çek vasfına sahip olamayacaktır.

Kambiyo senetlerinden olan çekte ödeme yerinin olması zorunlu nitelik taşımamaktadır. Senet metninde ödeme yeri belirlenmemiş veyahut bu konuda bir açıklık yok ise muhatabın yanında gösterilen yer ödeme yeri olarak kabul edilmektedir. Ancak muhatap olan bankanın yanında birden çok yer gösterilmiş ise çekin ilk gösterilen yerde ödenmesi gerekmektedir. Ancak senet metninde bu hususlara da yer verilmemiş olması muhatap olan bankanın merkezi ödeme yeri sayılmaktadır.

---

¹⁷⁷ 20.12.2009 Tarih 27438 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 5941 Sayılı Kanun.

¹⁷⁸ Bilgili/Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 153.

¹⁷⁹ Öztan, s.231.

Her ne kadar yürürlükteki TTK'de çekte olması gereken zorunlu unsurlara yer verilmiş ise de Çek Kanunu'nun 7'nci maddesinde çekte olması gereken birtakım unsurlara da yer verilmiştir. Buna göre çek metninde muhatap olan banka şubesi bilgisi, çek hesabı sahibinin adı ve soyadı, yer alan tüzel kişinin adı ve vergi kimlik numarası, çekin basıldığı tarih ve çek hesabı sahibinin gerçek kişi olması durumunda kimlik bilgileri; tüzel kişi ise sicil bilgileri, çek sahibinin ile keşidecinin farklı kişiler olması durumunda ise ek olarak keşidecinin de kimlik bilgilerinin yer alması gerekmektedir. Ancak bahsi edilen Çek Kanunu'nun 9'uncu fıkrası gereği 6102 sayılı TTK'de yer alan zorunlu unsurların tamamlanması halinde senet çek vasfını kazanmakta olup senet metninde Çek Kanunu'nda yer alan hükümlerin yer almaması çekin geçerliliğini etkilememektedir.

1.4.4. Tüketici Senetlerinin Kambiyo Senedi Açısından Değerlendirilmesi

Tüketici senetleri 6502 sayılı TKHK'de düzenlenirken kıymetli evrak niteliğine yer verilmiştir. Bu sebeple tüketici senetlerinin kıymetli evrak niteliğine sahip olduğu kabul edilir ise aynı tespiti kambiyo senetleri açısından yapmak mümkün gözükmemektedir. Kambiyo senetlerinin ortak özellikleri incelendiğinde, kambiyo senetlerinin mücerretlik ilkesi, tüketici senedi ile çelişmektedir. Nitekim tüketici senetlerinde temel alınan husus taraflar arasında meydana gelen tüketici işleminin varlığıdır. Zira yapılan tüketici işlemi sonucunda taraflar arasında tüketici senedi düzenlenmektedir.

Bir diğer husus ise kambiyo senetlerinin kanunen emre yazılı olmasıdır. Bilindiği üzere TKHK md.4/5'e göre tüketici senetleri nama yazılı olarak düzenlenmektedir. Şekil şartında meydana gelen bu önemli fark da tüketici senetlerinin kambiyo senedi vasfında olmadığını da kanıtlar niteliktedir. Kambiyo senetlerinin, kambiyo senetlerine mahsus takip yolları ile takibi mümkün iken; tüketici senetlerinin taraflar arasındaki temel işlemin tüketici işlemi olduğu ispatlanamaması durumunda işbu takip yoluna başvurmak mümkündür. Bir diğer deyimle tüketici senedi usulüne uygun olarak düzenlenir veyahut taraflar arasındaki işlemin tüketici işlemi olduğu ortaya konulur ise bahsi edilen takip yoluna başvurmak mümkün değildir.

Kambiyo senetlerinin ortak özellikleri ve tüketici senedinin şekil şartları birlikte ele alındığında, tüketici senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olduğu ancak kambiyo senedi niteliği taşımadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Kaldı ki tüketici senedinin kambiyo senedi olarak kabulü halinde takip ve dava yollarında sağlanan kolaylıklar tüketicinin lehine değil tam tersine aleyhine olacağından TKHK'de yer alan hükümlerin düzenlenme amacına da ters düşmemek adına tüketici senetlerinin kambiyo senedi olarak kabul edilmemesi gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜKETİCİ SENETLERİNİN DEVRİ

2.1. Kıymetli Evrakın Genel Olarak Devir Şekilleri

Kıymetli evraka ilişkin genel hükümler, 6102 sayılı TTK’de yer almaktadır. TTK’nin 647’nci maddesinde “kıymetli evrakın devri” başlığı altında kıymetli evrakın devrine ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemeden kıymetli evrakın devrinin, senedin kıymetli evraka özgü şekilde içerdiği hakkı bir diğer deyimle mündemiç kılınmış hakkı talep hakkına sahip olan kimsenin, bir akitle değiştirmek olduğu anlaşılmaktadır.¹⁸⁰ Senedin devri sonucunda, senette yer alan hak da devredilmektedir. Kıymetli evrakın en önemli ayırım şekli ise senetten hak sahibinin tespitinin yapıldığı şeklidir. Kıymetli evrak, devir usulleri açısından “nama”, “emre” ve “hamile” yazılı şekilde olmak üzere üçe ayrılmış olup 6102 sayılı TTK’de her birinin devrine özgü şekil şartlarına da yer verilmiştir. Bahsi edilen üç türde de zilyetliğin devredilmesi ortak şarttır ancak senedin devredilmiş sayılması için nama yazılı senetlerde alacağın temlik edilmesi ve emre yazılı senetlerde de ciro edilmesi gerekmektedir. Hamile yazılı senetlerde, diğer türlerden farklı olarak yalnızca senedin teslimi bir diğer deyimle zilyetliğin devri ile senedin devri gerçekleştirilmektedir.

2.1.1. Nama Yazılı Kıymetli Evrakın Devir Şekilleri

Nama yazılı kıymetli evrak TTK’nin 654 ila 657’nci maddelerinde düzenlenmiştir. Kısaca bir tanımını yapmak gerekir ise nama yazılı kıymetli evrak, TTK’nin 654’üncü maddesine göre: “*Belli bir şahsın adına yazılan, onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan*” senetlerdir. Öğretide¹⁸¹, kanundaki tanım yeterli bulunmamış ve nama yazılı evrak “*Belli bir kişi adına yazılı olup da, onun emrine kaydını ihtiva etmeyen ve şayet kanunen emre yazılı senetler söz konusu olur ise, ayrıca emre yazılı değildir anlamında bir kaydı içeren kıymet evrak*” şeklinde tanımlanmıştır¹⁸². Nama yazılı senetlerin tanımı yapılr iken iki husus şart koşulmuştur. Bunlardan ilki olumlu şart olarak senedin belli bir şahsın adına yazılmış olması; ikincisi ise olumsuz şart olan senedin emrine kaydını içermemesi ve kanunen de emre yazılı

¹⁸⁰ Öztan, s.30.

¹⁸¹ Domaniç, Hayri, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması, Temel Yayınları, İstanbul 1990, s.50

¹⁸² Kutlu, s.47.

senetlerden kabul edilmemiş olmasıdır. Kanun koyucu nama yazılı senetlerin meydana gelebilmesi için her iki şartın varlığını da birlikte aramıştır.

Nama yazılı senetlerin devri, alacağın temliki ve senedin teslimi ile gerçekleşmektedir. TTK md.647/2'ye göre temlik beyanı senet üzerine yazılabileceği gibi taraflar arasında ayrı bir kâğıt üzerine de yazılabilmektedir. Ancak devir beyanının ayrı bir kâğıda yazılması halinde senedin hamili, çift taraflı ibraz kaydı¹⁸³ gereği, senetle birlikte senedi devrettiğine ilişkin beyanını da sunmalıdır¹⁸⁴. Kanun maddesi nama yazılı senetlerin devri konusunda emredici hükümlere sahip olup aksinin söz konusu olduğu durumda senet devri sonuç doğurmamaktadır. Bu durumda senedin hem teslim edilmesi hem de buna ek olarak alacağın temlik edilmesi için temlik beyanının yer alması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 2022/13770 Esas, 2023/819 Karar ve 14.02.2023 yakın tarihli ilamında¹⁸⁵: *“6102 sayılı TTK uyarınca nama yazılı senedin alacağın temliki suretiyle devredilmesi gerektiği, takibe konu senedin alacağın temliki suretiyle devredilmeyerek ciro yolu ile devredilmesi usul ve yasaya aykırı olduğundan davalının takibe konu senet yönünden yetkili hamil olmadığı ve davacıya karşı kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte bulunamayacağı gerekçesi ile davanın kabulü”* şeklinde karar kurularak nama yazılı senedi ciro yolu ile devredilmesi sonucunda devir işleminin gerçekleşmeyeceği bu sebeple de senedin yetkili hamili kabul edilemeyeceği gerekçesiyle yerel mahkeme tarafından verilen karar onanmıştır. Taraflar nama yazılı senet türünü alacağın temliki hükümlerine göre devrettiklerinden senedin hak sahibi olmayan bir kimseden iyiniyetli bir şekilde devralınması mümkün değildir. Bu durumun istisnalarını ise ipotekli borç senedi ve irat senedi oluşturmaktadır¹⁸⁶.

Ciro ile alacağın temlikinin hukuki sonuçları arasındaki en mühim fark, def'iler ve senedin tasarruf yetkisi olmayan kişiden iktisabının mümkün olup olmadığı noktasında karşımıza çıkmaktadır¹⁸⁷. Senetteki alacak ciro yolu ile devredildiğinde, borçlu senedin alacaklısına karşı temel ilişkiden kaynaklanan def'ileri ileri sürememektedir. Ancak senet, alacağın temliki yolu ile devredildiğinde borçlunun, temel ilişkiden kaynaklanan def'ileri iyi niyetli olup olmaması fark etmeksizin herkese karşı ileri sürebilme hakkına

---

¹⁸³ Alacaklının ödeme talebinde bulunabilmesi için senedi ibraz etme, borçlunun da ödeme yapmak için senedin ibrazını talep etme zorunluluğuna verilen isimdir.

¹⁸⁴ Kutlu, s.49.

¹⁸⁵ Yargıtay 12.HD,T.14.02.2023, E. 2022/13770, K. 2023/819(karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.02.2023)

¹⁸⁶ Öztan, s.41.

¹⁸⁷ Yıldırım,/Aytuğar, s.44.

sahiptir. Nama yazılı kıymetli evrakın devrinde, alacağın temliki ve teslim ile devir işlemi gerçekleştiğinden borçluya, keşideciye karşı ileri sürebileceği tüm şahsi def'ileri senedi devralan kimseye karşı da ileri sürme hakkı tanınmıştır. Hal böyle iken bu tarz senetlerde iyi niyetin korunması mümkün olmamaktadır. Borçlu, nama yazılı senetlerde ileri sürebileceği def'ileri hem senedi devredene hem de devralana yöneltme hakkına sahiptir. Bu nedenle nama yazılı senetlerin tedavül gücü oldukça azdır¹⁸⁸. Bu bağlamda nama yazılı kıymetli evrak tedavül gücü az ama en güven veren senet türüdür.

2.1.2. Emre Yazılı Kıymetli Evrakın Devir Şekilleri

Emre yazılı kıymetli evrak, TTK md.824'de: "*Emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan*" şeklinde tanımlanmıştır. Söz konusu kıymetli evrak, çift taraflı ibraz ve teşhis kaydını içermektedir¹⁸⁹. Emre yazılı senetler, iki aşamalı bir devir işleminden oluşmakta olup farklı olarak ciro yolu ve teslim ile devredilmektedir. Ancak bu kıstastan yalnızca ciro yolu ile teslim edileceği hususu anlaşılmalıdır. Zira emre yazılı senetler alacağın temliki hükümleri ile devredilebileceği gibi miras ve cebri icra gibi yollarla da devredilmesi mümkündür¹⁹⁰. Ancak uygulama genellikle ciro yolu ile devri gerçekleştirilmektedir.

TTK'nin 648'inci maddesinin ilk fıkrası gereği poliçenin cirosu hakkında yer alan hükümler diğer emre yazılı kıymetli evrakları da kapsamaktadır. Bu sebeple bahsi geçen maddenin 2'nci fıkrası gereği emre yazılı senetlerin devri, ciro ve senedin teslimi yolu ile geçerli olmaktadır. Yargıtay ilamları ile bu husus kabul edilmiş ve emredici hüküm doğrultusunda kararlar verilmiştir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2021/8368 Esas, 2022/9034 Karar ve 14.12.2022 tarihli ilamında¹⁹¹: "*TEB A.Ş.'nin 21.10.2020 tarihli cevabi yazı ekinde bulunan karşılık çekin örneğinin üzerinde davalı şirketin kaşe ve imzasının bulunduğu, çekin davalı tarafından 3. kişiye ciro edildiği ve bankaca da son hamile ödemenin yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, dosya içerisinde bulunan çekin 3.kişiye davalı tarafından ciro ve teslim yoluyla geçtiği davacı tarafça yine 3. kişilerden alınan çekin ödeme amacıyla davalıya verildiği sabit olup, dava konusu çekin bedelsiz kaldığının kabulü gerekirken*" şeklindeki hükmü ile emre yazılı senetlerin ciro ve zilyetliğinin teslimi ile devrinin gerçekleşeceği hususu kabul edilmiştir. Bilindiği

¹⁸⁸ Sezer, Ahmet, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda Nama Yazılı Senetler", Mart 2008, C.3, S.19, Terazi Hukuk Dergisi, s.4.

¹⁸⁹ Poroy, Ünal, s.75.

¹⁹⁰ Öztan, s.44.

¹⁹¹ Yargıtay 11.HD, T. 14.12.2022, E. 2021/8368,K.2022/9034(karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.02.2023)

üzere ciro, emre yazılı senette yer alan birtakım hakları başkasına devretmek, rehnetmek veya alacağın tahsilini sağlamak amacıyla senedin hamilinin yazı ve imza ile teyit ettiği bir beyan türüdür.¹⁹² Diğer bir deyimle cirolanan senet, senedin hamiline senette yer alan alacağını borçludan tahsil etme yetkisi tanımaktadır. TTK'nin 649'uncu hükmü gereği, devri kabil kıymetli evrakta, senet metninden aksi anlaşılmadıkça ciro ve senedin teslimi ile cirananın hakları ciro edilene geçmektedir¹⁹³.

2.1.3. Hamile Yazılı Kıymetli Evrakın Devir Şekilleri

TTK md.658/1'de hamile yazılı senetler ilişkin tanım yapılmıştır. Buna göre bir senedin hamile yazılı senet vasfını kazanabilmesi için senedin metninden veyahut şeklinden hak sahibinin tespit edilebilmesi gerekmektedir. Hamile kaydının şekli veya usulü hakkında kanun koyucu tarafından herhangi bir şart belirtilmemiştir.¹⁹⁴

Hamile yazılı senetler yalnızca teslim yolu ile devredilmektedir. Görüldüğü üzere hamile yazılı senetlerde, emre ve nama yazılı senetlerden farklı olarak devir işleminin gerçekleşmesi için ek olarak herhangi bir şart veyahut usul öngörülmemiştir. Ciro gibi kolay bir işlemi bile gerektirmeden tıpkı para gibi devredilerek hak geçirilebildiği için hamiline yazılı kıymetli evrakların ticari hayatta tedavül yeteneği de en üst seviyededir.¹⁹⁵ Ancak devrin bu denli kolay olması, işlemin güvenliği açısından hak sahibine sağladığı güvenceyi büyük ölçüde azaltmaktadır.¹⁹⁶

Hamile yazılı senetlerin devri ile tıpkı emre yazılı senetlerde olduğu gibi yalnızca senet üzerinde yer alan haklar devredilebilmektedir. Hal böyle iken borçlu, senedin alacaklısına karşı yalnızca mutlak def'ileri ileri sürme hakkına sahiptir. Bunun dışında borçlu ile lehtar arasında akdedilen temel borç ilişkisine dayalı olarak bir nispi def'ilerin ileri sürülmesi mümkün değildir. Ancak kanun koyucu emre yazılı senetlerde de olduğu gibi hamile yazılı senetlerde de aynı istisnanın varlığını kabul etmiş ve senedi devralan kişinin bilerek ve isteyerek borçlunun zararına davranması durumunda borçlunun nispi def'ileri de öne sürebilme hakkının mevcut olduğunu düzenlemiştir

---

¹⁹² Eriş, Gönen, Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Seçkin Yayınevi, s.787.

¹⁹³ Öztan, s.44.

¹⁹⁴ Öztan, s.48.

¹⁹⁵ Ülgen/Helvacı/Kendigelen /Kaya, s.75.

¹⁹⁶ Ataoğlu, s.78.

2.2. Tüketici Senetlerinin Devir Şekilleri

2.2.1. Tüketici Senetlerinin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu'na Göre Devir Şekilleri

Bahsedildiği üzere tüketici senetleri, TKHK md.4/5'te tanımlanmıştır. Kanun koyucu, bir senedin tüketici senedi vasfını kazanabilmesi için nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde düzenlenmesi konusunda birtakım emredici şartlar koymuştur. Kanun koyucunun böyle bir düzenleme yapmasındaki asıl saik, tüketicinin korunmasıdır. Nama yazılı senetler daha öncesinde de bahsedildiği gibi alacağın temlik ve zilyetliğin devri ile devredilmektedir. Taraflar, aralarında belirledikleri bedel sonrasında borçlunun herhangi bir onayına ihtiyaç duymadan elindeki senedi alacağın temlik hükümleri çerçevesinde ve teslim etmek suretiyle devretme hakkına sahip olduğu söylenebilir. Bunun en önemli sonucu ise devir yönünden, 6098 sayılı TBK'de yer alan alacağın temlik hükümlerinin uygulama alanı bulmasıdır. Nama yazılı senetlerde alacağın temlikine ilişkin hükümler TBK'de düzenlendiğinden, senedin devri söz konusu olduğunda bahsedilen kanunun 183'üncü ve devamı maddesi esas alınmalıdır. Alacağın temlik hükümlerinin geçerli kılınabilmesi için yapılan sözleşmenin adi yazılı şekilde yapılmış olması gerekmektedir. Ayrıca alacağın temlik bir sözleşme ile meydana geldiğinden tarafların bu konuda iradelerinin uyuşması gerekmektedir¹⁹⁷. Alacağın temlik sözleşmesinin adi yazılı yapılması şartı ispat değil, geçerlilik şartıdır. TBK md.189'da alacağın temlik sonucu devreden şahsına özgü olanlar haricindeki öncelik hakları¹⁹⁸ ve bağlı tüm haklarının¹⁹⁹ devralana geçeceği hususu düzenlenmiştir. Zira bu konuda Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 2020/9367 Esas, 2021/8606 Karar ve 16.09.2021 tarihli ilamında²⁰⁰ da: *"...Temlik ile devreden borç ilişkisinden çıkar ve onun yerine alacaklı sıfatı ile devralan kişi geçer. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 189. maddesine göre (818 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 168. maddesi), alacağın devri ile devreden kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana temlik olur. Temlik ile devralana geçen hakların kapsamına kefalet ve rehin gibi teminat hakları dâhil*

¹⁹⁷ Franko, Nisim, "Alacağın Temlik, 1981, s.179.

¹⁹⁸ İİK'nin 206'ncı maddesinde düzenlenen alacaklılar sırasına göre, imtiyazlı alacaklının diğer alacaklılardan önce alacağı tahsil etme durumudur. Tapuya şerh verilmesi durumunda alacağın devri halinde, yeni alacaklının da şerhten faydalanması örnek olarak verilebilir. (Turan, Ramazan, Teminat Altına Alınmış Alacakların Devri, Yıl:12, Sayı:45, Ocak 2021,s.63)

¹⁹⁹ Alacağına bağlı hakların başında faizler, teminatlar ve yenilik doğuran haklar anlamına gelmektedir.(Turan, s.63)

²⁰⁰ Yargıtay 3.HD, T.16.09.2021, E. 2020/9367, K. 2021/8606 (karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.02.2023)

olduğu gibi, kanuni ipotek hakkı, hapis hakkı, mülkiyeti saklı tutma hakkı, dava açma ve icra takibinde bulunma hakkı da dâhildir.” şeklinde hüküm kurularak kanun maddesinde yer alan düzenleme ile paralel olarak alacağın temlikî hükümlerinin sonuçları ve sınırları belirtilmiştir.

Alacağın temlikî ile senedin devrinin gerçekleştiği durumlarda borçlu diğer bir deyimle tüketici, lehtara karşı haiz olduğu tüm def’ileri herkese karşı ileri sürebilme hakkına sahiptir. Alacağın temlikî yolu ile devredilen senetlerde taraflar arasında meydana gelen esas ve temel ilişki senedi devralan hamili bağladığı söylenebilir. Bu nedenle alacağın temlikî ve zilyetliğin devri yoluyla devredilebilen senetler, tüketicinin senedin tüm hamillerine karşı def’ileri ileri sürebilmesi açısından güven teşkil etmektedir.

Tüketici senetlerinin TKHK’de yer alan hükümlere göre düzenlenmesi ve devredilmesi durumunda alacağın temlikî hükümleri uygulandığından, hamilin iyi niyetli olup olmaması önem arz etmeksizin tüketici tarafından tüm şahsî def’iler senedi devralana karşı da ileri sürülebilmektedir. Şahsî def’ilerin tüm hamillere karşı öne sürülebilmesi nama yazılı senetlerin dolaşımını oldukça kısıtlamaktadır.²⁰¹ Bu nedenle de tüketici senetleri uygulamada nama yazılı senetler olarak düzenlenmemekte ve bu durum tüketicinin zarara uğramasına neden olmaktadır. Kanun koyucu, tüketicinin zararını minimuma düşürmek ve tüketiciyi korumak amacıyla tüketici senetlerinin nama yazılı düzenlenmesi zorunluluğunu getirmiştir.

Daha önce de bahsedildiği üzere nama yazılı senetlerde şahsî def’ilerin herkese karşı ileri sürülmesi mümkündür. Ancak söz konusu def’inin ileri sürebilmesi için taraflar arasında senedin tüketici işlemi sebebiyle düzenlendiğinin ispatı şarttır. Örnek vermek gerekirse bir mobilyacıdan koltuk takımı satın alan tüketici, ödemeyi beş taksitte yapacağı için beş adet nama yazılı senet düzenlenmiş ve bu senetler başkalarına devredilmiş ise, tüketici senedin hamiline karşı satış sözleşmesinden kaynaklanan bir def’i meydana gelmediği sürece tarafların anlaşığı şekilde ödemeyi yapmak mecburiyetindedir. Ancak koltuk takımının kırık, yapımından kaynaklanan bir ayıbı olduğu durumda tüketici, tıpkı satıcıya karşı ileri sürebileceği def’ileri senedi alacağın temlikî hükümleri ve teslim ile devralan herkese karşı ileri sürerek ödeme yapmaktan kaçınabilecektir. Tüketici senetlerinin nama yazılı düzenlenmesi zorunluluğunun bu bakımdan yerinde olduğu ve ancak tüketicinin, sözleşmede böyle bir senet

---

²⁰¹ Zevkliler /Aydoğdu, s.17.

düzenlendiğine dair ifade yer almadıkça ispat açısından zorluk yaşayacağı da bilinen bir husustur.²⁰²

2.2.2. Tüketici Senetlerinin Türk Ticaret Kanunu'na Göre Devir Şekilleri

Tüketici senetleri uygulamada bono şeklinde düzenlenmekte olup ticari yaşamda TTK'nin ilgili hükümleri esas alınarak devredilmektedir. Bilindiği üzere 6102 sayılı TTK md.648/2'de yer alan düzenlemeye göre emre yazılı senetler, ciro ve senedin teslimi ile devredilmektedir. Tüketicilere verilen senetler, uygulamada emre yazılı bono şeklinde düzenlendiği için bu senetler ciro ve teslim ile devredilmektedir. Giro ve teslim yolu ile devredilen senetlerde, nama yazılı senetlerde mevcut olan alacağın temliki hükümlerine göre devir sağlanamadığından borçlu olan tüketici tarafından şahsi def'ilerin ileri sürülmesi mümkün olmamaktadır.

Ciro ile devri gerçekleştirilen senetlerde yeni alacaklı, tüketici -bir diğer deyimle borçlu- ile lehtar arasındaki temel borç ilişkisini tanımak ve bilmek zorunda değildir. Bu nedenle senedi ciro yoluyla devralan hamil, senette yer alan alacak hakkını korumaktadır. Emre yazılı olarak düzenlenen senetlerin üçüncü bir kişiye ciro edilmesi durumunda, senedin hamili tarafından tüketiciye başvurulduğunda, tüketicinin şahsi def'ilerini ileri sürme hakkı söz konusu değildir. Tüketici işlemlerinin yapılmasında tüketicinin emre yazılı senet ile borçlanması halinde, maldaki veyahut malın ifasında meydana gelen ayıp nedeniyle oluşan uyuşmazlıklarda, tüketici, senedin hamiline borcunu ödemek zorunda kalmakta ve daha sonrasında hakkını aramak için maddi manevi kayıplar yaşamak suretiyle satıcı/sağlayıcıya başvurmakta ve yaptığı fazla ödemenin iadesini talep etmektedir.²⁰³ Hal böyle iken tüketici, satın aldığı malı/hizmet aylıklı dahi olsa önce senedin hamiline ödeme yapmakta, daha sonrasında ödediği bedeli asıl alacaklıdan geri istemek zorunda kalmaktadır. Tüketicinin emre yazılı bir senet ile borçlandırılması gündelik yaşamda çeşitli mağduriyetlere sebebiyet vermektedir. Bu mağduriyetlerin temelinde emre yazılı senedin devri sonrasında tüketicinin, senedin hamiline karşı şahsi def'ilerini ileri sürememesi bulunmaktadır. Bu durumun tek istisnası ise senedi devralan kişinin bilerek ve isteyerek borçlu/tüketici aleyhine davranmış olmasıdır. Böyle bir durumda tüketici tıpkı asıl alacaklıya olduğu gibi senedin hamiline karşı da şahsi def'ilerini ileri sürebilecektir. Bunun dışında başka

---

²⁰² Zevkliler/ Aydoğdu, s.180.

²⁰³ Uzunallı/Eroğlu, s.126.

hiçbir gerekçe ile senedin hamiline karşı şahsi def'iler ileri sürülememekte olup yalnızca nispi def'iler öne sürülebilmektedir.

Uygulamada tüketici işlemlerinde çoğu zaman bono düzenlenmesine rastlanmakta veya bu işlemlerde satıcı/sağlayıcı tarafından önceden bastırılmış yahut da kırtasiye vd. yerlerden temin edilen matbu senet formları kullanıldığı görülmektedir.²⁰⁴ Uygulamada meydana gelen bu durum TKHK'ye göre düzenlenip alacağın temlik hükümlerine göre devredilmesi gereken tüketici senetlerinin, TTK'ye göre düzenlenerek ciro ve senedin teslimi yolu ile devrine sebebiyet vermektedir. Bu durumda tüketici ile satıcı veyahut sağlayıcı arasında düzenlenen senet, TKHK'de yer alan hükümlere değil TTK'de yer alan hükümlere göre devredildiğinden tüketici tarafından yalnızca mutlak def'iler ileri sürülmekte ve zayıf taraf olan tüketicinin hakları yeterince korunamamaktadır.

---

²⁰⁴ Tüzemen Atik, s.15.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜKETİCİ SENETLERİNİN DEVRİNİN SONUÇLARI

3.1. Tüketici Senetlerinin Geçersizliği Kavramı

Mülga 4077 sayılı TKHK md.6/A, 3'üncü fıkrasının son cümlesinde “*Aksi takdirde, kambiyo senedi geçersizdir.*” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Ancak 6502 sayılı TKHK md.4/5'te ise “*...tüketici yönünden geçersiz olacağı*” şeklinde hüküm düzenlenmiştir.

Mülga kanunda, tüketici işleminin kanun maddesinde bahsedilen unsurlara aykırılık teşkil etmesi durumunda, düzenlenen kambiyo senedinin geçersiz olacağı düzenlenirken; yürürlükteki kanunda yalnızca tüketici yönünden geçersiz olacağı belirtilmiştir. Mülga kanunda yer alan düzenlemeye göre kambiyo senedinin geçersizliği herkese karşı ileri sürülebilen, yalnızca senet üzerinde yer alan def'ileri kapsamakta idi. Ancak 6502 sayılı kanunda yer alan düzenleme ile senedin tüketici yönünden geçersiz olduğu kabul edilmiş ve bu düzenleme ile artık üçüncü kişiler açısından da geçerli bir senet meydana geldiği ve üçüncü kişilerin senedin geçersiz olduğuna ilişkin herhangi bir def'i de bulunamayacağı hususu belirtilmiştir. Söz konusu düzenleme ile nama yazılı olarak düzenlenmeyen bir senet tüketici yönünden geçerli kabul edilmeyecek olup, üçüncü kişiler kambiyo hukukundan doğan hak ve borçlarını tüketiciye karşı değil yalnızca kendi aralarında öne sürebileceklerdir²⁰⁵. Mülga kanunda yer alan düzenlemede kambiyo senedinin geçersiz kabul edilmesi imzaların istiklali ilkesini esas almaz iken yürürlükteki kanunda senedin yalnızca tüketici yönünden geçersiz olacağı hükmü ile bahsi edilen ilke ile paralel bir düzenleme ele alınmıştır²⁰⁶. Bu durum zayıf taraf olan tüketiciyi korur iken kambiyo senedi geçerli kabul edildiğinden senedin temlik edildiği diğer kişilerin sorumluluklarını devam ettirmektedir. Böylelikle kanun koyucu tarafından işbu düzenleme getirilerek hem kambiyo senedinin ticari hayattaki geçerliliğinin sürdürülmesi hem de zayıf taraf olan tüketicinin hakları korunmak istenmiştir. Bir diğer deyimle bu düzenleme ile bir taraftan imzaların bağımsızlığı, senetlerin tedavül gücü, hukuki görüşüne güven ve işlem güvenliği gibi kambiyo hukuku ilkeleri, diğer taraftan ise tüketicinin korunması amacı

²⁰⁵ Aslan, İ.Yılmaz, Tüketici Hukuku,4.Baskı, Bursa 2014, s.360.

²⁰⁶ Mertol, Can, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Hukukunun Kambiyo Senetleri Tatbikatını Etkileyen Hükümlere İlişkin Kısa Bir Değerlendirme” , Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, Ekim 2020, s.4114.

birlikte gözetilmeye çalışılmıştır²⁰⁷. 6502 sayılı kanunun ilgili maddesinin gerekçesinde de tüketici işlemlerinde düzenlenecek kıymetli evraka ilişkin şartlar belirtilerek, tüketici dışındaki kişiler yönüyle kambiyo senedinin geçerli sayılacağı, böylece tedavüle giren senedin işlem güvenliğinin sağlandığı, hem de tüketicilerin mağdur olmasının önüne geçildiği belirtilmiştir²⁰⁸.

Söz konusu düzenlemede tüketici senetlerinin düzenlenmesinde kanunda yer alan şartlara uyulmaması sonucunda bu senetlerin tüketici yönünden geçersiz olduğu kabul edilmiş ancak bu geçersizliğin sınırları, kimler açısından geçerli kabul edileceği veyahut geçersizlik kavramından ne anlaşılması gerektiğine dair herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Hal böyle iken TKHK md.4/5'te yer alan hükme aykırı nitelik teşkil edecek şekilde bir tüketici senedi düzenlenmiş ise "geçersizlik" kavramının bu bağlamda ne ifade ettiği konusunda doktrinde çeşitli görüşler ve buna ilişkin Yargıtay ilamları da mevcuttur.

3.1.1. Geçersizlik Kavramına İlişkin Doktrinde Yer Alan Görüşler ve Çözüm Önerileri

Bilindiği üzere 6502 sayılı TKHK md.4/5'te tüketici senetlerinin kanunda yer alan şartlara aykırı bir şekilde düzenlenmesi sonucunda geçersiz olduğu belirtilmiştir. Mülga kanun döneminde de olduğu gibi 6502 sayılı kanun ile de tüketici senetlerinin geçersizlik durumu konusunda doktrinde çeşitli görüş ayrılıkları gündeme gelmiştir. Öğretide tüketici senetlerinin geçersizliğine ilişkin olarak ileri sürülen görüşler üçe ayrılmaktadır.

3.1.1.1. Şahsi Def'i Olduğu Görüşü

Bu görüş, tüketici senetlerinin 6502 sayılı TKHK'ye aykırı olarak düzenlenmesi sonucunda ortaya çıkan geçersizliğin, yalnızca satıcı ve sağlayıcıya karşı şahsi def'i olarak ileri sürülebileceğini benimsemektedir²⁰⁹. Buna göre senedi devralan üçüncü kişilere karşı şahsi def'iler ileri sürülememekte, üçüncü kişilere karşı kişisel def'ilerin öne sürülebilmesi için hamilin senedi iktisap ederken bilerek ve isteyerek tüketicinin zararına hareket etmiş olması gerekmektedir.

---

²⁰⁷ Aslan, İ.Yılmaz, Tüketici, s.307-308.

²⁰⁸ Yıldırım/Aytuğar, s.38.

²⁰⁹ Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal, s. 107; Poroy/Tekinalp, s. 86; Ülgen/Helvacı/ Kendigelen/Kaya, s. 67; Öztan, s. 47; Uzunallı Eroğlu, s. 131-131.

Tüketici senetlerinin geçersizliğinin şahsi def'i olarak ileri sürülebileceği görüşüne göre, tüketici senedi kambiyo vasfını yitirmemekte ve tüketici yalnızca temel borç ilişkisinden kaynaklanan bir diğer deyimle şahsi def'ilerini ileri sürme hakkına sahiptir. Öğretide bu görüşü savunanlar²¹⁰, sözü edilen geçersizliğin yalnızca tüketici yönünden uygulama alanı bulacağını bunun da altında yatan temel sebebin imzaların bağımsızlığı ilkesi olduğunu öne sürmüştür²¹¹. Tüketici senedinin tüketici yönünden geçersiz kabul edilmesi ve bunun herkese karşı ileri sürülmesine hak tanınması halinde kambiyo senedinin işlevselliğini yitirebileceği kabul edilmiş, bu sebeple tüketicinin yalnızca temel borç ilişkisinden kaynaklanan def'ilerini ileri sürmesi gerektiği kabul edilmiştir²¹².

3.1.1.2. Mutlak Def'i Olduğu Görüşü

Bir diğer görüş ise, 6502 sayılı TKHK'de yer alan geçersizliğin mutlak def'i olduğu yönündedir. Bilindiği üzere mutlak def'ilerin borçlu olan tüketici tarafından herkese karşı ileri sürülebilme imkânının kabul edildiği görüştür.

Mutlak def'i görüşünü savunanlar²¹³ tarafından, zayıf taraf olarak kabul edilen tüketicinin kambiyo senedinden ötürü herhangi bir sorumluluğunun mevcut olmadığı, söz konusu def'ilerin senet metninden anlaşılan def'i olmadığı ancak kanundan kaynaklandığı, bu sebeple gerçek saikin tüketiciyi korumak olduğundan iyi niyetli olan üçüncü kişilere karşı da işbu def'inin ileri sürülmesi gerektiğini önemle belirtilmiştir.

3.1.1.3. Şahsi Def'ilerin Herkese Karşı İleri Sürülmesi Gerektiği Görüşü

Şahsi def'ilerin herkese karşı ileri sürülmesi gerektiği görüşü ise 6502 sayılı TKHK'de bahsedilen geçersiz halinde şahsi def'ilerin üçüncü kişilere karşı da ileri sürülmesi gerektiğini sınırlı bir hak olarak kabul eden görüşüdür²¹⁴. Bu bağlamda

---

²¹⁰ Ülgen/Helvacı/Kendigelen/Kaya, s.130; Akçaal, Mehmet/Uyumaz, Alper, "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 2013, s. 250; Kara, İlhan, Tüketici Hukuku, 2. B., Ankara 2015, s.445.; Ataoğlu, s.88.

²¹¹ Kara, s.445.

²¹² Ataoğlu, s.88.

²¹³ Zevkliler/Aydoğdu, s.179-180; Aslan, İ. Yılmaz, Tüketici Hukuku Dersleri, 2013, s.194.; Gümüş, Mustafa, Alper, 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, İstanbul 2014, C.1, s.42-43.; Özen, Burak, "Özen Şerhi", Milli Şerh (National Commentary) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, İstanbul 2016, s. 108.; Aydoğdu, s.206; Bahtiyar, Mehmet/Hamamcıoğlu, Esra, "Tüketicinin Kıymetli Evrak ile Borçlanması ve Sonuçları", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1, Haziran 2015, s.83.; Yıldırım, Abdülkerim/Aytuğar, Bilge, s.56-57.; Mertol, Kambiyo Senetleri, s.4120-4121.

²¹⁴ Yeşiltepe, s.36.

tüketicinin hak kaybı yaşamaması için kişisel def'ilerini herkese karşı ileri sürülebilme hakkına sahip olduğu görüşü benimsenmiştir.

Doktrinde bu görüşü savunanlar²¹⁵, senedin geçersizliğinin herkese karşı ileri sürülebilme mutlak def'i olduğu görüşünü reddetmiş ancak genel ilkeler doğrultusunda senedi devralan üçüncü kişilere başvurulabileceğini belirtmiştir. Bunun da temelindeki neden, geçersizlik kavramından temel ilişkinin veya kambiyo senedinin verilmesinin değil, taraflar arasında meydana gelen kambiyo taahhüdünün geçersizliğine dikkat çekmek olduğundan bu durumda yalnızca şahsi def'i olarak ileri sürülebileceği düşüncesidir²¹⁶.

Ayrıca söz konusu görüşü savunanlar tarafından TKHK'de yer alan geçersizliğin genel hükümlerde öngörülen düzenlemelere getirilen bir istisna olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir²¹⁷.

3.1.1.4. Doktrinde Yer Alan Çözüm Önerileri

Doktrinde, 6502 sayılı TKHK'de yer alan şartlara uyulmaksızın tüketici senedi düzenlenmesi durumunda ortaya çıkacak olan geçersizliğin mutlak mı yoksa nispi mi def'i olduğu konusunda görüş birliği bulunmadığı anlaşılmaktadır. Kimi yazarlar bu görüş ayrılıklarını gidermek adına sözleşmenin zayıf tarafı olan tüketicilerin gündelik yaşamda düzenledikleri kambiyo senedinin unsurlarını veyahut şartlarını bilebilecek durumda olmadıkları gerekçesiyle tüketici olduğu ispatlanır ise bonunun adi senede veyahut nama yazılı senede dönüşmesi ya da belli bir miktarın altında yer alan tüm bonoların nama yazılı olarak kabul görülmesi gerektiğini belirtmiş²¹⁸ ve caydırıcı nitelik taşıması sebebiyle birtakım idari para cezalarına hükmedilmesi de ek bir öneri olarak sunulmuştur²¹⁹.

3.1.2. Yargıtay İlamları Doğrultusunda Geçersizlik Kavramı

Yargıtay Hukuk Daireleri arasında tüketici senedinin TKHK'nin 4'üncü maddesinin 5'inci fıkrasında belirtilen şartlara uygun olarak yapılmaması durumunda tüketici yönünden geçersizliğinin üçüncü kişilere karşı olarak ileri sürülmesinde görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Yargıtay içtihatları incelendiğinde dairelerin bir kısmının

---

²¹⁵ Doğan, s.128; Ataoğlu, s.88.

²¹⁶ Doğan, s.128.

²¹⁷ Ataoğlu, s.88.

²¹⁸ Doğan, s.129.

²¹⁹ Ataoğlu, s.88.

geçersizlik kavramının mutlak def'i olduğu görüşünü benimsediği görülürken bir kısmının ise nispi def'i olduğu ve herkese karşı ileri sürülmesinin mümkün olmadığı görüşünü benimsediği görülmektedir. Hukuk daireleri arasında yer alan bu görüş ayrılıkları sonucunda içtihadın birleştirilmesi talep edilmiş ancak 29.11.2019 tarihli karar ile mülga ve yürürlükteki kanun arasında herhangi bir çelişkinin olmadığı gerekçesiyle içtihatların birleştirilmesine yer olmadığı kararı verilmiştir. Bu hususta Yargıtay'ın farklı görüşleri benimseyen farklı dairelerine ait kararlar ve kurul tarafından verilen içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı kararı detaylı olarak incelenecektir.

3.1.2.1. Yargıtay'ın Geçersizliği Mutlak Def'i Olarak Kabul Ettiği Kararları

Yargıtay'ın çeşitli daireleri, TKHK'de yer alan geçersizlik kavramının, mutlak def'i olduğu ve tüketicinin işbu geçersizliği herkese karşı ileri sürülebilme hakkını haiz olduğu görüşündedir. Bu görüşe sahip daireler arasında, kanun koyucu tarafından tüketicinin korunması amacının yerine getirilmesinin ön plana alındığı düşüncesi hakimdir.²²⁰ Buna göre Yargıtay 13.Hukuk Dairesi'nin 2013/18419 Esas, 2014/8183 Karar ve 20.03.2014 tarihli kararında²²¹: “...Davacı, davalı F... şirketinden daire satın aldığı, süresinde teslim edilmediği gibi, tapusunun da verilmediğini ve satım bedeline karşılık verilen senetlerden 50.000 TL'ni davalı şirkete ödediğini, 49.000 TL bedelli emre yazılı senedi de diğer davalı O... şirketine ciro ettiğini ve bu bedeli de davalı O... şirketine ödemek zorunda kaldığını ileri sürerek, sözleşmenin feshi ile ödenen 49.000 TL'nin davalılardan müteselsilen tahsiline, 50.000 TL'nin de davalı F...ı şirketinden reoskont faizi ile tahsiline karar verilmesini istemiştir...**eldeki davada düzenlenen bono nama yazılı olmaması nedeni ile geçersizdir.** Şu halde davacı tarafından ödenen 49.000 TL'nin sadece davalı F... Şirketinden değil, ödemenin yapıldığı davalı O... şirketinden de tahsiline karar verilmesi gerekir.” şeklinde hüküm kurulmuştur. Söz konusu karar detaylı incelendiğinde somut olayda tüketici ile satıcı arasında tüketici işlemi olmasına karşın emre yazılı senet düzenlenmiştir. Daha sonrasında ifade ayıp olduğu için tüketicinin lehtar ve hamilden yaptığı ödemenin iadesini talep etmiştir. Yüksek mahkeme, senedin emre yazılı olarak düzenlenmesi sebebiyle geçersiz olduğunu belirtmiş ve geçersizlikten anlaşılması gerekenin **mutlak def'i** olduğunu belirtmiştir. Karara göre sözleşmeden dönülmesi durumunda senet bedelinin iadesi için

²²⁰ Tüzemen Atik, s.44.

²²¹Yargıtay 13.HD,T.20.03.2014, E. 2013/18419, K.2014/8183(karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.02.2023)

hem lehtara hem de hamile başvurmak mümkündür. Bilindiği üzere mutlak def'i herkese karşı ileri sürülebilen bir def'i türü olduğundan somut olayda yüksek mahkeme her iki şirketin (satıcının) da müteselsilen sorumlu olduğuna karar vermiştir.

Yargıtay 13.Hukuk Dairesi'nin 2014/879 Esas,2014/17617 Karar ve 04.06.2014 tarihli kararında²²² da: “...Davacı, davalı yüklenici .... İnşaat Ltd şinden 26.03.2012 tarihinde ... nolu bağımsız bölümü 100.000 TL ye satın aldığı,150 TL peşin ödeme yaptığını ,bakiye satış bedeli için 30.03.2012-29.04.2016 tarihlerini kapsayan 50 adet sıra senedi tanzim ederek davalı yükleniciye teslim ettiğini, muaccel hale gelen senetleri vadesinde ödediğini toplam 32.000 TL ödeme yaptığını, dairenin süresinde teslim edilmediği gibi, tapusunun da verilmediğini ,davalı yüklenici ile 16.11.2012 tarihinde gayrimenkul bedel iadesi sözleşmesi yapılmasına rağmen edimlerini yerine getirmediğini, senetlerin emre yazılı düzenlendiğinden geçersiz olduğu gibi davalı yüklenicinin 3 nolu 30.05.2012 tarihli 1000 TL bedelli, 4 nolu 30.06.2012 tarihli 1000 TL bedelli ,5 nolu 30.07.2012 tarihli 1000 tutarlı senetleri diğer davalı ... Faktoring A.Ş'ye ciro ettiğini, yine 6 nolu 30.08.2012 tarihli 1000 TL bedelli,7 nolu 30.09.2012 tarihli 1000 TL bedelli, 8 nolu 30.10.2012 tarihli 1000 TL bedelli senetleri diğer davalı ... Faktoring Aş ciro ettiğinden ödemek zorunda kaldığını ileri sürerek, sözleşmenin haklı nedenlerle feshi ile ödenen 32.000 TL nin davalı yükleniciden ticari reoskont avans faizi ile müteselsilen tahsiline, ödemesi yapılan 3,4,5,6,7,8 nolu senet bedellerinin diğer davalı şirketlerden istirdatına, kalan senetlerin iptaline karar verilmesini istemiştir... Eldeki davada **düzenlenen bono nama yazılı olmaması nedeni ile geçersizdir.** Davalı... Faktoring A.ş ile .. Faktoring Aş kendilerine **ciro edilen senetlerde yetkili hamil olduklarından iyiniyetli olup olmadıklarının, kötü niyetli kasıtlı davranıp davranmadıklarının bir önemi yoktur.**” şeklinde hüküm kurularak senedin geçersiz olmasından mutlak def'inin anlaşılması gerektiği açık ve net bir şekilde belirtilmiştir.

Yine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 12.04.2017 tarihli bir kararında²²³ da tüketici işlemlerinin taksitli satışlarında, her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı ve yalnızca nama yazılı olarak düzenlenmesi gerektiği, aksi halde tüketici yönünden herkese karşı geçersiz olacağı görüşü benimsenmiş olup cirantanın iyi niyetinin varlığının bir önemi olmadığı hususu vurgulanmıştır Yakın tarihli verilen kararlarda da öne sürülen

²²² Yargıtay 13.HD, T.04.06.2014, E.2014/879, K.2014/17617 (karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.02.2023)

²²³ Yargıtay 13.HD,T.12.04.2017, E.2015/19350, K. 2017/19350 (e-uyar.com. e.t. 01.03.2023)

def'ilerin mutlak def'i olduğu yönünde kararlar verilmiştir. Zira Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 2019/875 Esas, 2019/5885 Karar ve 09.12.2019 tarihli bir kararında²²⁴:
“Anılan düzenleme uyarınca taksitli satışlarda senetler, sözleşmede kararlaştırılan her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde ve sadece nama yazılı olarak düzenlenebilecek, aksi halde kambiyo senedi geçersiz olacaktır. Eldeki davaya konu senedin nama yazılı değil emre yazılı olması nedeni ile tüketici yönünden herkese karşı geçersiz olup bu anlamda cirantanın iyiniyetli yada kötünüyetli olmasının bir önemi yoktur.” Şeklinde hüküm kurarak, her bir taksit için ayrı ayrı senet düzenlenmesinin emredici bir hüküm olduğu ve bu nedenle taraflar arasında işbu emredici hükme aykırı olarak senet düzenlenmesi durumunda meydana gelen geçersizliğin herkese karşı ileri sürülebileceği bir diğer deyimle mutlak def'i olacağı belirtilmiştir. Yargıtay'ın ilgili dairesi verdiği karar ile senedin hamilinin iyi niyetli olup olmamasının önem arz etmediğini, tüketicinin bu geçersizliği herkese karşı ileri sürülebileceğini açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Son olarak Yargıtay 13.Hukuk Dairesi'nin 23.01.2020 tarihli bir kararında²²⁵ da:
“Taksitli satış sözleşmesi kapsamında tanzim edilen takip dayanağı senet emre yazılı olarak düzenlendiğinden geçersiz olup, geçersiz olan bu senede ciro yoluyla hamil olan davalının, borçlunun zararına hareket etme kastı bulunmadığı, iyiniyetli olduğu yönündeki savunmaları dinlenemez.” demek suretiyle borçlu olan tüketicinin borçlu olmadığına tespitine karar verilmiştir. Yüksek mahkeme tarafında aynı zamanda diğer ilamlarda da söz konusu olduğu gibi iyi niyetin varlığının önemli olmadığı açık ve net bir şekilde belirtilmiştir. Her ne kadar genelleme yapmak doğru olmasa da incelenen Yargıtay ilamlarında da anlaşılacağı üzere 13. Hukuk Dairesi'nin kanunda yer alan geçersizlikten mutlak def'i anladığı ve istikrarlı bir şekilde bu yönde kararlar verdiği görülecektir.

3.1.2.2. Yargıtay'ın Geçersizliği Nispi Def'i Olarak Kabul Ettiği Kararları

Yargıtay'ın bazı daireleri de diğerlerinden farklı olarak TKHK'de yer alan geçersizliğin nispi def'i olduğu bu nedenle yalnızca ilgilileri -borçlu ile alacaklı arasında meydana gelen temel ilişki sebebiyle- arasında ileri sürülebileceği görüşü mevcuttur. Bahsi geçen def'ilerin nispi def'i olarak kabul edilmesi sonucu, senette öne sürülebilecek olan def'ilerin herkese karşı ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir. Bu

²²⁴ Yargıtay 4.HD, T. 09.12.2019, E. 2019/875, K. 2019/5885 (e-uyar.com. e.t. 01.03.2023)

²²⁵ Yargıtay 13.HD, T. 23.01.2020, E. 2017/7785, K. 2020/523 (e-uyar.com. e.t. 01.03.2023)

nedenle Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 2013/20643 Esas, 2014/5803 Karar ve 10.04.2014 tarihli kararında ²²⁶ise nispi def'i görüşü benimsenerek şöyle bir karar kurulmuştur. Buna göre: “...Davacı müvekkilinin taraflar arasında haricen düzenlenen satış vaadi sözleşmesi ile davalının .. yapmış olduğu inşaatlardan bir bağımsız bölüm satın aldığı, 39.000,00 TL'nin nakit olarak ödendiğini, kalan kısım için 30.05.2012 vade tarihli bir adet 79.000,00 TL'lik bono düzenleyerek .. Yapı A.Ş. ye teslim ettiğini, ancak davalının vaat edilen teslim süresinde taşınmazı müvekkiline teslim etmediği için verilen bono iptal edilerek, 30.09.2012 tarihinde taşınmazın teslimi vaat edilip yeni bir senet düzenlendiğini, ancak bu tarihte de taşınmazın teslim edilmediğini, **ayrıca düzenlenen senet nama yazılı olarak düzenlenmediği, emre yazılı olarak düzenlendiğini**, bu senedin kambiyo senedi olmadığı için iptaline ve senet nedeniyle borçlu olmadığına tespitine karar verilmesini gerektiğini, 30.09.2012 tarihli senedin .. Beton A.Ş.'nin eline geçtiğini ve vadesinde protesto gönderildiğini belirterek; müvekkilinin ödemiş olduğu bedellerin yasal faiziyle birlikte davalıdan alınıp müvekkiline ödenmesine ve verilen senedin iptaline, munzam zararın da davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir...**Kambiyo senetleri ile ilgili bedelsizlik def'i senet lehdarına karşı ileri sürebilecek bir def'idir. Senedi ciro yoluyla devralan davalı .. Beton. A.Ş.'ye karşı ileri sürülebilmesi için devralan hamilin senedi devralırken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olması gerekir.**” şeklindeki kararda yüksek mahkeme tarafından tüketici işlemi sonucunda nama yazılı olarak düzenlenmeyen bir senedin geçersizliğinin **nispi def'i** sonucunu doğurduğu görüşü benimsenmiştir. Hal böyle iken satıcının ifada güçlüğü düşmesi veyahut ayıplı ifada bulunması durumunda, tüketicinin bedelsizlik def'ini yalnızca satıcıya karşı ileri sürebileceği anlaşılmaktadır. Burada istisna olan tek durum, senet hamilinin senedi devralırken tüketicinin bilerek ve isteyerek zararına hareket etmesi halidir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda tüketicinin bedelsizlik def'ini senedin hamiline karşı da ileri sürebileceği belirtilmiştir.

Yine Yargıtay 12.Hukuk Dairesi'nin 2014/3314 Esas, 2014/6302 Karar ve 05.03.2014 tarihli kararında²²⁷: “...Alacaklı tarafından borçlu hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibine başlanmıştır. Takip dayanağı bononun incelenmesinde keşidecinin muteriz borçlu H.Ü., lehtarın dava dışı A. Ö. olduğu, senedin takip alacaklısı S.... Ltd. Şti. 'ne ciro yoluyla devredildiği görülmektedir...Somut olayda takip alacaklısının kötü niyetli olduğu iddia ve ispat edilmediği gibi senet

²²⁶ Yargıtay 3.HD, T. 10.04.2014, E. 2013/20643, K. 2014/5803 (e-uyar.com. e.t. 01.03.2023)

²²⁷ Yargıtay 12.HD, T. 05.03.2014, E. 2014/3314, K. 2014/6302 (e-uyar.com. e.t. 01.03.2023)

metninde yazılı olan “20.12.2012 tarihinde 6000 (altı bin) TL kredi kartından 12 taksitle ödenecektir” ibareleri, dosyada tüketici sözleşmesine rastlanmadığı da nazara alındığında, senedin tüketici sözleşmesi nedeniyle verildiğini göstermez...Mahkemece TTK'nin 599. maddesi hükmü gereği lehtar borçlunun, “senedin tüketici senedi olarak verilmesi nedeni ile 4077 Sayılı Tüketici'nin Korunması Hakkında Kanun'un 6/A maddesi gereğince nama yazılı düzenlenmesi gerektiği iddiasını” takip alacaklısına karşı ileri süremeyeceği hususu nazara alınarak istemin reddi gerekirken...” şeklinde hüküm kurmuştur. Buna göre yüksek mahkeme, geçersizlik kavramından nispi def'inin anlaşılması gerektiğini açıkça vurgulamış olup iyiniyetli üçüncü kişilere karşı senedin geçersiz olduğunun öne sürülemeyeceğini belirtmiştir.

Yine Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 07.04.2016 tarihli bir kararında²²⁸ da: “nama yazılı düzenlenmesi gerektiği iddiasını” takip alacaklısına karşı ileri süremeyeceği gibi, keşidecinin bu durumu sonradan iyiniyetli hamile karşı da ileri sürmesi mümkün değildir... Bu karar, davada taraf olmayan iyi niyetli üçüncü kişileri bağlamaz. Bu husus, ticari senetlerin güvenli tedavül etmesinin de tabii sonucudur.” Denmek suretiyle senedin TKHK'de yer alan şartlara aykırı olarak düzenlenmesi durumunda ortaya çıkan geçersizliğin mutlak bir def'i olarak iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği, bunun yalnızca nispi def'i olduğu ve ilgilileri arasında öne sürülebileceği görüşü benimsenmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 09.06.2020 tarihli bir kararında yerel mahkemenin verdiği karar ile ters bir görüş benimsenmiş ve “senedin nama yazılı olarak düzenlenmesinin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edeceği” sebep gösterilerek yerel mahkemenin kararı bozulmuştur. Bahsi geçen kararda²²⁹: “Takip alacaklısının 6762 sayılı TTK'nin 599. maddesi hükmü uyarınca kötüniyetli olduğu iddia ve ispat edilmediği gibi, senet metninde de tüketici sözleşmesi nedeniyle verildiğine ilişkin bir ibare bulunmamaktadır. Ayrıca icra mahkemesinin dar yetkili bir mahkeme olması, borçlunun senet lehtarı ve cirantası olması da gözetilerek, TKHK'nin 6/A maddesi gereğince senedin nama yazılı düzenlenmesi gerektiği iddiasını hamile karşı ileri sürmesi 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)'nun 2. maddesi kapsamındaki çelişkili davranış yasağını oluşturur ki, böyle bir davranış hukuken korunamaz.” Şeklinde hüküm kurularak senedin geçersiz olduğunun nispi bir def'i olduğu bu nedenle herkese karşı değil yalnızca tüketici ile borçlu arasında ileri sürülmesi gerektiği belirtilmiştir.

²²⁸ Yargıtay 12.HD, T. 07.04.2016, E. 2016/971, K. 2016/10427 (e-uyar.com. e.t. 20.03.2023)

²²⁹ YHGK, T.09.06.2020, E. 2017/12-341, K. 2020/374 (karararama.yargitay.gov.tr.e.t. 01.03.2023)

Tüketici senedinin nama yazılı olarak düzenlenmemesi sonucu geçersizliğinin senedin hamiline karşı ileri sürülmesinin TMK'nin 2'nci maddesine aykırılık teşkil edeceğinden yerel mahkemenin verdiği karar bozulmuştur. Görüldüğü üzere doktrinde ve Yargıtay ilamlarında çeşitli görüş ayrılıkları mevcuttur. Yargıtay Genel Kurulu'nun işbu geçersizliği dürüstlük kuralı ile bağdaştırması da verilen kararlardaki sebep çeşitliliğinin bir göstergesidir.

Anlaşıldığı üzere Yargıtay'ın özellikle 12. Dairesi'nde verilen kararlarda, geçersizlik kavramının nispi def'i olduğu ve yalnızca senedin tarafları arasında ileri sürülebildiği görüşü benimsenmiş ve bu yönde kararlar tesis edilmiştir. Yüksek mahkemenin de nispi ve mutlak def'i konusunda ortak bir payda da buluşmadığı ve gerek doktrin gerekse Yargıtay ilamlarında bir görüş birliğinin mevcut olmadığı açık ve net bir şekilde anlaşılmaktadır. Hal böyle iken uygulamada, her dairenin farklı kararı ortaya çıkmakta ve bu durum da zayıf taraf olan tüketicinin korunmasını engellemektedir.

3.1.2.3. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 29 Kasım 2019 Tarihli "İçtihatların Birleştirilmesine Yer Olmadığına" Dair Kararı

Tüketici senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmemesi durumunda senedin mahiyeti, geçerlilik durumu ve tüketicinin ileri sürebileceği def'iler konusunda hukuk daireleri arasında içtihat ayrılıkları meydana geldiğinden, meydana gelen çelişkinin içtihadın birleştirilmesi yoluyla giderilmesi talep edilmiştir. Ancak genel kurul tarafından 6502 sayılı TKHK md.4/5'te yer alan düzenleme ile söz konusu geçersizliğin yalnızca tüketiciler yönünden geçerli olduğu belirlendiğinden bahisle, içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı kararı verilmiştir. Verilen kararın gerekçesinde yer alan, Dairelerin içtihadın birleştirilmesi konusunda ileri sürmüş oldukları görüşler de, içtihadın aykırılıklarının güncel düzenlemeler kapsamında ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği bakımından incelenmeye değerdir.²³⁰ Buna göre, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından, içtihadı birleştirme taleplerine ilişkin olarak senedin tüketici sözleşmesi kapsamında verilmiş olması halinde bile takip alacaklısının sözleşmede taraf olmayıp, ciro yolu ile devraldığı, borçlunun kötü niyetli olduğunun iddia ve ispat edilemediği senet metninden de tüketici sözleşmesi sebebiyle verildiği anlaşılmadığı ve herhangi bir imzaya itirazın da söz konusu olmadığı bu tip durumlarda senedin geçersizliği

---

²³⁰ Tüzemen Atik, s.48.

yönündeki iddiaya dayalı istemlerin reddine karar verildiği gerekçesiyle içtihadın birleştirilmesine gerek olduğunu belirtmiştir.²³¹

Yargıtay 13.Hukuk Dairesi tarafından da, gerek mülga kanun gerekse yürürlükteki kanun incelendiğinde açıkça tüketicinin yaptığı işlemler nedeniyle kambiyo senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesi gerektiği, söz konusu hükmün emredici nitelikte olduğu, ayrıca her bir taksit ödemesi için de ayrı ayrı nama yazılı olarak düzenlenmesi gerektiği, aksi halde geçersiz olacağı, her ne kadar TTK’de kambiyo senetleri ile ilgili genel mahiyette bir düzenleme bulunsa da TKHK’nin daha özel bir kanun olduğundan uygulamada içtihat uyuşmazlıkları meydana geldiği, bu nedenle de içtihatların birleştirilmesinin önem arz ettiği belirtilmiştir.²³²

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ise diğer dairelerin aksine geçersizlik konusunun içtihadı birleşmeyi gerektirip gerektirmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmüş ve senedin geçersizliği def’ilerinin iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğini de belirtmiştir.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi de 6502 sayılı kanunda yer alan geçersizlik halinin ancak lehine senet düzenlenen sözleşmenin tarafına karşı şahsi def’i olarak ileri sürülebileceği, senedin üzerinde tüketici sözleşmesi olduğunu bildirir herhangi bir ibare bulunmaması halinde ise 6102 sayılı TTK’nin 687’nci maddesi uyarınca senedi ciro yolu ile devralan iyi niyetli hamillere karşı ileri sürülemeyeceği belirtilmiş. Ancak diğer dairelerden farklı olarak içtihadı birleştirme talebine yönelik herhangi bir görüş bildirilmemiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise 4077 sayılı kanunda tüketici işlemlerine ilişkin düzenlemelerin hangi usulde yapılması gerektiğinin ve belirlenen kurala aykırı davranılması durumunda yaptırımın “kambiyo senedinin geçersizliği” şeklinde olacağının düzenlemede yer aldığını belirtmiştir. 6502 sayılı kanunda da yine tüketici senetlerinin düzenleme usulünün belirlendiği ve yaptırım olarak ise mülga kanundan farklı olarak kambiyo senedinin tümünden geçersiz sayılması yerine yalnızca tüketici yönünden geçersiz olacağının ortaya konulduğu belirtilmiştir. Genel kurul tarafından, içtihadın birleştirilmesi talebinde bulunan daire kararlarının tamamının mülga kanun yürürlükte iken meydana geldiği, Hukuk Genel Kurulu ve 12. Hukuk Daire’sinin kararlarında senette yer alan def’ilerin ancak senedin lehtarına karşı ileri sürülebileceği görüşünün benimsendiği, bu sebeple 12. Hukuk Dairesi ve Hukuk Genel Kurulu ile

---

²³¹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 29.11.2019 T., 2018/5 E., 2019/6 K. (alomaliye.com.e.t.10.04.2023).

²³² Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 29.11.2019 T., 2018/5 E., 2019/6 K. (alomaliye.com.e.t.10.04.2023).

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin kararları arasında içtihadın birleştirilmesi gerektiği görüşü bildirilmiştir. Görüldüğü üzere daireler arasında çeşitli görüş ayrılıkları meydana gelmiştir. Ancak kanun koyucu tarafından mülga ve yürürlükteki kanun hükümlerinin açık olduğu ileri sürülmüş ve yürürlükteki kanunda yer alan tüketici yönünden geçersiz hükmünün, tüketici dışındaki kişiler yönüyle senedin geçerli olduğu anlaşılır olduğundan, içtihadın birleştirilmesine yer olmadığı kararı verilmiştir.

3.2. Geçersizlik Kavramının Değerlendirilmesi

Doktrinde ve Yargıtay ilamlarında tüketici senedinin TKHK'de yer alan şartlara uygun olarak düzenlenmemesi durumunda ortaya çıkan tüketici yönünden geçersizlik yaptırımının kapsamı konusunda birbirinden farklı, çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Doktrin ve Yargıtay ilamlarının yanı sıra uygulamada, tüketicinin senedin vasfını ve düzenlenme koşullarını bilebilecek durumda olamayacağı da göz önünde bulundurularak emre yazılı senetler düzenlenip imzalatılmaktadır. Emre yazılı olarak düzenlenen işbu senetler, TTK'de yer alan hükümlere göre ciro ve senedin zilyetliğinin teslimi ile devredilmektedir. Bunun sonucunda yapılan devirle yalnızca alacak devredilmekte, borçlu tarafından ileri sürülebilecek def'i türleri de sınırlandırılmaktadır. Buna göre senedin hamili alacağını tahsil etmek amacıyla tüketiciye başvurduğunda tüketici yalnızca senet metninden anlaşılan def'ileri bir diğer deyimle mutlak def'ileri ileri sürme hakkına sahiptir. Hal böyle olunca uygulamada malın ayıplı çıkması, taraflar arasında farklı bir sözleşmenin var olması, ifanın haklı bir sebeple yapılmaması gibi durumlarda tüketici bu def'ileri ileri sürememekte ve hamil tarafından talep edilen tutarı ödemek zorunda bırakılmaktadır. Ödemeyi yapan tüketici, daha sonra keşideciye ulaşmaya çalışmakta ve haksız yere ödediği miktar için rücu etme yolları aramaktadır. Ancak bu durum uygulamada hem çok zor hem de maddi-manevi yıpratıcı nitelik taşımaktadır. Tüketicinin, keşideciyi bulması ve keşidecinin ödeme yapmayı reddetmesi durumunda hukuki yollara başvurması epey bir zaman alacağından tüketici tarafından yapılan miktar da haliyle değer kaybedecek, sözleşmenin zayıf tarafı olan tüketici telafisi güç zorluklara düşecektir.

Kanun koyucu, tüketicilerin bu mağduriyetlerinin önüne geçmek amacıyla TKHK md.4/5'te yer alan düzenlemeyi getirmiş ve tüketici senetlerinin hukuki anlamda bir sonuç doğurabilmesi için belli başlı şartlar getirmiştir. Buna göre emredici hüküm ile tüketici senetlerinin hukuki anlamda var olabilmesi için nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı düzenlenmesi zorunluluğu getirilmiş ve yaptırım olarak da aksi

bir düzenlemenin tüketici yönünden geçersiz olacağı sonucunu doğuracağı belirtilmiştir. Ancak “tüketici yönünden geçersiz” kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda gerek doktrin gerekse Yargıtay ilamlarında ortak bir paydada buluşulamamış, daireler arasında çelişkili ilamlara yer verilmiştir. Birçok uygulama ve yer alan uyuşmazlıklara karşın henüz bir görüşte anlaşılammış olması hukuku tabiri yerindeyse ikiye bölmekte, verilen kararların doğruluğu netleştirilememektedir. Bir görüşe göre kanun koyucu tarafından yaptırım olarak ortaya atılan geçersizliğin mutlak def’i olduğu ve herkese karşı ileri sürülebileceğinin anlaşılması gerektiği öne sürülürken, diğer bir görüşe göre ise söz konusu geçersizliğin nisbi def’i olduğu ve yalnızca tüketici ile satıcı/sağlayıcı arasında ileri sürülebileceği görüşü ortaya atılmıştır. Görüşümüze göre TKHK’nin 4’üncü maddesinin 5’nci fıkrasında yer alan geçersizlikten mutlak def’i anlaşılmalıdır. Nitekim bir kambiyo senedinin geçersizliği kamu yararı ile yakından ilgilidir. Taraflar arasında düzenlenen senedin, zayıf taraf olan tüketicinin menfaatinin korunmasının amaçlandığı göz önünde bulundurulduğunda bahsi edilen geçersizliğin mutlak def’i olarak kabul görülmesi gerekmektedir.

3.3. Tüketici Senedi Nedeniyle Çıkacak Uyuşmazlıkta Görevli Mahkeme Sorunu

6100 sayılı HMK’nin 1’nci maddesinde mahkemelerin görevinin belirlenmesi ve niteliği hususu düzenlenmiştir. Bilindiği üzere görev konusu, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği bir alan olmayıp görevli mahkeme kanunla belirlenmektedir²³³. Ancak uyuşmazlık konusunun net bir şekilde belirlenemediği durumlarda görevli mahkemenin belirlenmesi konusunda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Tüketici senedi ile ilgili çıkan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin belirlenmesi hususunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. TKHK’nin 73’üncü maddesinin ilk fıkrası gereği tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğan uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevli olarak belirlenmiştir. Her ne kadar TKHK’de tüketici işlemlerinin tanımı yapılmış ise de tüketici uyuşmazlıklarının neler olduğu konusunda tanım veyahut açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak öğretilde, TKHK’nin 73’üncü maddesinin ilk fıkrası hükmünden hareketle tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğan uyuşmazlıkların tüketici uyuşmazlığını oluşturduğu belirtilmiştir²³⁴.

²³³ Yıldırım/Aytuğar, s.54.

²³⁴ Tutumlu, Mehmet Akif, Tüketici Hukuku Davaları, Teori-Uygulama, (Edit.: Şahin Mccarthy, Oya/Dinç, Mutlu), Ankara 2017,

6502 sayılı kanunda tüketici işlemlerine ilişkin düzenlemeler ve HMK kapsamında görevli mahkemesi de belirlenmiş ise de tüketici işlemi sebebiyle taraflar arasında kıymetli evrak düzenlenmesi durumunda sorunlar meydana gelmektedir. Bir diğer deyimle taraflar arasında tüketici işlemi sebebiyle düzenlenen kıymetli evrak sonucunda ortaya çıkacak olan uyuşmazlıkta Asliye Ticaret Mahkemesi'nin mi yoksa Tüketici Mahkemesi'nin mi görevli olduğu konusu hem teori hem de uygulama açısından sorunlar ortaya çıkmaktadır.²³⁵. Zira TTK'nin md.4/1-a bendi gereği TTK'de yer alan kambiyo senetleri ile ilgili uyuşmazlıklar mutlak ticari dava niteliği taşıdığından Asliye Ticaret Mahkemesi görevlidir. Ancak bununla birlikte TKHK'nin md.73/1'de bahsedildiği üzere tüketici işleminden kaynaklanan uyuşmazlıklarda Tüketici Mahkemesi görevlidir.

Öğretide bu konuda iki farklı görüş ortaya atılmıştır. İlk görüş, taraflardan birinin tüketici olduğu işlemlerden doğan uyuşmazlıklarda tüketici mahkemesinin görevli olduğu, diğer kanunlarda yer alan aksine hükümlerin ise TKHK 83'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereği uygulama alanı bulmayacağını savunmaktadır²³⁶. Diğer bir görüşe göre ise, taraflardan birinin tüketici olmasının, davanın ticari bir dava olması durumunda tüketici mahkemelerinin görevli olmadığı, tüketici mahkemelerinde dava açılabilmesi için, ihtilafın TKHK hükümlerinin uygulanmasına ilişkin olması gerektiğini savunmaktadır²³⁷. Görüş ayrıklıklarının meydana gelmesi, uyuşmazlığın daha ilk aşamasında ilk derece mahkemelerinde karşımıza çıkabilmekte ve süreç örnek vermek gerekir ise Tüketici Mahkemesi'nin görev alanına girmesi gerekirken, Asliye Ticaret Mahkemesi'nin karar vermesi şeklinde gelişebildiği gibi; bazen de mahkemelerden birinin vermiş olduğu görevsizlik kararı üzerine diğer mahkemenin de görevsizlik kararı vermesi biçimde gerçekleşebilmektedir²³⁸. Bu durum haliyle yargılama sürecini uzatmakta olup zayıf taraf olan tüketici açısından da telafisi güç sonuçlara sebebiyet vermektedir. Yüksek mahkeme kararları ile de kesin bir sonuca ulaşılmamış, daireler arası görüş ayrılıkları meydana gelmiştir.

²³⁵ Bahtiyar/Hamamcıoğlu, s.18.

²³⁶ Bahtiyar/Hamamcıoğlu, s.90; Döner, Kemal: "Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar", DÜHFD, S. 36, C.22, 2017, s. 160-161; Kara, İlhan: Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Ankara 2015, s.82, Bahtiyar/Biçer, s.422-424.

²³⁷ İnal, Tamer: "Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri, İsviçre Hukuku-Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında, Beta 2002, s.444-445; Aslan, s.438; Ülgen/Helvacı/Kaya/Ertan, s.129; Arkan, Sabih, s.119; Aksoy, Sami: "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Taşıma Hukukuna Müdahalesi", BATİDER, C. XXXI, S. 2, 2015, s.326,335.

²³⁸ Al Kılıç, s.324.

Nitekim Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 11.05.2017 tarih, 2016/8515 Esas ve 2017/3695 Karar sayılı ilamında²³⁹: “*Davanın dava dışı ... Ltd. Şt. le ad yazılı gayrimenkul satış sözleşmesi nedeniyle tanzim edilen bono sebebiyle borçlu olunmadığının tespitine ilişkin olduğu, davaya konu temel borç ilişkisinin tüketici işlemi olan satış sözleşmesinden doğduğu, 6502 sayılı Kanun gereği Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğu gerekçesiyle dava dilekçesinin usulden reddine karar verilmiş, hüküm davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dava konusu uyuşmazlık kambiyo senedinden kaynaklanmaktadır. Kambiyo senetleri 6102 sayılı TTK 645vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu durumda dava konusu uyuşmazlığın Ticaret Mahkemesi tarafından çözümlenmesi gerekirken, yanılığılı şekilde görevsizlik karar verilmesi doğru görülmemiştir..*” şeklinde hüküm kurularak temel borç ilişkisi tüketici işlemi olsa dahi kambiyo senedi düzenlendiğinden ve bu uyuşmazlığın bu sebeple çıktığından gerekçesiyle ticaret mahkemeleri görevli kabul edilmiştir. Ancak Yargıtay 13.Hukuk Dairesi'nin 14.04.2010 tarih, 2010/993 esas ve 2010/5138 Karar sayılı ilamında²⁴⁰: “*...Davaya konu bononun konut satışı için verildiği gözetildiğinde davaya bakmak Tüketici Mahkemesinin görevi içinde kalır. Mahkemece işin esası incelenip sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde görevsizlik kararı verilmesi usul ve yasayı aykırı olup bozma nedenidir...*” şeklindeki hükmü ile kambiyo senedinin düzenlenmesindeki temel ilişkinin sebebinden yola çıkılarak tüketici mahkemesi görevli bulunmuştur.

Bölge Adliye Mahkemesi kararlarına da değinmek gerekir ise Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 21. Hukuk Dairesi'nin 14.04.2022 Tarih, 2020/751 Esas ve 2022/474 Karar sayılı yakın tarihli ilamında tüketici ile limited şirket arasında devre mülk satış sözleşmesine istinaden düzenlenen 22 adet bononun ödenmediği gerekçesiyle Ankara Asliye Ticaret Mahkemesi'nde kıymetli evraka ilişkin alacak davası açılmış ve söz konusu bonoların “nama” yazılı olarak düzenlenmediği iddiası ile davacı tarafından görevli mahkemenin ticaret mahkemesi olduğu gerekçesiyle istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Ancak söz konusu ilamda²⁴¹: “*Somut olayda, dava konusu bonolarda borçlu davalı ile lehtar dava dışı ... Mühendislik Proje..Ltd. Şti. arasındaki devre mülk satış sözleşmesine istinaden iş bu bonoların tüketici senedi olarak verildiğinin anlaşılması, dava konusu bonoların da TTK'nın 654. maddesi anlamında*

²³⁹ Yargıtay 19.HD, T. 11.05.2017, E. 2016/8515, K. 2017/3695 (e-uyar.com. e.t. 20.05.2023)

²⁴⁰ Yargıtay 13.HD, T. 14.04.2010, E. 2010/993, K. 2010/5138 (e-uyar.com. e.t. 20.05.2023)

²⁴¹ Ankara BAM 21.HD, T. 14.04.2022, E. 2020/751, K. 2022/474 (lexpera.com.tr, e.t.10.08.2023)

"emrine" kaydı içermeyip, dava dışı ...Ltd. Şti. Adına, yani nama yazılı düzenlenmiş bulunması, 6502 sayılı yasanın 4/5 maddesine göre tüketicinin yapmış olduğu işlemler nedeniyle kıymetli evrak nedeniyle sadece nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı olacak şekilde senet düzenlenebileceği, dolayısıyla işbu bonoların ciro yolu ile devri mümkün olmayıp ancak temlikten devredilebilmesi, ayrıca bonoların ardışık tanzim edilmiş olması gözetildiğinde, dava tarihi olan 16/04/2019 tarihi itibarıyla 6502 sayılı Kanun yürürlükte olup davalının gerçek kişi, **dava konusu "nama" yazılı bonoların da devre mülk satış sözleşmesi kapsamında düzenlenen tüketici senetleri olarak kabulü ile anılan Kanun uyarınca davalı tüketici, dava konusu bonoların da devre mülk satış sözleşmesine istinaden düzenlenen tüketici senedi dolayısıyla tüketici işlemi olarak sayılmakla davaya bakmakla tüketici mahkemesi görevli olduğundan ilk derece mahkemesince bu yönde tesis edilen kararda bir isabetsizlik görülmemiş, davacı vekilinin ileri sürmüş olduğu istinaf sebeplerine itibar edilmemiştir.**" şeklinde hüküm kurularak nama yazılı olarak düzenlenen senetlerin, tüketici işlemi olarak sayıldığı gerekçesiyle BAM tarafından, yerel mahkemenin kararı yerinde bulunmuş ve tüketici mahkemeleri görevli sayılmıştır.

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesi'nin 13.09.2022 Tarih, 2019/1945 Esas ve 2022/1420 Karar sayılı bir başka kararında²⁴² da taraflar arasında eser sözleşmesinden kaynaklanan tüketici işlemi sonucu bono düzenlenmiştir. Düzenlenen bono sebebiyle tüketici olan borçlu tarafından İstanbul Anadolu 8. Asliye Ticaret Mahkemesi'nde menfi tespit davası açılmıştır. Her ne kadar ilk derece mahkemesi görevsizlik kararı vermeyip davanın esasına ilişkin karar kurmuş ise de BAM 15. Hukuk Dairesi tarafından: "*Taraflar arasındaki uyumsuzluk bonodan kaynaklanmakta ise de, taraflar arasında mobilya imalatına yönelik bir temel ilişki bulunmaktadır. Davalı, ticari ve mesleki amaçlarla hareket etmeyip tüketici ve dava konusu alacağın dayanağı işlem ....bir tüketici işlemi olduğundan ve tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyumsuzluklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevli bulunduğundan eldeki davaya bakmakla görevli mahkeme tüketici mahkemeleridir.*" Şeklinde hüküm kurularak dava esasa girilmeden usulden reddedilmiştir. Somut olayda, her ne kadar taraflar arasında bono düzenlenmiş olsa bononun düzenlenmesinin altında yatan asıl nedenin bir tüketici işlemi olduğu gerekçe gösterilmiş ve yürürlükteki TKHK'de yer alan göreve ilişkin düzenlemeler açık

²⁴² İstanbul BAM 15. HD, T. 13.09.2022, E. 2019/1945, K. 2022/1420. (lexpera.com.tr, e.t.10.08.2023)

olduğundan bahisle istinaf mahkemesi tarafından, tüketici mahkemesi görevli kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere gerek doktrin gerekse uygulamada yer alan kararlarda da tüketici işlemi nedeniyle verilen kambiyo senetlerinin diğer bir deyimle tüketici senetlerinin uyuşmazlığı söz konusu olduğunda farklı karar ve görüşler yer almaktadır. Bir kısım kararlarda taraflar arasında meydana gelen temel ilişkinin türüne bakılırken; bir kısım kararlarda ise yalnızca meydana gelen kambiyo senedi esas alınarak görevli mahkeme belirlenmiştir. Kanaatimizce her ne kadar kambiyo senetleri sebepten soyut olsa da taraflar arasında kıymetli evrak düzenlenmesinin arkasındaki asıl nedenin tüketici işlemi nedeniyle olduğu açıktır. 6502 sayılı TKHK’de yer alan ilgili hükümlere göre tüketici işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tüketici mahkemesi olduğundan bahisle tüketici senetlerine ilişkin uyuşmazlıklarda da görevli mahkemenin tüketici mahkemesi olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Ancak uygulamada taraflar arasında tüketici işlemi yapılmış olsa dahi bono düzenlendiğinden ve yargılama sırasında verilen bononun tüketici işlemi nedeni ile verildiği ispatlanamadığından veyahut usulüne uygun olarak düzenlenmiş olan tüketici senedine ilişkin uyuşmazlıklarda görevli mahkeme konusunda verilen yüksek mahkeme kararlarında da bir netlik olmadığından somut olaya ve her mahkemenin kendi tutumuna göre görevli mahkeme hususu değişiklik göstermektedir.

3.4. Tüketici Senetlerinin Takip Usulünün Tüketicie Etkisi

6502 sayılı TKHK’nin md.4/5 gereği tüketici senetleri, nama yazılı ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı düzenlenmek mecburiyetindedir. Ancak uygulamada tüketiciye tüketici senedi adı altında emre yazılı bono düzenlenmesi zayıf taraf olan tüketicinin mağduriyetine sebebiyet vermektedir. Bunlardan biri ise söz konusu senetlerin nama yazılı veyahut emre yazılı olarak düzenlenmesi durumunda takip usulü açısından ortaya çıkacak olan farkların tüketiciyi nasıl ve ne şekilde etkileyeceği hususudur.

Bilindiği üzere 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu²⁴³,nun (İİK) 167’nci maddesinin ilk fıkrasında “*Alacağı çek, poliçe veya emre muharrer senete müstenit olan alacaklı...*” şeklinde düzenlenmeye yer verilerek alacağın çek, poliçe veyahut bonoya dayanması durumunda kambiyo senetlerine mahsus takip yollarına başvurulabileceği düzenleme altına alınmıştır. Hal böyle iken ilgili kanun maddesinden kambiyo senetlerinden ancak

---

²⁴³ 16.09.1932 Tarih 2128 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanan 2004 Sayılı Kanun.

birine dayanılması durumunda kambiyo senetlerine mahsus takip yollarına başvurulabileceği aksi halde alacak kambiyo senetleri haricindeki kıymetli evraka dayanıyor ise işbu takip yoluna başvurulamayacağı sonucu anlaşılabilir²⁴⁴.

Kambiyo senetleri, taraflar arasında temel bir borç ilişkisine dayanan ancak kayıtsız şartsız bir bedel ödeme vaadini içeren senetler olduğundan gerek ispat gücü açısından gerekse kambiyo senetlerine mahsus takip yollarının kolaylığından faydalanılması açısından daha hızlı çözümler üretmektedir.²⁴⁵ Borçlunun itirazı genel haciz yolu ile yapılan takipte yalnızca takibin durdurulmasını sağlarken; bahsi edilen takip usulünde ise borçlunun itirazı yalnızca satışı durdurmaktadır²⁴⁶. Bir diğer husus ise işbu takip yolunun daha kısa ve kolay ilerlemesidir. Söz konusu farklara bakıldığında hukukumuzda, kambiyo senetlerine özgü takip yoluna ilişkin ayrıcalıklı düzenlemelerin varlığı, işbu senetlerin diğer senetlere nazaran daha nitelikli olarak kabul edildiğini göstermektedir²⁴⁷.

Kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurmak için takibe konu senedin kanunda yazılı kambiyo senetlerinin biri olması gerektiğine değinilmiştir. Buna göre alacağın mahkeme kararı ile var olması gerekmekte yalnızca kambiyo senetlerinden birinin özelliklerine sahip olması yeterlidir²⁴⁸. Bilindiği üzere kambiyo senetleri kanunen emre yazılıdır²⁴⁹. Ancak kanun koyucu TTK'de çek haricinde tüm senetlerin nama yazılı olarak da düzenlenmesine olanak sağlamıştır²⁵⁰. Tüketici senetlerinin uygulamada bono olarak düzenlenmesi sebebiyle kambiyo senetlerinden bononun üzerinde durmakta fayda vardır. Nitekim uygulamada bono olarak düzenlenen tüketici senetlerinin, nama yazılı olarak düzenlenmesi halinde tüketicinin takip usulü açısından mağduriyet yaşayıp yaşamayacağını ortaya konulması önem arz etmektedir.

Bilindiği üzere kambiyo senedi türlerinden olan bono, kanunen emre yazılı senetlerdendir. Ancak bono üzerine keşideci tarafından “*ciro edilemez*” veyahut “*cirosu yasaktır*” şeklinde kayıtların konulması durumunda emre yazılı senet, nama yazılı hale gelmektedir. Bahsedilen bu husus hakkında TTK'de herhangi bir düzenleme

---

²⁴⁴ Helvacı, Mehmet, “Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları”, İÜHFİM, C. LXXI, S. 2, 2013, s.166.

²⁴⁵ Yılmaz, Gülşah, “Yargıtay Kararları Işığında Bononun Ta'lili”, Ankara Barosu Dergisi, 2020, s.4.

²⁴⁶ Pekcanitez, Hakan/ Atalay, Oğuz/ Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes Muhammet, İcra Ve İflas Hukuku Ders Kitabı, On İki Levha Yayıncılık, 7.Bası, Eylül 2020, s.266.

²⁴⁷ Pekcanitez./Atalay/Sungurtekin Özkan/ Özekes, s.259.

²⁴⁸ Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul, Ocak 2006, s.153.

²⁴⁹ Kutlu, s.26.

²⁵⁰ Sönmez, s.3.

bulunmamakta olup işbu düzenleme sonucuna Yargıtay ilamları ile birlikte uygulamada yer verilmektedir²⁵¹.

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.04.2007 tarih, 2007/12-206 Esas ve 2007/202 Karar sayılı eski tarihli ilamında²⁵²: “...Bir bonoda “emre yazılı değildir” veya bu manayı ifade eder şekilde “ciro edilemez” gibi ibarelerin yazılması halinde o bononun kambiyo senedi niteliğini etkilemez. **Böyle bir bonoya dayalı olarak lehtarın keşideci borçlu aleyhine kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapması mümkündür...** Bono, poliçe ve çek kanun gereği emre düzenlenen senetlerdir. Bu senetler üzerine ciranta tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı bir kambiyo senedi haline getirmez ise de keşideci tarafından konulan ciro edilemeyeceği kaydı senedi nama yazılı hale getirir²⁵³. Böylece keşideci tarafından konulan ciro edilemez kaydı senedin ciro edilerek devredilme imkânını ortadan kaldırmaktadır. Somut olayda takip konusu bono üzerine keşideci tarafından “ciro edilemez” şerhi konulmuş, lehtar tarafından senet ciro edilmemiş ve icra takibine konu edilmiştir. Hal böyle olunca bono üzerine konulan ciro edilemez şerhi senedin kambiyo senedi olma niteliğini engellemeyeceğinden...” şeklinde karar verilmiştir. YHGK tarafından verilen kararda, takibe konu bono üzerine keşideci tarafından “ciro edilemez” şerhinin senedi nama yazılı senede dönüştüreceği ancak senedin nama yazılı olmasının kambiyo senedi vasfını etkilemeyeceğinden takibe konu olabileceği belirtilmiştir.

Yine yakın tarihli Yargıtay 12. Hukuk Dairesi'nin 29.11.2021 tarih, 2021/5694 Esas ve 2021/10713 Karar sayılı ilamında²⁵⁴: “*Takip dayanağı senet nama yazılı olarak düzenlenmiştir. Buna rağmen lehtar tarafından kaşe basılıp imzalanmak suretiyle yapılan ciro beyaz ciro olup bu devir alacağın temlik niteliği taşımamaktadır. Bu durumda lehtar tarafından yapılan devir alacağın temlik hükmünde sayılacağından borçlunun (keşidecinin) bononun senet lehtarları ile yapılan sözleşmenin teminatı olarak verildiği (bedelsizliği borcun doğmadığı) def'ini takip alacaklısı senet hamiline karşı ileri sürülebilir. Ayrıca senedin kambiyo senedi niteliğini etkilemez ise de, lehtar dışındakilere devrini de engeller.*” şeklindeki hükmü ile yüksek mahkemenin senedin nama yazılı olarak düzenlenmesi durumunda kambiyo senedi niteliğine zeval vermeyeceği görüşüne yer verilmiştir.

²⁵¹ Kendigelen, Abuzer, Çek Hukuku, Arıkan Yayınları, İstanbul 2007, s.154.

²⁵² YHGK, T. 11.04.2007, E. 2007/12-206, K. 2007/202 (lexpera.com.tr, e.t.15.08.2023)

²⁵³ Öztan, s.638-639.

²⁵⁴ Yargıtay 12.HD, T. 29.11.2021, E. 2021/5694, K. 2021/10713 (lexpera.com.tr, e.t.15.08.2023)

Zira tüketici senetleri ile ilgili olarak Ankara BAM 22. Hukuk Dairesi'nin 22.12.2020 Tarih, 2020/967 Esas ve 2020/1565 Karar sayılı bir kararında²⁵⁵ ise takibe konu ve taraflar arasında düzenlenen tüketici senedinin nama yazılı olarak düzenlenmemesi sonucu tüketici yönünden geçersiz kabul edileceğinden bahisle, işbu senede dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna başvurulamayacağı gerekçe gösterilerek açılan davanın esastan reddine karar verilmiştir.

Ankara BAM 22. Hukuk Dairesi'nin 05.02.2020 Tarih, 2019/530 Esas ve 2020/169 Karar sayılı ilamında²⁵⁶ da bir tarafın özel okul olduğu, diğer tarafın ise tüketici olduğu sözleşmede taraflar arasında eğitim-öğretim alma amacı ile taksitlendirmek suretiyle tek bir bono düzenlenmiştir. Davalı kurum, ödemelerin tam olarak yapılmadığı gerekçesi ile söz konusu bonoyu takibe koymuştur. Bunun üzere davacı tüketici tarafından menfi tespit ve senedin iptali talebi ile dava açılmıştır. İlk derece mahkemesi tarafından yapılan yargılamada icra takibine ve davaya konu olan senedin, bir tüketici işlemi nedeniyle yapıldığı ancak 6502 sayılı TKHK'de yer alan şartları sağlamadığı bu nedenle söz konusu senedin tüketici yönünden geçersiz olacağı gerekçesiyle davacı tüketicinin borçlu olmadığına tespitine ve bononun iptaline karar vermiştir.

Davalı kurum tarafından istinafa başvurulmuş ancak istinaf sonucunda yapılan incelemede de: *"Bu bilgiler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davanın ve icra takibinin dayanağı olan bono nama yazılı olmaması nedeniyle tüketici yönünden herkese karşı geçersiz olduğundan, işbu bonoya dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus takip yapılamayacağı"* gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin verdiği karar yerinde bulunarak davalı kurumun istinaf talebi esastan reddedilmiştir. Kanaatimizce verilen kararda taraflar arasındaki işlemin tüketici işlemi olduğu ve nama yazılı olarak düzenlenmesi gerektiği, bu sebeple taraflar arasında bono düzenlendiği gerekçesiyle kambiyo senedine mahsus takip yollarına başvurulamayacağına ilişkin karar yerindeyken; bononun iptaline ilişkin karar verilmesi hukuka aykırıdır. Zira yürürlükteki TKHK'de senedin yalnızca tüketici yönünden geçersiz olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir. Söz konusu düzenleme gereği, bononun iptaline karar verilmesi ilgili madde ile çelişir niteliktedir. Kaldı ki mülga TKHK'de yer alan düzenlemede senedin geçersiz kabul edilmesinin tedavül gücünü zedeleyeceğinden bahisle yürürlükteki kanun yeniden kaleme alınmıştır. Ancak verilen bu karar ile bononun iptaline karar verilmiş olması, senedin geçersizliği sonucuna yol açacağından

²⁵⁵ Ankara BAM 22.HD, T.22.12.2020, E.2020/967, K.2020/1565 (lexpera.com.tr, e.t.15.08.2023)

²⁵⁶ Ankara BAM 22.HD, T.05.02.2020, E.2019/530, K.2020/169 (lexpera.com.tr, e.t.15.08.2023)

yürürlükteki TKHK ile uyum sağlamamaktadır. Bu nedenle kanaatimizce verilen işbu karar yasalara aykırı nitelik taşımaktadır.

Söz konusu kararlar incelendiğinde taraflar arasında 6502 sayılı TKHK’de yer alan şartları taşımayan bir senet düzenlenmesi halinde senedin “tüketici yönünden geçersiz” olacağı hükmü açık olduğundan, kambiyo senedine mahsus takip yollarına başvurulamayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Yakın tarihli BAM kararları da bu yöndedir. Yapılan yargılamada, davaya ve takibe konu senedin öncelikle tüketici işlemi sebebiyle verilip verilmediğine bakılmakta tüketici işlemi nedeniyle verildiği ispatlanır ise senedin 6502 sayılı TKHK’de yer alan unsurları taşıyıp taşımadığı incelenmektedir. Taraflar arasında düzenlenen bononun, tüketici işlemi nedeniyle akdedildiği ispatlanır ise tüketici senetlerinin nama yazılı düzenlenme şartı da sağlanmadığından senet tüketici açısından geçersiz olacağı için, kambiyo senetlerine mahsus yoluna başvurmak da mümkün olmayacaktır. Ancak aksi düşünüldüğünde, taraflar arasında düzenlenen bononun, tüketici işlemi nedeniyle verildiğinin ispat edilemediği durumlarda ise usulüne uygun olarak düzenlenen bono açısından bahsi edilen takip yoluna başvurmak mümkün görünmektedir. Nitekim söz konusu takip yoluna yalnızca kambiyo senetleri açısından başvurmak mümkün olduğundan kambiyo senedi olmayıp kıymetli evraka dayanan senetlerde bu yola başvurulamamaktadır²⁵⁷.

Uygulamada söz konusu düzenleme dikkate alınmaksızın tüketiciye bono düzenlettirilmesi, kambiyo senetlerine mahsus takip yollarına başvurmanın da önünü açmakta olup her ne kadar yargılama sonucunda tüketici lehine karar verilmiş olsa da işbu takip usulünde yer alan itiraz sürelerinin kısalığı, itirazın yalnızca satışı durdurması gibi sonuçların doğması ve tüketici aleyhine başlatılan takip sonucu menfi tespit davası açması veyahut itiraz etmesi de zaman ve maddi kayıplara sebebiyet verdiğiinden tüketicinin mağduriyetini arttırmaktadır. Tüketicinin, yaptığı tüketici işlemi sonucunda yeteri kadar bilinçli olmaması, aleyhine takip başlatılabileceği veyahut dava açılabileceği farkındalığına ulaşmamış olması delil biriktirme ihtiyacı doğurmadığından, yapılan yargılamalarda tüketici işleminin varlığının ispatlanamamaktadır. Bu durumda söz konusu senedin takibi için kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna başvurmanın önünü açarken; tüketicinin de mağduriyetini arttırmaktadır. Bu sebeple kanun koyucu tarafından yürürlükteki düzenlemeler ele alınarak senedin “tüketici yönünden geçersizliği” yaptırımını getirilmiş, yine zayıf taraf olan tüketicinin korunması amaçlanmıştır.

---

²⁵⁷ Kuru, s.645.

SONUÇ

6502 sayılı TKHK’de tüketici senetlerinin detaylı bir tanımına yer verilmemiş ancak bahsi geçen kanunun 4’üncü maddesinin 5’nci fıkrasında hukuken var olabilmesi için gereken şartlar düzenlenmiştir. Buna göre tüketici senetlerinin nama yazılı bir şekilde ve her bir taksit ödemesi için ayrı ayrı düzenlenmesi gerekmektedir. Tüketici senetlerinin nama yazılı şekilde düzenlenmesinin sonucu ise devir türünde ve ileri sürülecek def’iler hususunda karşımıza çıkmaktadır. Nama yazılı senetler TTK’ye göre alacağın temliki ve senedin teslimi yolu ile devredilmektedir. Bahsi edilen senetler “alacağın temliki” hükümlerine göre devredildiğinden senedi devralan kişiye karşı, mutlak def’ilerin yanı sıra nispi def’ileri de ileri sürülmektedir.

Tüketici senetlerinin de nama yazılı olarak düzenlenmesi durumunda, tüketici, satıcı/sağlayıcıya karşı temel ilişkiden, alınan mal veyahut sağlanan hizmetten kaynaklanan ilişkiden veya taraflar arasında düzenlenen sözleşmelerden meydana gelen bütün def’ileri kendisine başvuran senedin hamiline karşı ileri sürme hakkına sahiptir. Bu durumda senedin hamilinin aradaki temel ilişkiyi göz ardı etme veya senedin tahsili için tüketiciyi zorlama hakkı mevcut değildir. Tüketici senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmesinin sonucunda zayıf taraf olan tüketici korunmakta ve tüketicinin haksız yere ödeme yapmasının önüne geçilmektedir.

Ancak uygulamada satıcı/sağlayıcı tarafından, tüketici senedi adı altında “bono” düzenlenmekte ve zayıf taraf olan tüketiciye imzalatılmaktadır. Bilindiği üzere TTK’ye göre emre yazılı senetlerin devri, ciro ve senedin teslimi ile gerçekleşmektedir. Bahsi geçen senetlerin devri sonucunda ise senedin hamiline karşı yalnızca mutlak def’iler ileri sürülebilmektedir. Tüketici senetlerinin bono olarak düzenlenmesi durumunda, tüketici, satıcı/sağlayıcı ile arasındaki temel ilişkiden, malın ayıplı çıkmasından veya ifadan imtina edilecek sebeplerin doğmasından kaynaklanan bir durumda senedin hamiline karşı nispi def’ileri ileri süremeyecektir. Bu durumda senedin hamili, zayıf taraf olan tüketiciye başvurduğunda tüketici ödeme yapmak zorunda kalacak; daha sonrasında satıcı/sağlayıcıya rücu edecektir. Ancak uygulamada satıcı/sağlayıcının tespit edilmesinin her zaman kolay olmaması, yargılama sürecinin uzun zamanlar alması ve tüketicinin yargı yoluna başvurma hakkının olduğunu dahi bilmemesi gibi durumlarda telafisi güç zorluklara sebebiyet verilmektedir.

TKHK’de tüketici senetlerinin nama yazılı olarak düzenlenmemesi durumunda senedin “tüketici yönünden geçersiz olacağı” belirtilmiştir. Ancak gerek doktrin gerekse

Yargıtay ilamlarında geçersizlik kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda görüş birliği oluşturulamamıştır. Yargıtay'ın bazı daireleri, söz konusu geçersizliğin nispi def'i olduğunu ve tüketicinin söz konusu def'iyi yalnızca satıcı/sağlayıcıya karşı ileri sürebileceği yönünde kararlar kurarken; bazıları ise geçersizliğin mutlak def'i olduğunu ve tüketicinin senedin geçersizliğini herkese karşı ileri sürme hakkına sahip olduğu yönünde kararlar kurmuştur. Doktrinde de durum farksız ilerlememiş kimi yazarlar geçersizliğin şahsi def'i olduğunu savunurken; kimisi ise mutlak def'i olduğunu ileri sürmüş, bir kısmı da herkese karşı ileri sürülebilen şahsi def'i olduğu görüşünü benimsemiştir. Anlaşılacağı üzere senedin geçersizliğinin anlamı konusunda görüş birliği sağlanamamıştır.

Tüketici senetlerini konusunda görüş birliğinin oluşmadığı bir diğer husus ise görevli mahkeme meselesidir. Her ne kadar TKHK'nin 73'üncü maddesinde tüketici tarafından yapılan işlemler doğrultusunda meydana gelen uyuşmazlığın tüketici mahkemelerinde çözüleceği hususu yer alsada tüketici işlemi sonucu taraflar arasında "tüketici senedi" düzenlenmesi görevli mahkeme konusunda belirsizliklere yol açmıştır. Bir görüşe göre taraflardan biri tüketici sıfatına sahip olduğundan meydana gelen uyuşmazlıkta kıymetli evrak düzenlenmiş olması görevli mahkemenin tüketici mahkemesi olduğuna engel olmadığı yönünde iken diğer bir görüş ise tarafların kıymetli evrak düzenlemeleri husus TTK'de kapsamında değerlendirileceğinden ticaret mahkemelerinin görevli olması gerektiği yönündedir. Gerek yüksek mahkeme gerekse BAM kararlarında yargıda teklik sağlanamamıştır.

Kanaatimizce öncelikle söz konusu uygulamaların önüne geçmek adına yaptırımlara ilişkin denetimler arttırılmalı, "çek formatında" tüketici senetleri adı altında matbu formlar oluşturulmalı böylelikle tüketici senetlerinin emre yazılı düzenlenmesinin önüne geçilmelidir. Daha sonraki aşamada ise tüketici senetlerinin yürürlükteki TKHK'ye aykırı olarak düzenlenmesi durumunda yalnızca zayıf taraf olan tüketici yönünden geçersiz olduğu görüşü için ise Yargıtay dairelerinin vermiş olduğu birbirinden farklı kararları tek bir noktada buluşturmak ve kararda ikilemi önlemek adına Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'na ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu içtihatların birleştirilmesi ile geçersizlik kavramından ne anlaşılması gerektiği kesin ve net olarak ortaya konulacak ve uygulanacak olan hükümler yönünden de şüphesiz netlik sağlanacaktır. Mülga kanunun aksine tüketici yönünden geçersiz kabul edilmesi isabetli olup senedin tedavül gücüne zeval verilmemesinin amaçlandığı açık bir şekilde ortadadır. Bu nedenle uygulama bakımından bu görüşlerin tek bir noktada birleştirilmesi

büyük önem arz etmektedir. Yargıtay ilamlarının ortak bir görüş benimsemesi durumunda, ortaya çıkacak olan kararın uygulanabilirliğinin artacağı da bilinen bir gerçektir. Yargıda teklik, uygulamada birliği doğuracağından meydana gelen tüketici senetlerinin geçersizliği yönünde çelişkilere son verileceği açıktır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Hakan, “**6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu İle 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un Taksitle Satışa İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi**”, ERÜHFD, C.8, S.2, 2013.
- AKÇAAL, Mehmet/UYUMAZ, Alper, “**6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerine (m. 1-16) İlişkin Bir İnceleme**” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 2013.
- AKDENİZ, Umut, “**Kambiyo Senetlerinde Def’iler**”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- AKIN, Gürçağ Emin; “**Kambiyo Senetlerinin Menfi Tespit Davasına Konu Olması**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, BÜSBE, İstanbul 2019.
- AKİPEK, Şebnem, **Türk Hukuku ve Mukayeseli Hukuk Açısından Tüketici Kredisi**, Ankara 1999.
- AKSOY, Sami: “**6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Taşıma Hukukuna Müdahalesi**”, BATİDER, C. XXXI, S. 2, 2015.
- AKSU, Ezgi, “**Ödemezlik Def’i**”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2021.
- AKTEKE, Mustafa Yasir, “**Kambiyo Senetlerinde Def’iler**”, Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2017.
- AL KILIÇ, Şengül, “**Tüketici İşlemleri Dolayısıyla Düzenlenen/Düzenlendiği İddia Edilen Kambiyo Senetlerinde Görevli Mahkeme Meselesi**”, 7. Uluslararası Asos Congress Hukuk Sempozyumu.
- ARIKAN, Yasemin, “**Tüketici Kavramı ve Kapsamı**”, İdarecinin Sesi Dergisi, Mayıs Haziran.

ARKAN, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku**, B.25, Ankara 2005.

ARSLAN, İbrahim, **“Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def’ileri”**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, S.1.

ARSLANLI, Halil, Kara **Ticaret Hukuku Dersleri**, Umumi Hükümler, İstanbul, 1960.

ASLAN, İsmail Yılmaz, **Tüketici Hukuku Dersleri**,2013.

ASLAN, İsmail Yılmaz, **Tüketici Hukuku**,4.Baskı, Bursa 2014. (“Tüketici”)

ASLAN, İsmail Yılmaz, **6502 Sayılı Kanuna Göre Tüketici Hukuku**, Ekin, 5. Bası, Bursa 2015. (“Tüketici Hukuku”)

ASLAN, İsmail Yılmaz, **Bankacılar İçin Tüketici Hukuku**, Aryan Yayınevi,2016.

ATAOĞLU, Gülşah, , **“Tüketici Senetleri”**, İstanbul Barosu Dergisi, C.95,S.4,2021.

ATASOY, Ömer Adil,/ TAŞKIN, Mustafa/ ACAR, Hakan, **Tüketiciyi Koruma Hukuku**, 6. Baskı, Eskişehir, Yargı Yayınevi, Ekim 2014.

AYAN, Mehmet, **Kişiler Hukuku**,5. Baskı, Konya 2014.

AYDOĞDU, Murat, **“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Getirdiği Yeniliklere Genel Bakış, Sözleşmeye Aykırılık, Ayıplı İfa Kavramlarına Getirdiği Farklı Yaklaşım Ve Bu Konudaki Önerilerimiz”**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 15, Sayı: 2, 2013.

AYDOĞDU, Murat, **Tüketici Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi Ankara, 2015.

AYLI, Ali/ÜÇER, Mehmet, **“Çekte Bedelsizlik İddiası Ve Açılabilir Dava”**, DÜHFD, C.23, S.39, 2018.

BAHTİYAR, Mehmet/ HAMAMCIOĞLU, Esra, “**Tüketicinin Kıymetli Evrak İle Borçlanması ve Sonuçları**”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.3, S.1, Haziran 2015.

BAHTİYAR, Mehmet, **Ticari İşletme Hukuku**, 16. Bası, İstanbul 2015.

BAHTİYAR, Mehmet/BİÇER, Levent, “**Adi İş / Ticari İş / Tüketici İşlemi Ayrımı Ve Bu Ayrımın Önemi**”, Cevdet Yavuz’a Armağan.

BAHTİYAR, Mehmet, **Kıymetli Evrak Hukuku**,12. Baskı. İstanbul 2014.(“Kıymetli Evrak”)

BATTAL, Ahmet, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara 2005.

BİLGE, Necip, **Hukuk Başlangıcı**, Turhan Kitabevi, Ankara, Mayıs 2016.

BİLGİLİ, Fatih/DEMİRKAPI, Ertan, **Ticari İşletme Hukuku**, Bursa, 2014.

BİLGİLİ, Fatih/ DEMİRKAPI, Ertan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 10. Baskı, Dora Basımevi, Bursa 2019. (“Kıymetli Evrak”)

CAN, Hasan, “**Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Senet Metninden Anlaşılan Def’iler**”, Terazi Hukuk Dergisi, S.185, Ocak 2022.

ÇABRİ, Sezer, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, Ankara, Adalet Yayınları, Kasım 2016.

COŞKUN, Mahmut, **Hukuki Ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.

ÇUKADAR, Neslihan, **Borç İlişkilerinde Def’i Hakkı ve İtirazlar**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

DERYAL, Yahya, “**Tüketici Hukuku Ders Kitabı**”, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008.

DERYAL, Yahya / KORKMAZ, Yakup, **Yeni Tüketici Hukuku Ders Kitabı**, 3. Baskı, Ankara 2015.

DİNÇ, Serhat, **“Yargıtay Kararları Işığında Tacir Olmanın Hüküm ve Sonuçları Hususunda 6102 Sayılı TTK’nin Getirdiği Düzenlemeler”**, Terazi Hukuk Dergisi, C. 13, S. 137, Ocak 2018.

DOĞAN, Özgür, **“Tüketici Senetleri”**, Ankara Barosu Dergisi, 2018.

DOĞAN, Yasemin, **“Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Ayıplı Hizmetten Sorumluluk”**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,2020.

DOĞAN, Vahit, **“Tüketici Akitlerine Uygulanacak Hukukun Tespiti”**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan).

DOMANIÇ, Hayri, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi I**, İstanbul 1988.

DOMANIÇ, Hayri, **Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması**, Temel Yayınları, İstanbul 1990.

DÖNER, Kemal, **“Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar”**, DÜHFD, C. 22, S. 36, 2017.

DURGUT, Ramazan, **“Kıymetli Evrak Hukuku”**, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Hukuk Büro Yönetimi Ve Sekreterliği Ön Lisans Programı, İstanbul 2017.

DÜNDAR, Hamit, **“Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi Yargıtay İçtihatları ile Birlikte İncelenmesi”**, Terazi Hukuk Dergisi, C.3, S.26, 2008.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara 2017,22.Baskı.

ERİŞ, Gönen, **Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak**, Seçkin Yayınevi.

FIRINCIOĞULLARI, Feray, “**Tüketici İşlemlerinde Şahsi Teminatlar**”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017.

FRANKO, Nisim, “**Alacağın Temliki**”, 1981.

GEZDER, Ümit, **Tüketici Kredisi Sözleşmeleri**, İstanbul 1998.

GÖKTÜRK, Kürşat, “**Ticari İş Kavramı, Sınırlandırılması ve Faiz Meselesi**”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, S.2, 2015.

GÜMÜŞ, Mustafa, Alper, **6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi**, İstanbul 2014,C.1.

GÜRBÜZ, Hulusi A., **Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptal Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar**, İstanbul,1984.

HELVACI, Mehmet, “**Kambiyo Senetlerinde Def’iler**”, Yüksek Lisans Tezi,1985,İstanbul Üniversitesi SBE.

HELVACI, Mehmet, “**Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları**”, İÜHFM, C. LXXI, S. 2, 2013.

İLHAN, Cengiz, **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerh**, TBB Yayınevi, Ankara 2006.

İMREGÜN, Oğuz, **Kıymetli Evrak**, İstanbul, 1998.

İMREGÜN, Oğuz, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, İstanbul 2001.

İNAL, H. Tamer, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri**, İsviçre Hukuku-Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında, Beta 2002.

İNAL, H.Tamer, **Tüketici Hukuku**, Seçkin Hukuk, Temmuz, Ankara 2014.

İNAN, Nurkut “**İstirdat Davasında İspat Yükü - Çekin İktisadi Niteliği**”, Batider, C. V, S. 1.

KADIOĞLU, Kamil, “**4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da 4822 Sayılı Kanun’la Yapılan Değişiklikler Hakkında İnceleme**”, TBB Dergisi, Sayı 55, 2004.

KANDEMİR, Burcu, “**Taksitle Satış Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ağustos 2020.

KARA, İlhan, **Tüketici Hukuku**, 2. B., Ankara 2015.

KARAAHMETOĞLU, Cihat Alp, ”**Kambiyo Senetlerinde Def’iler**”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.

KARAGÖZ, Kadir Oğuzhan, “**Tüketici Senetlerinde Nama Yazılı Olmamaya Dair Geçersizliğinin Takip Alacaklısına Karşı İleri Sürülebilirliğine Dair Karar İncelemesi**”, Eskişehir Barosu Dergisi, C:8, S:1.

KARAHAN, Sami, **Ticari İşletme Hukuku**, Konya 1998.

KARAHAN, Sami/ARI, Zekerriya/ BOZGEYİK, Hayri/SARAÇ, Tahir/ÜNAL, Mücahit, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Konya 2014.

KARAYALÇIN, Yaşar, **Ticaret Hukuku – II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)**, 4. Bası, Ankara 1970.

KAYIHAN, Şaban/ YASAN, Mustafa, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.

KENDİGELEN, Abuzer, **Çek Hukuku**, Arıkan Yayınları, İstanbul 2007.

KINACIOĞLU, Naci, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Nobel Akademik Yayıncılık, 1999.

KURU, Baki, **İcra ve İflas Hukuku El Kitabı**, İstanbul, Ocak 2006.

KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 25.Baskı, Ankara,2014.

KUTAY, Begüm Dilan, **“Taksitle Satımlarda Tüketicinin Korunması”**, Hukuk Gündemi Dergisi, S.5, 2006.

KUTLU, Cengiz, **“Kambiyo Senetlerinin Devri”**, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli 2013.

MAKARACI BAŞAK, Aslı, **“Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Gereğince Ayıplı Hizmet Hükümlerinin Uygulama Alanı”(Prof. Dr. Özer Seliçi'nin Anısına Armağan)**, BÜHFD, Y. 2016, C.2, S. 145-146.

MERTOL, Can, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara, İmaj Yayınevi,2012.

MERTOL, Can, **“Yargı Kararları Işığında Tüketici Hukukunun Kambiyo Senetleri Tatbikatını Etkileyen Hükümlere İlişkin Kısa Bir Değerlendirme”**, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, Ekim 2020.(Kambiyo Senetleri)

OZANOĞLU, Hasan Seçkin, **Tüketicinin Korunması Açısından Taksitle Satım Sözleşmesi**, Ankara, Sözkese Matbaacılık, 1999.

OZANOĞLU, Hasan Seçkin, **“Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı)”**, AÜHFD, S.1, 2001.

ÖZEL, Çağlar/ZEVKLİLER, Aydın, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 2016 Kasım.

ÖZEN, Burak, “**Özen Şerhi**”, Milli Şerh (National Commentary) 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, İstanbul 2016.

ÖZTAN, Fırat, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2019,23.Baskı.

PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet, **Medeni Usul Hukuku**, 14. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ÖZEKES Muhammet, **İcra Ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, On İki Levha Yayıncılık, 7.Bası, Eylül 2020.

POROY, Reha/ÜNAL, Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 12. Bası, İstanbul, 1995.

POROY, Reha/ÜNAL, Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Vedat Kitapçılık,2010.

POROY, Reha/YASAMAN, Hamdi, **Ticari İşletme Hukuku**, Seçkin Yayınevi,2022 Ekim.

PULAŞLI, Hasan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 5.Bası, İstanbul, 2001. (“Kıymetli Evrak”)

PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Şerhi**, C.I, Ankara 2011, s.72, N.15.(“Şirketler”)

PULAŞLI, Hasan, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

SARIKAYA, Merve, **Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı**, 1. B. Vedat Kitapçılık 2018.

SERT SÜTÇÜ, Selin, **Şematik Tüketici Hukuku**, Seçkin Hukuk, Ankara 2023.

SEVEN, Vural, **“Kambiyo Senetlerinde (Police, Bono Ve Çek) “Alonj”**, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2017.

SEZER, Ahmet, **“Kıymetli Evrakın Özellikleri”**, Terazi Hukuk Dergisi, C.2, S.5, Ocak 2007.

SEZER, Ahmet, **“Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Nama Yazılı Senetler”**, Terazi Hukuk Dergisi, Mart 2008, C.3, S.19.

SÖNMEZ, Numan Sabit, **“Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defi’ler”**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.

SİRMEN, Lâle: **“Tüketici Hukukunun Amacı Ve Özellikleri”**, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, C. III, İzmir 2013.

ŞAHİN MCCARTHY, Oya, **“Sözleşme Serbestisinin Bir Sınırı Olarak Tüketici Hukuku ve Uygulaması”**, İBD, C.85, S.5, 2011.

ŞEKER, Tacettin, **“6502 Sayılı Kanun Kapsamında Tüketici İşleminin Temel Özellikleri Ve Temel İlkeleri Tüketici Mahkemeleri ve Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Hakem Heyetlerine İlişkin Tüketici Hukuku ve Usul Uygulamaları”**, 2015.

TAŞDELEN, Nihat, **“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Sıfatı”**, İKÜHFD, C:16, S:2, Temmuz-Ağustos 2017.

TUNA, Ergun, **Ticari İşletme Hukuku Cilt I, Ticari İşletme**, İstanbul 1993.

TURAN, Ramazan, **Teminat Altına Alınmış Alacakların Devri**, Yıl:12, Sayı:45, Ocak 2021.

TUTUMLU, Mehmet Akif , **“Tüketici Davalarında Tüketici Kavramı”**, Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, C.1, S.1, Ocak 2016.

TUTUMLU, Mehmet Akif, **Tüketici Hukuku Davaları**, Teori-Uygulama, (Ed.: Şahin Mccarthy, Oya/Dinç, Mutlu), Ankara 2017.

TÜZEMEN ATİK, Ebru, **“Tüketici Senetlerinin Nama Yazılı Düzenlenmesi Zorunluluğu ve Sonuçları”**, C.1, İstanbul 2021.

UZUNALLI/EROĞLU, Sevilay, **“Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Kıymetli Evrak Hukukuna Etkileri”**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1.

ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Aslan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul,2013.

ÜNLÜTEPE, Mustafa, **“6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Taksitle Satış Sözleşmesi”**, Ankara Barosu Dergisi, 2014, S.2.

YEŞİLTEPE, Salih Ömer, **“6502 Sayılı TKHK m.4/5 Çerçevesinde Kıymetli Evrakın Tüketici Yönünden Geçersizliği Meselesi”**, Hukuk Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,20.Cilt, 2.Sayı.

YILDIRIM, Abdulkerim/AYTUĞAR, Bilge, **“Tüketici İşlemlerinde Kıymetli Evrak Düzenlenmesi”**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XXIV, Y. 2020, S. 2.

YILMAZ, Gülşah, **“Yargıtay Kararları Işığında Bononun Ta’lili”**, Ankara Barosu Dergisi, 2020.

YÜCER AKTÜRK, İpek, “**Tüzel Kişi Tacirin Tüketici Sıfatı**”, GÜHFD, C. 10, S. 2, 2016.

ZEVKLİLER, Aydın/AYDOĞDU, Murat, **Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara 2004.

www.karararama.yargitay.gov.tr

www.mevzuat.gov.tr

<http://app.e-uyar.com/login>

kazanci.com.tr

alomaliye.com.tr

www.mevzuat.gov.tr

www.legal.com.tr

<https://tez.yok.gov.tr>

<https://dergipark.org.tr>

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr>

<https://scholar.google.com.tr>

www.tuketicihukukukongresi.com

www.jurix.com.tr

www.lexpera.com.tr

EKLER

EK A. : Etik Kurul Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	NAZİFE NİSA OK
ÖĞRENCİ NO	2021005004
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	ÖZEL HUKUK
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLIK KAYDININ YAPILIP- YAPILMADIĞI	2022/ 2023 BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Çalışma, uygulamada zayıf taraf olan tüketiciye, tüketici senetleri adı altında bono düzenlenmesi sonucu tüketicinin mağduriyete uğraması problemi ile ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda tezin konusu Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan tüketici senedi tanımından yola çıkılarak tüketici senetlerinin devri ile uygulamada yer alan düzenleme şekli arasında çatışmaların meydana gelmesi sonucu ortaya çıkan mağduriyeti azaltmak amacıyla tüketici senetlerinin devri ve sonuçlarının incelenmesidir.
TEZİN AMACI	Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan tüketici senedi tanımından yola çıkılarak tüketici senetlerinin devri ile uygulamada yer alan düzenleme şekli arasında çatışmaların meydana gelmesi sonucu ortaya çıkan mağduriyeti azaltmak amacıyla tüketici senetlerinin devri ve sonuçları detaylı olarak ele alınarak zayıf taraf olan tüketicinin korunması ve literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Çalışma konumuz 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da (TKHK) yer alan tüketici senetlerinin tanımı, devri ve sonuçları oluşturmaktadır. Çalışmada, tüketici senetlerinin düzenlenmesi ve devri konusunda 6502 sayılı TKHK ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) arasındaki çelişkilere de yer verilmiştir. Çalışma üç temel kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, 6502 sayılı TKHK kapsamında tüketici hukukunda yer alan temel kavramlara değinilerek tüketici senetlerinin tanımı yapılmış ve unsurları detaylı olarak incelenmiş ve tüketici senetlerinin hukuki niteliği tartışılmıştır. İkinci kısımda ise öncelikle kıymetli evrakın devir şekilleri üzerinde durularak 6502 sayılı TKHK kapsamında tüketici senetlerinin devir şekline yer verilmiştir. Son kısımda ise tüketici senetlerinin devrinin sonuçları, 6502 sayılı TKHK'ye aykırı olarak düzenlenen senetlerin "geçersizlik" yaptırımını, görevli mahkeme meselesi ve takip usulü öğretide yer alan görüşler ve yüksek mahkeme ilamları ile detaylı olarak incelenmiştir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) ..... (.....) Sayfa ..... Ölçeği. 2) ..... (.....) Sayfa ..... Anketi. 3) ..... (.....) Sayfa ..... Formları. 4) .....
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: NAZİFE NİSA OK	ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı ıslak imzalıdır. TARİH:05 /10/ 2023
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU	
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.	

EK B. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2300006182
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

21.06.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: Rektörlük Makamının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Programlarında tez aşamasında kayıtlı olan **Şevval CEYHAN, Nazife Nisa OK, Mücahit GÜNAY, Mehmet Serkan Balta, Ali Deniz Görhan, Büşra Ergül, Hasan Oran, Kardelen Aynacı** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek :

- 1 - 1 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.
- 2 - 3 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.
- 3 - 4 adet öğrenciye ait tez evrakları dosyası.

EK C. Etik Kurul Kararı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2300006805
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

17.07.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 04.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006329 sayılı yazınız.
b) 06.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006400 sayılı yazınız.
c) 07.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006435 sayılı yazınız.
ç) 22.06.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006224 sayılı yazınız.
d) 21.06.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006182 sayılı yazınız.
e) 10.07.2023 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2300006515 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen **Önder Parlakyıldız, Şevval Ceyhan, Nazife Nisa Ok, Mücahit Günay, Mehmet Serkan Balta, Ali Deniz Görhan, Büşra Ergül, Hasan Oran, Kardelen Aynacı, Öykü Eşberk, Ayşenur Perçem, Metin Bolat, Betül Begüm Karadayı, Hatice Danışoğlu, Özlem Erin, İzzettin Bilgin, İbrahim Ata Can Ceren, Muhammed Batuhan Gün, Fahriye Aycan Şahin, Halil Bilsay Tezel ve Gamze Öztimir Aydoğan** isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ
Rektör Yardımcısı